

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра правознавства

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС КУРСУ

«Кримінальне право України. Особлива частина»

(за вимогами кредитно-модульної системи)

*Навчально-методичний комплекс розробила
к.ю.н., доц. Мілова Т.М.*

Кіровоград – 2012

**ББК 67.9 (4 Укр) 308.0 я 73
М-60**

Навчально-методичний комплекс курсу “Кримінальне право України. Особлива частина”. – Кіровоград, 2012. – 144 с.

Укладач: к.ю.н., доц. Мілова Т.М.

Рецензенти: к.ю.н. Юрах В.М., к.ю.н. Зеленський С.М.

Затверджено методичною комісією кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Протокол № 5 від 20 грудня 2012 р.

© Мілова Т.М., 2012.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Кримінальне право України. Особлива частина»

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6,5	Галузь знань 0304 Право	Нормативна (за вибором)
	Напрямок підготовки 6.030402 Правознавство	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): _____ - _____ додаткова спеціальність/ спеціалізація	Рік підготовки: 3-й
Змістових модулів – 4		Семестр 5-й, 6-й.
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		
Загальна кількість годин - 243		Практичні, семінарські 50 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 3	Освітньо кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лабораторні 0- год.
		Самостійна робота 137 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.
		Вид контролю: залік, екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Метою вивчення курсу є засвоєння студентами основних питань Особливої частини кримінального права України з урахуванням судової практики, норм чинного законодавства України та досягнень науки кримінального права.

Завдання вивчення курсу:

- ознайомити студентів із Особливою частиною кримінального права України;

- виробити у студентів навички застосування норм кримінального права при кваліфікації злочинів;
- розкрити теоретичний та практичний нерозривний зв'язок Особливої та Загальної частин кримінального права.

У результаті вивчення дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина» студент повинен:

- **знати** поняття, значення і систему Особливої частини кримінального права України; зміст розділів Особливої частини чинного Кримінального кодексу України; особливості та основні елементи характерних складів злочинів по кожному розділу Особливої частини кримінального права України;
- **вміти** правильно тлумачити і застосовувати норми кримінального права; визначати основні елементи складу будь-якого злочину; самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання; правильно кваліфікувати злочини, тим самим застосовуючи здобуті теоретичні знання на практиці; обґрунтовувати та обстоювати свою правову позицію;
- **аналізувати** діючий порядок та умови реалізації норм закону про кримінальну відповідальність, розробляти засоби, спрямовані на його вдосконалення.

3. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

Вступ.

Курс «Кримінальне право України. Особлива частина» вивчається студентами протягом двох семестрів. В рамках даної дисципліни розкривається поняття, значення і система Особливої частини кримінального права України, зміст 20 розділів Особливої частини чинного Кримінального кодексу України, а також особливості та основні елементи характерних складів злочинів по кожному розділу.

Курс Особливої частини Кримінального права України знаходиться у тісному зв'язку з іншими юридичними дисциплінами, зокрема: з теорією держави і права, що покликана забезпечити категоріальний апарат усіх юридичних дисциплін, в тому числі й означеної; з конституційним правом, оскільки норми Конституції України лежать в основі норм кримінального права, і в той же час, кримінальне право покликане охороняти властивими йому методами встановлений Конституцією суспільний і державний лад, права та свободи громадян від злочинних посягань; з цивільним, трудовим, сімейним, господарським, податковим правом тощо, оскільки норми кримінального права здійснюють охоронну функцію по відношенню до суспільних відносин, що регулюються іншими галузями права; з кримінальним процесом, кримінально-виконавчим правом, кримінологією та криміналістикою, оскільки кримінальне право в подальшому виступає базовою дисципліною при вивченні вказаних курсів; з міжнародним правом, оскільки окремі міжнародні норми про боротьбу з окремими видами злочинів імплементовані або потребують такої

імплементатії до Кримінального кодексу України.

Особливістю даної дисципліни є її нерозривний зв'язок із засвоєною студентами раніше Загальною частиною кримінального права України, оскільки норми обох частин покладені в основу кваліфікації всіх злочинів. Тому при вивченні означеного курсу студенти повинні відновити здобуті раніше знання та активно їх застосовувати під час вивчення всіх тем Особливої частини Кримінального права України та вирішення практичних завдань.

Змістовний модуль І.

Тема 1. Поняття, значення і система особливої частини кримінального права.

Особлива частина кримінального права як складова кримінального права. Поняття Особливої частини кримінального права як галузі права, навчальної дисципліни та галузі юридичної науки. Норми Особливої частини кримінального права та їх види.

Значення Особливої частини кримінального права. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права. Фактори, які обумовлюють єдність та визначають відмінність Загальної та Особливої частини кримінального права.

Криміналізація і декриміналізація, диференціація та індивідуалізація кримінальної відповідальності за окремі злочини.

Система Особливої частини кримінального права. Поняття системи Особливої частини кримінального права та критерії її побудови. Система Кримінального кодексу України. Значення системи Особливої частини кримінального права.

Значення практики застосування норм Особливої частини кримінального права, її джерела і значення.

Особлива частина кримінального права як навчальна дисципліна, її предмет і система.

Наука Особливої частини кримінального права України.

Поняття і види кримінально- правової кваліфікації.

Поняття кримінально- правової кваліфікації. Види кримінально- правової кваліфікації. Кваліфікація злочину як вид кримінально-правової кваліфікації. Юридичне закріплення результатів кваліфікації. Формулювання обвинувачення і формула кваліфікації злочину, вимоги до неї. Підстави кримінально-правової кваліфікації.

Принципи кримінально-правової кваліфікації.

Поняття принципів кримінально-правової кваліфікації. Окремі види принципів кримінально-правової кваліфікації.

Значення правильної кримінально- правової кваліфікації.

Поняття правильної кваліфікації. Значення правильної кваліфікації для вирішення питань матеріального кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики.

Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України.

Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України. Поняття злочинів проти основ національної безпеки. Їх класифікація.

Злочини проти внутрішньої безпеки України.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.

Посягання на життя державного чи громадського діяча.

Диверсія.

Злочини проти зовнішньої безпеки України.

Державна зрада. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Шпиунство. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпиунство.

Тема 2. Злочини проти життя та здоров'я особи.

Загальна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи.

Поняття злочинів проти життя та здоров'я особи. Класифікація злочинів, передбачених розділом II Особливої частини КК України.

Злочини проти життя особи.

Поняття і види злочинів проти життя.

Поняття вбивства. Безпосередній об'єкт вбивства. Момент початку та припинення життя. Проблема визначення виконавця вбивства за умови, що в позбавленні життя потерпілого брали участь кілька осіб. Відмежування вбивства від інших злочинів, поєднаних із заподіянням смерті потерпілому. Диференціація відповідальності за вбивство за чинним кримінальним законодавством України. Види умисного вбивства.

Основний склад умисного вбивства.

Умисне вбивство при кваліфікуючих ознаках. Види цих ознак, їх класифікація і зміст.

"Привілейовані" види умисного вбивства. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Вбивство через необережність. Співвідношення вбивства через необережність та інших злочинів, складами яких охоплюється позбавлення життя через необережність.

Доведення до самогубства.

Злочини проти здоров'я особи.

Поняття і види злочинів проти здоров'я. Безпосередній об'єкт злочинів проти здоров'я особи.

Поняття тілесного ушкодження. Види тілесних ушкоджень.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Ознаки тяжкого тілесного ушкодження та їх зміст. Відмінність умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через

необережність.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Ознаки середньої тяжкості тілесного ушкодження та їх зміст.

Умисне легке тілесне ушкодження, його види. Ознаки легкого тілесного ушкодження та їх зміст.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Побої і мордування. Відмінність цього злочину від тілесних ушкоджень.

Катування.

Злочини проти безпеки життя та здоров'я особи.

Поняття та види злочинів проти безпеки життя та здоров'я особи.

Погроза вбивством. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Незаконне розголошення лікарської таємниці.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Зараження венеричною хворобою.

Незаконне проведення абортів. Відмінність цього злочину від тілесного ушкодження, пов'язаного з перериванням вагітності.

Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.

Незаконна лікувальна діяльність. Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Порушення прав пацієнта. Незаконне проведення дослідів над людиною. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини. Насильницьке донорство.

Тема 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи.

Загальна характеристика злочинів проти волі, честі та гідності особи.

Поняття злочинів проти волі, честі та гідності особи. Класифікація злочинів, передбачених розділом III Особливої частини КК України.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Захоплення заручників. Незаконне поміщення в психіатричний заклад.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, вчинене щодо малолітнього. Підміна дитини. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Експлуатація дітей.

Тема 5.. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Поняття злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Класифікація злочинів, передбачених розділом IV Особливої частини КК України.

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Зґвалтування. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Примушування до вступу в статевий зв'язок.

Злочини проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Розбещення неповнолітніх.

Змістовний модуль II.

Тема 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина.

Загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина.

Поняття злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Класифікація злочинів, передбачених розділом V Особливої частини КК України.

Злочини проти виборчих прав громадян.

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців. Голосування виборцем на виборчій дільниці більше ніж один раз. Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Порушення таємниці голосування. Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку). Порушення законодавства про референдум.

Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. Порушення права на освіту. Порушення права на безоплатну медичну допомогу.

Злочини, що посягають на недоторканність приватного життя громадян. Порушення недоторканності житла. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Порушення недоторканності приватного життя.

Злочини проти сім'ї. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Злісне

невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Зловживання опікунськими правами. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).

Злочини, що посягають на трудові права громадян. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Грубе порушення законодавства про працю. Грубе порушення угоди про працю. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.

Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності. Порушення авторського права і суміжних прав. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.

Злочини проти свободи совісті. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.

Тема 7. Злочини проти власності.

Загальна характеристика злочинів проти власності.

Поняття злочинів проти власності. Спільні елементи та ознаки складів цих злочинів. Класифікація злочинів, передбачених розділом VI Особливої частини КК України. Система злочинів проти власності.

Корисливі злочини проти власності.

Крадіжка. Грабiж. Розбiй. Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Вимагання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Некорисливі злочини проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Погроза знищення майна. Необережне знищення або пошкодження майна.

Порушення обов'язків щодо охорони майна. Придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Тема 8. Злочини у сфері господарської діяльності.

Загальна характеристика злочинів у сфері господарської діяльності.

Поняття злочинів у сфері господарської діяльності. Класифікація злочинів, передбачених розділом VII Особливої частини КК України. Система злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного збору чи голографічних захисних елементів. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Контрабанда. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок.

Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Зайняття гральним бізнесом. Фіктивне підприємництво. Протидія законній господарській діяльності. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму. Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Розголошення комерційної або банківської таємниці.

Злочини у сфері банкрутства, використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів.

Доведення до банкрутства. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Маніпулювання на фондовому ринку. Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Незаконне використання інсайдерської інформації. Приховування інформації про діяльність емітента.

Злочини у сфері приватизації та захисту прав споживачів.

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Незаконна приватизація державного, комунального майна.

Тема 9. Злочини проти довкілля.

Загальна характеристика злочинів проти довкілля. Поняття злочинів проти довкілля. Класифікація злочинів, передбачених розділом VIII Особливої частини КК України.

Злочини проти екологічної безпеки.

Порушення правил екологічної безпеки. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.

Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.

Злочини проти збереження особливо охоронюваних об'єктів природи.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду.

Злочини проти збереження землі, її надр та континентального шельфу.

Забруднення або псування земель. Порушення правил охорони надр. Безгосподарське використання земель.

Порушення законодавства про континентальний шельф України.

Злочини проти збереження водойм та атмосферного повітря.

Забруднення атмосферного повітря.

Порушення правил охорони вод. Забруднення моря.

Злочини проти збереження рослинного світу.

Знищення або пошкодження лісових масивів. Незаконна порубка лісу. Порушення законодавства про захист рослин.

Злочини проти збереження тваринного світу.

Незаконне полювання. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Порушення ветеринарних правил.

Тема 10. Злочини проти громадської безпеки.

Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.

Поняття злочинів проти громадської безпеки. Класифікація злочинів, передбачених розділом IX Особливої частини КК України.

Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.

Створення злочинної організації. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Бандитизм. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.

Терористичний акт. Втягнення у вчинення терористичного акту. Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Створення терористичної групи чи терористичної організації. Сприяння вчиненню терористичного акту. Фінансування тероризму. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Злочини, які порушують правила поведіння з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин.

Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства

Змістовний модуль III.

Тема 11. Злочини проти безпеки виробництва.

Загальна характеристика злочинів проти безпеки виробництва.

Поняття злочинів проти безпеки виробництва. Класифікація злочинів, передбачених розділом X Особливої частини КК України.

Злочини проти дотримання загальних правил охорони праці.

Порушення вимог законодавства про охорону праці.

Злочини проти дотримання правил виконання окремих видів робіт.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки.

Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.

Тема 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Загальна характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Поняття злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Класифікація злочинів, передбачених розділом XI Особливої частини КК України.

Злочини проти дотримання загальних правил безпеки руху та експлуатації

транспорту.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків.

Порушення чинних на транспорті правил.

Злочини проти правил безпеки руху та експлуатації окремих видів транспорту.

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна.

Порушення правил повітряних польотів. Порушення правил використання повітряного простору.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда.

Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів.

Тема 13. Злочини проти громадського порядку та моральності.

Загальна характеристика злочинів проти громадського порядку та моральності. Поняття злочинів проти громадського порядку та моральності. Класифікація злочинів, передбачених розділом XII Особливої частини КК України.

Злочини проти громадського порядку.

Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство.

Злочини проти громадської моралі.

Наруга над могилою.

Знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду.

Жорстоке поводження з тваринами.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Створення або утримання місць розпусти і звідництво. Сугенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Тема 14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

Загальна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення. Поняття злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Класифікація злочинів, передбачених розділом XIII Особливої частини КК України.

Злочини проти дотримання правил обігу наркотичних засобів, їх аналогів або прекурсорів.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи

заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.

Злочини проти здоров'я населення.

Порушення правил боротьби з епідеміями.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів.

Порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.

Тема 15. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Поняття злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Класифікація злочинів, передбачених розділом XIV Особливої частини КК України.

Злочини проти обороноздатності України.

Розголошення державної таємниці. Втрата документів, що містять державну таємницю. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави.

Ухилення від призову на строкову військову службу. Ухилення від призову за мобілізацією. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

Злочини проти порядку перетинання державного кордону та переміщення через нього предметів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Порушення правил міжнародних польотів.

Тема 16. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної

влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Поняття злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Класифікація злочинів, передбачених розділом XV Особливої частини КК України.

Злочини проти державної символіки. Наруга над державними символами. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні.

Злочини проти осіб, які виконують владні чи управлінські функції. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу. Втручання у діяльність державного діяча. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.

Злочини проти авторитету органів влади та управління. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації. Самоправство.

Злочини проти волевиявлення громадян. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Злочини проти інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Умисне пошкодження ліній зв'язку.

Змістовний модуль IV.

Тема 17. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

Загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж. Поняття злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється.

Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

Тема 18. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Класифікація злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України.

Зловживання владою або службовим становищем. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Перевищення влади або службових повноважень. Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Службове підроблення. Службова недбалість.

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Незаконне збагачення. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі. Зловживання впливом. Провокація підкупу.

Тема 19. Злочини проти правосуддя.

Загальна характеристика злочинів проти правосуддя. Поняття злочинів проти правосуддя. Класифікація злочинів, передбачених розділом XVIII Особливої частини КК України.

Злочини проти конституційних прав особи, щодо якої здійснюється правосуддя. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Примушування давати показання. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Злочини проти встановлення істини при здійсненні правосуддя. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Завідомо неправдиве показання. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку.

Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Приховування злочину.

Злочини проти реалізації права на захист. Порушення права на захист. Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.

Злочини проти діяльності суддів. Втручання в діяльність судових органів. Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя.

Злочини проти реалізації заходів безпеки. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Невиконання слідчим вказівок прокурора.

Злочини проти виконання рішення суду. Невиконання судового рішення. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Порушення правил адміністративного нагляду.

Тема 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).

Загальна характеристика злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів). Поняття військових злочинів. Класифікація злочинів, передбачених розділом XIX Особливої частини КК України.

Злочини проти порядку підлеглості і військової честі. Непокоря. Невиконання наказу. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Погроза або насильство щодо начальника. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.

Злочини проти порядку проходження військової служби. Самовільне залишення військової частини або місця служби. Дезертирство. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом.

Злочини проти порядку користування військовим майном та експлуатації військової техніки. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Умисне знищення або пошкодження військового майна. Необережне знищення або пошкодження військового майна. Втрата військового майна. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Злочини проти порядку несення спеціальних видів військової служби. Порушення правил водіння або експлуатації машин. Порушення правил польотів або підготовки до них. Порушення правил кораблеводіння. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Порушення статутних правил несення прикордонної служби. Порушення статутних правил несення бойового чергування. Порушення статутних правил внутрішньої служби.

Злочини проти порядку збереження військової таємниці. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості.

Злочини проти порядку виконання службових обов'язків. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Недбале ставлення до військової служби. Бездіяльність військової влади. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Залишення гинучого військового корабля.

Злочини проти порядку ведення бойових дій, законів і звичаїв війни. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Добровільна здача в полон. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні. Мародерство. Насильство над населенням у районі воєнних дій. Погане поводження з військовополоненими. Незаконне використання символіки

Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними.

Тема 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Загальна характеристика злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Поняття злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Класифікація злочинів, передбачених розділом XX Особливої частини КК України.

Злочини проти миру. Пропаганда війни. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Посягання на життя представника іноземної держави. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.

Злочини проти безпеки людства. Застосування зброї масового знищення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Екоцид. Геноцид.

Злочини проти міжнародного правопорядку. Порушення законів та звичаїв війни. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Піратство. Найманство.

Тема 22. Основні питання особливої частини кримінального права зарубіжних країн.

Загальна характеристика Особливої частини кримінального права зарубіжних держав.

Особливості систематизації норм Особливої частини кримінального права в окремих іноземних державах (Російській Федерації, Франції, Англії, ФРН, США та ін.)

Загальна характеристика злочинів проти особи за кримінальним правом окремих зарубіжних держав. Особливості кримінальної відповідальності за вбивства, завдання шкоди здоров'ю, злочини в сексуальній сфері за кримінальним правом Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії, США.

Особливості відповідальності за злочини проти власності за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії).

Відповідальність за посягання на публічний порядок за кримінальним правом Франції, ФРН, США. Акт про публічний порядок 1986 р. (Англія).

Загальна характеристика злочинів проти держави та посадових злочинів за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії, США).

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль I.						
Тема 1 . Поняття, значення і система особливої частини кримінального права.	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України.	10	2	2	-	-	6
Тема 3. Злочини проти життя та здоров'я особи.	16	6	4	-	-	6
Тема 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи.	8	2	2	-	-	4
Тема 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.	8	2	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем I	50	14	8	-	-	28
Змістовий модуль II.						
Тема 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина.	14	6	2		-	6
Тема 7. Злочини проти власності.	12	4	2	-		6
Тема 8 Злочини у сфері господарської діяльності.	12	4	2	-	-	6
Тема 9. Злочини проти довкілля.	10	4	2	-	-	4
Тема 10. Злочини проти громадської безпеки.	10	4	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем II	58	22	8	-	-	28
Всього годин за Всеместр (залік)	108	36	16	-	-	56
Змістовий модуль III.						
Тема 11. Злочини проти безпеки виробництва.	10	2	2	-	-	6
Тема 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту.	12	2	4	-	-	6
Тема 13. Злочини проти громадського порядку та	12	2	4	-	-	6

моральності.						
Тема 14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.	14	2	4	-	-	8
Тема 15. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.	10	2	2	-	-	6
Тема 16. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.	11	2	2	-	-	7
Разом за змістовим модулем III	69	12	18	-	-	39
Змістовий модуль IV.						
Тема 17. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.	10	2	2	-	-	6
Тема 18. Злочини у сфері службової діяльності.	10	2	2	-	-	6
Тема 19. Злочини проти правосуддя.	14	2	4	-	-	8
Тема 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).	12	-	4	-	-	8
Тема 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.	10	2	2	-	-	6
Тема 22. Основні питання особливої частини кримінального права зарубіжних країн.	10	-	2-	-	-	8
Разом за змістовим модулем IV	66	8	16	-	-	42
Всього годин за VI семестр (екзамен)	135	20	34	-	-	81
Всього годин за рік	243	56	50	-	-	137
Модуль 2						
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-
Усього годин						

5. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль I

Тема 1: Поняття, значення і система особливої частини кримінального права. (2 год)

План

1. Поняття, система та норми Особливої частини кримінального права.
2. Значення Особливої частини кримінального права.
3. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.
4. Наукові основи кримінально- правової кваліфікації.

Тема 2: Злочини проти основ національної безпеки України. (2 год)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
2. Злочини проти внутрішньої безпеки України.
3. Злочини проти зовнішньої безпеки України.

Тема 3: Злочини проти життя та здоров'я особи (6 год).

Заняття 1. Злочини проти життя особи (4 год.)

План

1. Поняття злочинів проти життя особи. Поняття вбивства та його види.
2. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст.116).
3. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. (ст.117).
4. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. (ст. 118).
5. Вбивство через необережність. (ст. 119).
6. Доведення до самогубства (ст. 120).
7. Погроза вбивством (ст. 129).

Заняття 2: Злочини проти здоров'я особи (2 год.).

План

1. Поняття і види тілесних ушкоджень.
2. Злочини проти здоров'я особи, передбачені ст. 121-128 ККУ.
3. Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері мед. обслуговування (ст. 131-132, 138-145).
4. Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини.

Тема 4: Злочини проти волі, честі та гідності особи (2 год.)

План

1. Поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи.
2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад.

3. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Тема 5: Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
2. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
3. Злочини проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.

Змістовний модуль II

Тема 6: Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина (6 год.)

Заняття 1 (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина, їх види.
2. Злочини проти виборчих прав громадян.
3. Злочини проти трудових прав громадян.

Заняття 2 (2 год.)

План

1. Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом.
2. Злочини, що посягають на інші особисті права громадян
3. Злочини в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності

Заняття 3 (2 год.).

План

1. Злочини проти сім'ї.
2. Злочини проти свободи совісті.

Тема 7: Злочини проти власності (4 год.).

Заняття 1 (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти власності, їх види.
2. Корисливі злочини, пов'язані з незаконним обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.

Заняття 2 (2 год.).

План

1. Корисливі злочини проти власності, не пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб.
2. Некорисливі злочини проти власності.

Тема 8: Злочини у сфері господарської діяльності (4 год.)

Заняття 1 (2 год.)

План

1. Загальна характеристика, поняття та види злочинів у сфері господарської діяльності.
2. Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.
3. Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Заняття 2 (2 год.)

План

1. Злочини у сфері банкрутства, використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів.
2. Злочини у сфері приватизації майна та захисту прав споживачів.

Тема 9: Злочини проти довкілля (4 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти довкілля.
2. Злочини проти екологічної безпеки.
3. Злочини у сфері земле використання, охорони надр, атмосферного повітря.
4. Злочини у сфері водних ресурсів.
5. Злочини у сфері лісокористування, захисту рослинного та тваринного світу.

Тема 10: Злочини проти громадської безпеки (4 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.
2. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.
3. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.
4. Злочини, які порушують правила поведінки з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
5. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.

Змістовний модуль III.

Тема 11: Злочини проти безпеки виробництва (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти безпеки виробництва.
2. Злочини у сфері безпеки праці.
3. Інші злочини у сфері безпеки виробництва.

Тема 12: Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
2. Злочини проти дотримання загальних правил безпеки руху та експлуатації транспорту.
3. Злочини проти правил безпеки руху та експлуатації окремих видів транспорту.

Тема 13: Злочини проти громадського порядку та моральності (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти громадського порядку та моральності.
2. Злочини проти громадського порядку.
3. Злочини проти суспільної моральності.

Тема 14: Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.
2. Злочини проти дотримання правил обігу наркотичних засобів, їх аналогів або прекурсорів.
3. Злочини проти здоров'я населення.

Тема 15: Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.
2. Злочини проти обороноздатності України.
3. Злочини проти порядку перетинання державного кордону та переміщення через нього предметів.

Тема 16: Злочини проти авторитету органів державної влади, органів

місцевого самоврядування та об'єднань громадян (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.
2. Злочини у сфері використання державних символів.
3. Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян.
4. Злочини проти представників влади, працівників правоохоронних органів, членів громадських формувань.
5. Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації.
6. Інші злочини проти авторитету держави і діяльності об'єднань громадян.

Змістовний модуль IV.

Тема 17: Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.
2. Види злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

Тема 18: Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
2. Класифікація злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
3. Зловживання владою або службовим становищем. Перевищення влади або службових повноважень. Службове підроблення. Службова недбалість.
4. Злочини, пов'язані з одержання неправомірної вигоди службовою особою, неправомірним збагаченням та підкупом (хабарем).

Тема 19: Злочини проти правосуддя (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти правосуддя та їх види.
2. Злочини проти конституційних прав особи, щодо якої здійснюється правосуддя.
3. Злочини проти встановлення істини при здійсненні правосуддя.
4. Злочини проти реалізації права на захист.
5. Злочини проти діяльності суддів.

6. Злочини проти реалізації заходів безпеки.
7. Злочини проти виконання рішення суду.

Тема 20: Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
2. Злочини проти миру.
3. Злочини проти безпеки людства.
4. Злочини проти міжнародного правопорядку.

6. ТЕМИ І ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль I

Тема 1: Злочини проти основ національної безпеки України (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
2. Злочини проти внутрішньої безпеки України.
3. Злочини проти зовнішньої безпеки України.

Джерела та література

1. Конституція України. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 58 с.
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
3. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №2 – ст.1, 2-6.
4. Закон України "Про оборону України" від 06.12.1991 р.. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №9 – ст. 106..
5. Закон України "Про забезпечення санітарного та екологічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №27 – ст.218.
6. Закон України "Про державну таємницю" від 21 січня 1994 р.. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №49.
7. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 06.04.2000 р.; // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - №28– ст.224.
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №39– ст.351.
9. Звід відомостей, що становлять державну таємницю України (ЗВДТ): Затверджений наказом голови СБ України від 1 березня 2001 р. № 52 // ОВУ. - 2001. - № 13. - Ст. 580; № 48. - Ст. 2166; 2002. - № 46. - Ст. 2111; 2003. - № 16. - Ст. 732; № 29. - Ст. 1506; 2004. - № 24. - Ст. 1623.
10. Гришук В.К. Соціальна зумовленість злочинів проти держави в умовах відновлення незалежності України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 1993. – Вип.30. – с.76-80.
11. Кваліфікація злочинів: Навчальний посібник / За ред. О. О. Дудорова Є. О. Письменського. - К.: Істина, 2010. - 430 с.
12. Климчук О. Нове у кримінальній відповідальності за диверсію // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №3. – С. 84-86.
13. Навроцький В.О. Законодавство про відповідальність за злочини проти держави в умовах відновлення незалежності України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 1993. – Вип.30. – с.81-85.

Методичні рекомендації.

У першому питанні слід розкрити поняття національної безпеки України як об'єкт кримінально-правової охорони. Дати загальну характеристику злочинів проти основ національної безпеки України. Основні етапи розвитку кримінального законодавства України, що передбачало відповідальність за злочини проти держави. Проблеми систематизації юридичних складів злочинів проти основ національної безпеки України.

При цьому слід звернути увагу на те, що більшість з цих злочинів є злочинами з формальним складом, тому вони вважаються закінченими з моменту вчинення самого діяння, незалежно від настання фактичної шкоди основам національної безпеки України (наприклад, державна зрада, шпигунство).

Деякі з цих злочинів конструюються як усічені, наприклад, змова про вчинення злочину, передбаченого ст. 109 (готування), розглядається як закінчений злочин; посягання на життя державного чи громадського діяча відповідно до ст. 112 вважається закінченим фактично з моменту замаху на вбивство.

У другому питанні слід розглянути злочини, що посягають на внутрішню безпеку України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109). При висвітленні особливостей конструкції юридичних складів цього злочину слід з'ясувати положення ч. 2 ст. 5 Конституції України, визначити поняття конституційного ладу України. Розкрити безпосередній об'єкт, об'єктивну сторону, що може проявлятися у чотирьох формах, суб'єктивну сторону та суб'єкт злочину. Визначити кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110). При висвітленні особливостей конструкції юридичних складів цього злочину слід опиратися на положення ч. 3 ст. 2 Конституції України, визначити поняття державного кордону відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний кордон України». Розкрити безпосередній об'єкт; об'єктивну сторону, що може проявлятися діяннях трьох видів, зміст яких аналогічний діям, передбаченим ст. 109 КК, з тією лише різницею, що не вимагається їх насильницький характер; суб'єктивну сторону та суб'єкт злочину. Визначити кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 110) та особливо кваліфікуючі (ч.3 ст. 110).

Посягання на життя державного чи громадського діяча ст. 112). Слід розкрити безпосередній об'єкт та обов'язковий додатковий об'єкт; об'єктивну сторону, що полягає в посяганні на життя державного діяча чи керівника політичної партії; розглянути відповідальність як за закінчений злочин, так і за незакінчений (готування чи замах). Визначити перелік осіб, які можуть визнаватися потерпілими від цього злочину, при цьому слід пам'ятати, що цей перелік є вичерпним. Слід визначити також момент закінчення даного злочину, суб'єктивну сторону та суб'єкта злочину.

Диверсія (ст.113). При розгляді особливостей об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину слід звернути увагу на наявність крім безпосереднього об'єкта ряду додаткових об'єктів, предмета диверсії. При аналізі

об'єктивної сторони слід розкрити форми диверсії. З'ясувати такі поняття як епідемія, епізоотія, епіфітотія. Слід визначити також момент закінчення даного злочину, суб'єктивну сторону та суб'єкта злочину. Слід мати на увазі, що диверсія належить до усічених складів злочину.

У третьому питанні студент повинен розглянути злочини проти зовнішньої безпеки України. До яких належать державна зрада та шпигунство.

Державна зрада (ст. 111). Слід розкрити безпосередній об'єкт; об'єктивну сторону, що полягає в діях, вичерпний перелік яких прямо вказаний в ч. 1 ст. 111. Слід визначити також момент закінчення злочину у кожній із передбачених форм, суб'єктивну сторону та суб'єкта злочину. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Шпигунство (ст. 114). При розгляді особливостей об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину слід звернути увагу предмет шпигунства, яким є відомості, що становлять державну таємницю. Студенту необхідно опрацювати Закон України «Про державну таємницю». Розкрити дві форми шпигунства та момент закінчення злочину у кожному випадку. Проаналізувати суб'єктивну сторону та суб'єкт даного злочину, а також спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство.

Тема 2: Злочини проти життя та здоров'я особи (4 год.)

План

Заняття 1. Злочини проти життя особи (2 год.)

1. Поняття злочинів проти життя особи. Поняття вбивства та його види.
2. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст.116).
3. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. (ст.117).
4. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. (ст. 118).
5. Вбивство через необережність. (ст. 119).
6. Доведення до самогубства (ст. 120).
7. Погроза вбивством (ст. 129).

Заняття 2: Злочини проти здоров'я особи (2 год.).

1. Поняття і види тілесних ушкоджень.
2. Злочини проти здоров'я особи, передбачені ст. 121-128 ККУ.
3. Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері мед. обслуговування (ст. 131-132, 138-145).
4. Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. // ВВР. — 1993. — №4.-Ст.19.
3. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних

матеріалів людини» від 16.07.1999 р. // ВВР. — 1999. — №41.-Ст.377.

4. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р.; // ВВР. - 2000. - № 29. - Ст. 228; ОВУ. -2003.-№26.-Ст. 1259.

5. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту

людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12.12.1991

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» від 12 листопада 1993 р. № 926 // ЗП України. - 1994. - № 4. - Ст. 75.

7. Постанова ПВС України №2 від 7 лютого 2003р. "Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи".

8. Постанова ПВС України №1 від 26 квітня 2002р. "Про судову практику у справах про необхідну оборону".

9. "Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень", затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. №6.

10. Правила медичного огляду з метою виявлення ВІЛ-інфекції, обліку ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД та медичного нагляду за ними: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2026 // ОВУ. - 1998. - № 51. - Ст. 1895.

11. Положення про організацію роботи цілителя, який здійснює медичну діяльність в галузі народної та нетрадиційної медицини: Затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11 лютого 1998 р. № 36 // ОВУ. - 1999. - № 3. - Ст. 112.

12. Борисов В.И., Куц В.Н. Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации. – Х.: НКВФ "Консум", 1995. – 99 с.

13. Бородин С.В. Преступления против жизни. Москва: Юрист. – 1999 р. – 356 с.

14. Гороховська О.В. Вбивство, вчинене через необережність: мотив та мета // Держава та регіони. Серія: Право. – 2001. - №3. – С.76-80.

15. Гришук В. Трансплантація органів та інших анатомічних матеріалів людини: проблема кримінально-правового забезпечення // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіональна науково-практична конференція. – Л.: Юридичний факультет ЛНУ ім. І.Франка, 2001. – с.180 -183.

16. Гришук В. Юридичний аналіз основного складу умисного вбивства за Кримінальним кодексом України 2001 року // Вісник ЛНУ ім. І.Франка. – Серія юридична. – 2002. – Вип.37. – С 407-416.

17. Гришук В.К. Загальний, родовий та безпосередні основні об'єкти злочинів проти життя і здоров'я людини // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2002. – Вип.1(16). – с.77-89.

18. Дудченко В.В. Деякі кримінально-правові проблеми охорони здоров'я особи // Актуальні проблеми держави та права / Одеська національна

юридична академія. – О. – 1996. – Вип.3. – С. 151-154.

19. Иващенко В. Торговля человеческими органами и тканями: правовые проблемы // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. - №7 . – с.58-59.

20. Карпенко Л.К. Незаконне розголошення лікарської таємниці: Об'єктивні та суб'єктивні ознаки // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності – Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. – 2002. – Вип. 3. – с. 202-207.

21. Литвин О. П. Злочини проти життя: Навч. посібник. — К.: Вид-во Європейського університету, 2002. — 203 с.

22. Мамчур В. Проблема визначення поняття вбивства в кримінальному праві України // ПУ. - 1999. - № 3. - С. 71-73.

23. Микитчик В., Бабаніна А. Особливості суб'єкта злочину, передбаченого в ст. 135 кримінального кодексу України «залишення в небезпеці»// Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №1. – С. 134 – 137

24. Навроцький В. О. Кримінальне право України: Особлива частина: Конспект лекцій. — Львів—Хмельницький, 1994. — Вип. 1. — С. 79-140.

25. Орлов П.И. Уголовная ответственность за оставление в опасности при автопроисшествии: Учебное пособие. – Харьков: ХюрИ, 1982.

26. Старко О. До питання про визначення меж кримінально-правової охорони життя людини // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №3. – С.116-119.

27. Сташис В. В., Бажанов М. И. Личность — под охраной уголовно-го закона (Глава III Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием). — Симферополь: Таврида, 1996. — 236 с.

Методичні рекомендації

Заняття 1 і 2 присвячені особистим благам людини як об'єкту кримінально-правової охорони. У першому занятті слід проаналізувати злочини проти життя. Відповідно до ст. 3 Конституції України життя людини є найвищою соціальною цінністю, а в ст. 27 Основного Закону наголошується, що кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може свавільно позбавити її життя. Тому злочини проти життя становлять велику суспільну небезпечність. До них КК відносить різні види умисних вбивств (статті 115-118), вбивство через необережність (ст. 119), доведення до самогубства (ст. 120), погрозу вбивством (ст. 129).

Студенту слід опрацювати нормативно-правові акти, зазначені у переліку на основі яких охарактеризувати кримінально-правове поняття вбивства та види вбивств. Проаналізувати умисне вбивство без обтяжуючих і без пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 115): відмежування його від інших видів умисних вбивств.

Розкрити особливості умисного вбивства при обтяжуючих обставинах, проаналізувати юридичний склад злочину, особливості кваліфікації окремих його різновидів (ч. 2 ст.115).

У другому питанні слід розкрити особливості юридичного складу

умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116). При цьому слід з'ясувати поняття фізіологічного афекту та його відмінність від патологічного, що виключає осудність суб'єкта. Умови застосування ст. 116 КК та особливості умислу.

У третьому питанні слід розкрити особливості юридичного складу умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117). При аналізі складу даного злочину звернути особливу увагу слід на час вчинення даного злочину, спеціального суб'єкта – мати, новонародженої дитини, а також на відповідальність співучасників даного злочину.

Четверте питання присвячено юридичному складу такого злочину як умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118). Студенту звернути увагу на поняття перевищення меж необхідної оборони (ч. 3 ст. 36 КК) та поняття перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ч. 2 ст. 38 КК). Опрацювати Постанову ПВС «Про судову практику у справах про необхідну оборону». Розкрити фактори, які слід враховувати при означених злочинах.

У п'ятому питанні, присвяченому вбивству через необережність (ст. 119) потрібно проаналізувати особливості суб'єктивної сторони юридичного складу злочину.

Шосте питання першого заняття передбачає розкриття особливостей юридичного складу такого злочину як доведення до самогубства (ст. 120), його відмежування від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Погроза вбивством (ст. 129) передбачає посягання на особисту безпеку людини. Необхідно показати особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін складу даного злочину, зокрема, реальність погрози, момент закінчення злочину, відмежування від готування до умисного вбивства, а також кваліфікуючу ознаку.

Друге заняття присвячено злочинам проти здоров'я особи. У першому питанні слід розкрити поняття тілесного ушкодження (медичний та юридичний аспекти), види тілесних ушкоджень за КК України. Охарактеризувати залежність ступеня тяжкості тілесних ушкоджень від тривалості розладу здоров'я та розміру стійкої втрати працездатності.

У другому питанні необхідно зробити аналіз юридичних складів таких злочинів, як:

1) умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121), аналіз юридичних складів злочину; 2) умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне за пом'якшуючих обставин (ст. 123); 3) умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122): особливості юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами; 4) умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125): види, особливості юридичних складів злочину; 5) необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

Побої і мордування (ст. 126): аналіз юридичних складів злочинів. Каткування (ст. 127): особливості юридичного складу злочину.

Окремого аналізу потребують такі злочини проти особистої безпеки особи як зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст.. 130) та зараження венеричною хворобою (ст.. 133).

У третьому питанні вивчити юридичні склади злочинів, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері медичного обслуговування (ст.. 131-132, 138-145 КК). До них належать: 1) неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; 2) розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: особливості юридичних складів злочинів; 3) незаконна лікувальна діяльність; 4) ненадання допомоги хворому медичним працівником; 5) неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником; 6) порушення прав пацієнта; 7) незаконне проведення дослідів над людиною; 8) порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини; 9) насильницьке донорство; 10) незаконне розголошення лікарської таємниці. Студенту слід дати загальну характеристику цих злочинів та розкрити особливості юридичних складів.

Четверте питання передбачає вивчення інших злочинів, що ставлять під загрозу життя та здоров'я людини, а саме: незаконне проведення абортів; залишення в небезпеці; ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані; неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Розкрити загальну характеристику та особливості юридичних складів означених злочинів.

Тема 3: Злочини проти волі, честі та гідності особи. (2 год.)

План

1. Поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи.
2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад.
3. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 р.; В ред. від 27.04.2007 р. // ВВР. — 1999. — №41.-Ст.377.
3. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000р.// ВВР. — 2000. — №19.-Ст.143.
4. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. // ВВР. — 2001. — №30.-Ст.142.
5. Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників // Право України. – 2002. - № 3. – С.150-155.

6. Аніщук Н. До проблеми работоргівлі жінками // Право України. – 2002. - №9. – С.99-101.

7. Глушков В. А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. — К.: Наук, думка, 1987. — 200 с.

8. Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми: чи рухаємось у вірному напрямку? // Кримінальне право України. – 2006.- № 1 . – С.56-61.

9. Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: Монографія. — Луганськ, РВВ ЛАВС, 2003. - 204 с

10. Лизогуб Я. Кваліфікуючі ознаки незаконного позбавлення волі людини: наукові аргументи проти законодавчих фактів // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал. - 2012. – № 7 (199). – С. 91-94.

11. Наден О.В. Торгівля жінками як кримінально-правова та соціальна проблема сучасності: Монографія. –К.: Атіка, 2004. – 288 с.

12. Трембач О. Окремі аспекти об'єктивних ознак викрадення чужої дитини // Вісник ЛНУ ім. І.Франка. – Серія юридична. – 2001. – Вип.36. – С. 478-481.

13. Хавронюк М. Кожна особа має право на свободу та особисту недоторканність // юридичний вісник України. – 1998. - №27. – С. 28-32.

Методичні рекомендації

Конституція України у розділі II закріпила широкий та різний за своїм змістом перелік природних та невідчужуваних прав особи. До їх числа, зокрема, належать право кожної людини на повагу до її гідності (ч. 1 ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ч. 1 ст. 29). Розділ III Особливої частини КК містить норми, що передбачають кримінальну відповідальність за порушення зазначених прав. Виходячи із сутності злочинів, передбачених цим розділом, їх родовим об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю, честь та гідність особи.

В першому питанні необхідно розкрити поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи. З об'єктивної сторони дані злочини, як правило, можуть бути вчинені шляхом активної поведінки - дії. Для деяких із них обов'язковою ознакою вчинення злочину є спосіб (використання обману, шантажу чи уразливого стану потерпілої особи - ст. 149) або місце (психіатричний заклад - ст. 151). Із суб'єктивної сторони зазначена група злочинів може бути вчинена лише з прямим умислом. Певні з них обов'язковою ознакою вчинення злочину передбачають мотив (корисливий або інший особистий мотив - ст. 148) чи мету (отримання прибутку - ст. 150). Суб'єктом є фізична особа, осудна, яка досягла 16-річного віку. Лише за вчинення злочину, передбаченого ст. 147 (захоплення заручників), відповідальність настає з 14 років. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 151, -

спеціальний, ним може бути лише лікар-психіатр або член комісії лікарів-психіатрів, ч.1 ст. 150-1 батьки або особи, що їх замінюють.

Враховуючи специфіку безпосередніх об'єктів, можна виділити наступні групи злочинів проти волі, честі та гідності особи: 1) незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад (статті 146—148, ст. 151); 2) торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (статті 149, 150, 150-1).

Друге питання передбачає аналіз юридичних складів таких злочинів, як: незаконне позбавлення волі або викрадення людини; захоплення заручників; підміна дитини та незаконне поміщення у психіатричний заклад.

У третьому питанні слід розкрити юридичний склад таких злочинів як торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149); експлуатація дітей (ст. 150). Детально необхідно вивчити сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак злочину, передбаченого ст. 150-1 КК, яка введена до кримінального кодексу Законом від 15 січня 2009 року., а саме використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Особливу увагу звернути на зв'язок даної статті зі ст.304 КК, визначити поняття «жебрацтво», «втягнення» та «використання». З'ясувати потерпілу особу від цього злочину, спеціальний суб'єкт та кваліфікуючі ознаки злочину.

Змістовний модуль II

Тема 4: Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина.
2. Злочини проти виборчих прав громадян.
3. Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом.
4. Злочини, що посягають на недоторканність приватного життя.
5. Злочини проти сім'ї.
6. Злочини проти трудових прав громадян.
7. Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності та авторські права.
8. Злочини проти свободи совісті.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 10.07.2010 р.
3. Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від

19.11.1992 р.

4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р.

5. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 05.11.2001 р.

6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р..

7. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 р.

8. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р.

9. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 р.

10. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р.

11. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р.

12. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 р.

13. Алексеев А., Журавлев М. Уголовно-правовые средства обеспечения неприкосновенности жилища // Советская юстиция. – 1993. – №17. – с.19-20.

14. Андрушко П.П. Права громадян на задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів та їх захист як об'єкт кримінально-правової охорони // Нові Цивільний і Кримінальний кодекси - важливий етап кодифікації законодавства України: Матер. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ) 3-4 жовтня 2002 р. - Івано-Франківськ, 2002. - С. 159-164.

15. Андрушко П.П. Коментар до статей 177 та 229 Кримінального кодексу України // Законодавство України: Наук.-практ. коментарі. - 2002. - № 4. - С. 71-86.

16. Андрушко П.П. Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності (статті 176, 177, 229, 231 та 232 Кримінального кодексу України) // Там само. - 2003. - № 9. - С. 17-67.

17. Головатый С. Конституция за свободу слова, а уголовный кодекс? // Юридическая практика. – 1999. - №5(87), 1-15 марта, - С. 1, 6.

18. Жмур Ю. Відмежування злочину порушення недоторканості житла від суміжних складів злочину // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №10. – С. 165-168.

19. Лихова С. Я. Кримінально-правова охорона виборчих прав громадянина та шляхи її вдосконалення // Наук, записки. - К.: Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2000. - Т. 18. Правничі науки. - С. 29-35.

20. Лихова С. Кримінально-правова охорона виборчих прав громадян за новим КК України // Право України. - 2002. - № 2. - С. 115-119.

21. Лихова С. Етапи розвитку законодавства про охорону виборчих прав громадян України // Право України. - 2003. - № 1. - С. 120-123.

22. Лихова С. Я. Актуальні проблеми систематизації злочинів проти окремих конституційних прав людини і громадянина за КК України 2001 р. // Нові Цивільний і Кримінальний кодекси - важливий етап кодифікації законодавства України: Матер. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ) 3-4 жовтня 2002 р. - Івано-Франківськ, 2002.-С. 169-172.

23. Лихова С. Я. Вплив міжнародно-правових норм про охорону інтелектуальної власності на сучасне кримінальне законодавство України //

Держава і право. — Київ—Дніпропетровськ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького, 2003. - С. 333-337.

24. Лихова С. Я. Окремі питання вдосконалення кримінально-правових норм щодо відповідальності за порушення виборчих прав громадян України // Наук. вісн. Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. - 2002. — № 3. - С. 134-140.

25. Лихова С. Кримінально-правова охорона авторських прав перекладача // Законодавство України: Наук.-практ. коментарі. - 2003. - № 11.-С. 24-42.

26. Лихова С. Окремі питання вдосконалення кримінального законодавства щодо відповідальності за порушення права громадян України на участь у референдумах // Вісн. Львівського ун-ту. - 2003.-№38.-С. 452-461.

27. Лихова С, Берзін П. Кримінально-правова охорона трудових прав людини, громадянина, працівника // Бюл. Міністерства юстиції України. - 2004. - № 11. - С. 37-49.

28. Лихова С. Кримінально-правова охорона права найманих працівників на участь у страйку (ст. 174 КК України) // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали X регіональної науково-практичної конференції (5-6 лютого 2004 р.) - Львів, 2004.-С. 391-395.

29. Лихова С, Берзін П.. Питання обґрунтованості вживання поняття «злочини, що посягають на право інтелектуальної власності» // Там само. - С. 396-399.

30. Тавлуй О. Розмежування складу злочину, передбаченого ст.169 Кримінального Кодексу України, з іншими складами злочинів і правопорушеннями // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал. - 2012. – № 7 (199). – С. 98-101.

31. Хавронюк М. Кожна особа має право на свободу та особисту недоторканність // Юридичний вісник України. – 1998. - №27. – с.28-32.

32. Харченко В.Б. Захист права інтелектуальної власності у новому Кримінальному кодексі України // Право України. – 1995. - №2. – с.31-33.

Методичні рекомендації

Студенту необхідно опрацювати нормативно-правову базу вказану у переліку. В рамках даного заняття вивчаються окремі конституційні права і свободи людини і громадянина як об'єкт кримінально-правової охорони. Особливості механізму кримінально-правової охорони прав і свобод людини та громадянина.

У першому питанні подати загальну характеристику злочинів проти особистих прав і свобод людини та громадянина, а також вказати на проблеми систематизації юридичних складів цих злочинів за КК України.

У другому питанні студент повинен розкрити злочини проти окремих політичних прав громадянина України, зокрема проти таких виборчих прав, як: 1) перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст.. 157); 2) фальсифікація виборчих документів,

документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців (ст.. 158); 3) голосування виборцем на виборчій дільниці більше ніж один раз (ст.. 158-1); 4) незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму (ст.. 158-2); 5) порушення таємниці голосування (ст.. 159); 6) порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку) (ст. 159-1); 7) порушення законодавства про референдум (ст.. 160). Необхідно охарактеризувати та проаналізувати особливості юридичних складів цих злочинів та розкрити кваліфікацію за сукупністю з іншими злочинами. При цьому слід врахувати відповідні зміни до чинного виборчого законодавства.

Третє питання слід присвятити розкриттю злочинів, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом. Проаналізувати юридичні склади таких злочинів як порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії (ст.. 161); порушення права на освіту (ст. 183); порушення права на безоплатну медичну допомогу (ст. 184).

У четвертому питанні необхідно охарактеризувати злочини, що посягають на недоторканність приватного життя громадян, зокрема: порушення недоторканності житла (ст..162); порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст.. 163); порушення недоторканності приватного життя (ст..182). Слід розкрити особливості юридичних складів означених злочинів.

П'яте питання потребує розкриття злочинів проти сім'ї, а саме: ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст.. 164); ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст.. 165); злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст.. 166); зловживання опікунськими правами (ст.. 167); розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) (ст.. 168); незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) (ст.. 169). При аналізі даного питання слід коротко розкрити об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів вказаних злочинів.

Злочини, що посягають на трудові права громадян необхідно вивчити в рамках шостого питання теми (перешкодження законній професійній діяльності журналістів (ст. 171); грубе порушення законодавства про працю (ст. 172); грубе порушення угоди про працю (ст. 173); невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат(ст. 175): особливості юридичних складів злочинів.

Сьоме питання передбачає аналіз студентом юридичних складів злочинів, що посягають на право інтелектуальної власності, зокрема: порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176); порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (ст. 177).

Останнє питання слід присвятити характеристиці злочинам проти свободи совісті: пошкодження релігійних споруд чи культових будинків (ст. 178 КК); незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних

святинь (ст. 179 КК); перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180 КК); посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів (ст. 181 КК).

Тема 5: Злочини проти власності (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти власності.
2. Корисливі злочини проти власності.
3. Некорисливі злочини проти власності.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.
3. Постанова ПВС України №7 від 25 вересня 1981р.; в ред. від 03.12.1997 р. "Про практику застосування судами України законодавства у справах про розкрадання державного та колективного майна"
4. Постанова ПВС України №12 від 25 грудня 1992р. "Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності".
5. Баглай І. Насильство як кваліфікуюча ознака грабежу та розбою// Право України. – 2011. - № 5. – С. 248-253.
6. Гриймало В. Об'єкт посягань на власність // Юридичний вісник України. - №26(314) 30 черв. – 6 лип. 2001 р. – С. 6-7.
7. Кузнецов В. Комп'ютерна крадіжка: що слід розуміти під предметом злочину // Право України. – 1999. - № 10. – С. 74-76.
8. Кундеус В. Поняття викрадення у кримінальному праві // Право України. – 2002. - №8. – С. 106-109.
9. Карчевський М. Особливості кваліфікації злочинів проти власності, що вчиняються з використанням комп'ютерної техніки // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал. - 2012. – № 1 (193). – С. 139-142.
10. Мельник М. Відмежування вимагательства від розбою і насильственного грабежу // Радянське право. – 1991. - №10. – С.30-33.
11. Мельник О.В. Особливості застосування законодавства про відповідальність за вимагання // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2002. – Вип.19. – С. 24-28.
12. Навроцький В.О. Злочини проти власності. Лекції для студентів юридичних факультетів. – Львів, 1997р. – 79 с.
13. Ніколаєва Т. Крадіжка зі сховища // Юридичний вісник України. – 2002. - №7(347). – С.13
14. Репешко П. Кримінально-правовий захист права власності в Україні // Право України. – 1997. - №6 – С. 36.
15. Стрельцов Є. Кримінально-правова охорона власності // Право України. – 2011. - №5. – С. 87-95.
16. Хомин О. Шахрайство у сфері страхування // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2001. – Вип.2(15). – С. 139-143.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити поняття та види злочинів проти власності, оскільки власність та право власності виступають в розділі VI Кримінального кодексу об'єктами кримінально-правової охорони. Спираючись на ст. 316-317 Цивільного кодексу України право власності є правом власника на володіння, користування та розпорядження своїм майном за своєю волею незалежно від волі інших осіб.

Друге питання потребує аналізу корисливих посягань на власність, серед яких доцільно виділити такі дві групи: 1) корисливі злочини, пов'язані з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб та 2) корисливі злочини проти власності, не пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб.

В рамках першої групи слід виділити загальні ознаки як а) незаконне, безоплатне обертання чужого майна на користь винного або інших осіб; б) корисливий мотив та мета. Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом, корисливими мотивами і метою. Суб'єкт корисливих – особа з 14 років (крадіжка, грабіж, розбій, вимагання), у всіх інших – з 16 років.

Крадіжка (ст. 185): таємний спосіб викрадення майна як специфічна ознака крадіжки; кваліфіковані види крадіжки. Грабіж (ст. 186): відкритий спосіб викрадення майна як специфічна ознака грабежу; кваліфіковані види грабежу; характер насильства і погрози насильством при насильницькому грабежі. Розбій (ст. 187): особливості конструкції основного юридичного складу злочину; характер насильства і погрози насильством при розбої; кваліфіковані види розбою; розбій та інші злочини — розмежування юридичних складів, кваліфікація за сукупністю злочинів.

Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188 -1), розкрити безпосередній та додатковий безпосередній об'єкти злочину, особливості предмету, об'єктивної, суб'єктивної сторін та суб'єкта.

Вимагання (ст. 189) потребує аналізу юридичних складів злочину, відмежування вимагання від насильницького грабежу та розбою, кваліфікації за сукупністю з іншими злочинами. При вивченні ст. 190 (Шахрайство) звернути увагу на предмет та способи шахрайства як специфічні елементи його юридичних складів; шахрайство та інші злочини - розмежування та кваліфікація за сукупністю злочинів.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191): особливості юридичних складів злочинів, розмежування з іншими злочинами проти власності.

До другої групи корисливих злочинів відноситься: 1) заповідання майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192) (при вивченні особливостей юридичних складів цього злочину слід особливу увагу звернути на відмежування їх від шахрайства, привласнення та розтрата майна);

2) незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї (ст. 193); 3) самовільне заняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст.197-1); 4) придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом (ст.. 198). Всі вказані злочини передбачають розкриття особливостей їх юридичних складів.

У третьому питанні слід вивчити некорисливі злочини проти власності. Умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194) передбачає розкриття особливостей юридичних складів злочину, а також кваліфіковані види злочину. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики (ст. 194-1) потребує з'ясування безпосереднього та додаткового об'єкта, особливостей предмета злочину та інших відповідних ознак складу злочину. Студенту в рамках цього питання слід проаналізувати юридичні складі також наступних злочинів: погроза знищення майна (ст. 195), необережне знищення або пошкодження майна (ст.. 196) (увагу звернути на особливості конструкції об'єктивної сторони юридичного складу злочину), порушення обов'язків щодо охорони майна (ст. 197).

Тема 6: Злочини у сфері господарської діяльності (2 год.)

План

1. Загальна характеристика, поняття та види злочинів у сфері господарської діяльності.
2. Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.
3. Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
4. Злочини у сфері банкрутства, використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів,
5. Злочини у сфері приватизації та захисту прав споживачів.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р.
4. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р.
5. . Постанова ПВС України №5 від 26 березня 1999 р. "Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів".
6. Постанова ПВС України №6 від 12 квітня 1996 р. "Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів".
7. Постанова ПВС України №3 від 25 квітня 2003 р. "Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності
8. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: Кримінально-правова характеристика: Монографія. – К.: Юрид. Практика, 2003. – 924 с.

9. Протидія відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом // Зб. Нормативно-правових актів, між нар. Документів, коментарі / Упоряд.: О.О.Дудоров, М.І.Мельник, М.І.Хавронюк. – К.: Атіка, 2003. – 256 с.

10. Сухонос В. Протидія шахрайству з фінансовими ресурсами у банківській сфері // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал. - 2012. – № 8 (200). – С. 160-163.

11. Хавронюк М. Відповідальність за порушення права споживачів на безпечність продукції за Кримінальним кодексом України та інших держав // Вісник Верховного Суду України. – 2011. - № 2. – С.34-44.

12. Шаповалова О. Майнові покарання за злочини у сфері господарської діяльності: проблеми застосування // Право України. – 2012.- №11-12. – С. 314-326.

Методичні рекомендації

В рамках даної теми аналізу піддається економічна, господарська та підприємницька діяльність як об'єкт кримінально-правової охорони.

У першому питанні слід приділити увагу загальній характеристиці злочинів у сфері господарської діяльності. Окремо висвітлити проблеми систематизації юридичних складів злочинів у сфері господарської діяльності за КК України. Злочини, що посягають на встановлений порядок здійснення господарської діяльності та окремих її видів.

В рамках другого питання розкрити особливості юридичних складів злочинів, передбачених статтями 199-201, 210-212-1, 216 КК. Це такі злочини як: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного збору чи голографічних захисних елементів; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення; контрабанда; нецільове використання бюджетних коштів, здійснення витратків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням; видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону; ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок.

В рамках третього питання розкрити особливості юридичних складів злочинів, передбачених статтями 203-1, 203-2, 205, 206, 209, 209-1, 213, 229, 231, 232 КК. Проаналізувати сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак вказаних злочинів.

Четверте питання передбачає вивчення юридичних складів злочинів у сфері банкрутства, використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів,

зокрема: доведення до банкрутства (ст.. 219); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст.. 222); маніпулювання на фондовому ринку (ст.. 222-1); підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст.. 223-1); порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів (ст.. 223-2); виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів (ст.. 224); незаконне використання інсайдерської інформації (ст.. 232-1); приховування інформації про діяльність емітента (ст. 232-2).

У п'ятому питанні слід розкрити сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак складів злочинів у сфері приватизації та захисту прав споживачів: незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233); умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст.. 227).

Тема 7: Злочини проти довкілля (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти довкілля.
2. Злочини проти екологічної безпеки.
3. Злочини у сфері земле використання , охорони надр, атмосферного повітря.
4. Злочини у сфері водних ресурсів.
5. Злочини у сфері лісокористування, захисту рослинного та тваринного світу.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. В ред. від 02.07.2009 р. // ВВР. — 2002. — №3-4.-Ст.27.
3. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. В ред. від 31.07.2009 р. // ВВР. — 1994. — №17.-Ст.99.
4. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 р. В ред. від 09.04.2009 р. // ВВР. — 2002. - №14.- Ст. 97.
5. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 25.06.1991 р. В ред. від 09.04.2009 р. // ВВР. — 1991. - №41.-Ст. 546.
6. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. // ВВР. - 2003. - №39.-Ст. 349.
7. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. В ред. від 26.06.2004 р. // ВВР. - 1992. — №50.-Ст.678.
8. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. В ред. від 09.04.2009 р. // ВВР. - 1995. — №8. - Ст. 54.
9. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р. В ред. від 14.05.2004 р. // ВВР. - 2000. - №18.-Ст.132.
10. Постанова ПВС України №1 від 26 січня 1990 р. "Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про

охорону природи".

11. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства – К.: Б.в., 2002.- 634 с.

12. Коваль М.П. Об'єкт екологічних злочинів за чинним законодавством України // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ України. - 1997.- Вип..2.- С.34 – 36.

13. Локтіонова В. В. Завдання істотної шкоди як наслідок вчинення злочинів проти довкілля / В. В. Локтіонова // Юридична Україна : правовий часопис. – 2012. – № 2. – С. 102–108.

14. Матвейчук В.К. Квалификация незаконной охоты: Учебн.пособие.- К.: РИО МВД Украины, 1992.- 52 с.

15. Нетеса Н. Кримінально-правова характеристика діяння, пов'язаного з порушенням правил охорони або використання надр // Юридична Україна. – 2011. - № 5. – С. 94-100.

16. Шульга А.М. Конституційні основи кримінально-правової охорони земель // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2000.- Вип. 11. – С. 303-307.

Методичні рекомендації

В рамках першого питання слід зазначити, що екологічна безпека навколишнього природного середовища визначається як родовий об'єкт злочинів проти довкілля. Варто розкрити особливості безпосередніх об'єктів злочинів проти довкілля та охарактеризувати співвідношення їх із злочинами проти власності, іншими словами розмежувати юридичні склади цих груп злочинів та кваліфікацію за сукупністю злочинів.

У другому питанні розглянути злочини проти екологічної безпеки (порушення правил екологічної безпеки (ст. 236); невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення (ст. 237); приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238); проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст. 253)). Дати загальну характеристику та визначити особливості юридичних складів злочинів.

Третє питання передбачає висвітлення юридичних складів злочинів у сфері землекористування, охорони надр, атмосферного повітря, зокрема: забруднення або псування земель (ст. 239), безгосподарське використання земель (ст. 254), забруднення атмосферного повітря (ст. 241).

При аналізі злочинів, що посягають на встановлений порядок використання водних ресурсів (порушення правил охорони вод (ст. 242); забруднення моря (ст. 243); порушення законодавства про континентальний шельф України (ст. 244) слід розкрити загальну характеристику означених злочинів та особливості їх юридичних складів.

Злочини у сфері лісокористування, захисту рослинного та тваринного світу (знищення або пошкодження лісових масивів (ст. 245); незаконна порубка лісу (ст. 246); порушення законодавства про захист рослин (ст. 247); незаконне полювання (ст. 248); незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249); проведення вибухових робіт з порушенням

правил охорони рибних запасів (ст. 250); порушення ветеринарних правил (ст. 251); умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ст. 252)) слід також охарактеризувати через їх загальну ознаку та особливості юридичних складів цих злочинів

Змістовний модуль III.

Тема 8: Злочини проти безпеки виробництва (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти безпеки виробництва.
2. Злочини проти дотримання загальних правил охорони праці.
3. Злочини проти дотримання правил виконання окремих видів робіт.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України "Про дозвільну діяльність у сфері ядерної енергії" від 11.01.2000 р.
3. Закон України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р.
4. Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 08.02.1995 р.
5. Перелік робіт з підвищеною небезпекою: Затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30 листопада 1993 р. №123.
6. Загальні положення забезпечення безпеки атомних електростанцій: Затверджені наказом Державної адміністрації ядерного регулювання України від 9 грудня 1999 р. №63.
7. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів: Затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 9 січня 1998 р. №4.
8. Постанова ПВС України від 10 жовтня 1982 р. №6 "Про судову практику в справах, пов'язаних із порушеннями вимог законодавства про охорону праці" із наступними змінами.
9. Борисов В. Коментарий к разделу X Уголовного кодекса Украины // Юридичний вісник України. – 2001. - №39(327), 29 вересня – 5 жовтня. – С. 25-32.
10. Лановенко І.П., Мельник П.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони праці в умовах формування в Україні підприємницького сектору економіки // Боротьба зі злочинністю в сфері підприємницької діяльності (кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми). – Х.:Право, 2001. (Глава 3), С. 95-130.
11. Маляренко В.Т., Борисов В.І. Деякі питання кваліфікації злочинних порушень правил охорони праці // Юридичний вісник України. – 1996. – 1-15 травня.

12. Маляренко В.Т., Борисов В.І. Практика розгляду справ про порушення правил охорони праці і безпеки ведення робіт // Коментар судової практики з кримінальних справ. – Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1996. - №6. – С. 81-88.

13. Пінчук О. Відповідальність за порушення нормативних актів про охорону праці // Охорона праці. – 1997. - №6. – С. 44-47.

Методичні рекомендації

Студенту необхідно опрацювати вказані у переліку нормативно-правові акти. У першому питанні необхідно розкрити поняття безпеки виробництва як об'єкта кримінально-правової охорони, дати загальну характеристику та види злочинів проти безпеки виробництва.

У другому питанні слід розглянути такі злочини та проаналізувати їх юридичні склади, як:

- порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК): основний безпосередній об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння та його види; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК): основний безпосередній об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

У третьому питанні слід розглянути такі злочини та проаналізувати їх юридичні склади, як:

- порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах (ст. 273 КК): основний безпосередній об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК): основний безпосередній об'єкт; поняття ядерна безпека та радіаційна безпека; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд (ст. 275 КК): основний безпосередній об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

Тема 9: Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (4 год)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

2. Злочини проти дотримання загальних правил безпеки руху та експлуатації транспорту.

3.Злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатації залізничного, водного і повітряного транспорту.

4.Злочини, які посягають на безпеку руху та експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту.

5.проти правил безпеки руху та експлуатації окремих видів транспорту.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України "Про дорожній рух" від 30.06.1993 р.

3. Закон України "Про залізничний транспорт" від 04.07.1996 р.

4.Закон України "Про трубопровідний транспорт" від 15.05.1996 р.

5. Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони: Затверджені постановою КМУ від 30 березня 1994р. № 198 (з наступними змінами та доповненнями).

6. Правила поведінки громадян на залізничному транспорті: Затверджені постановою КМУ від 10 листопада 1995 р. № 903.

7. Постанова ПВС України від 24 грудня 1982р. №7 "Про практику застосування судами України законодавства у справах про транспортні злочини" з наступними змінами.

8. Бабанін С.В. Витоки та сучасний стан проблеми кримінально-правової охорони безпеки руху на транспорті (ст.291 КК України) // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х.- 2002. – Вип.18.- С.199-204.

9. Борисов В.И., Гизимчук С.В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. – Х.: Консум, 2001.

10. Коржанський М.Й., Мисливий В.А. Кваліфікація автотранспортних злочинів. – К.: Юрінком, 1996.

11. Касынюк В.И. Уголовная ответственность за повреждение путей сообщения и транспортных средств. Текст лекций. – Х.: Юридический институт, 1979.

12. Білоконев В.М. Значення співвідношення об'єкта і суб'єктивної сторони злочину для визначення форми вини транспортних злочинів // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2001. – Вип.9. - С. 352-357.

13. Борисов В.И., Гизимчук С.В. Причинная связь при нарушении правил, норм и стандартов, касающихся обеспечения безопасности дорожных условий движения транспортных средств // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 1999. – Вип.1. – С.126-135.

14. Коробеев А.И. Транспортные правонарушения. Квалификация и ответственность. – М.: Юридическая литература, 1990.

15. Іванов Ю.Ф. Місце уgonу у кримінальному законодавстві на сучасному етапі // Право України. – 1998. - №5. – С.81-84.

16. Свірін М.О. Незаконні заволодіння транспортними засобами у кримінальному законодавстві України // Вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2001. – Вип. 4. – С.206-213.

Методичні рекомендації

Студент повинен визначити єдиний родовий об'єкт кримінально-правової охорони розділу XI Кримінального кодексу України. Дати загальну характеристику злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту, а також звернути увагу на проблеми систематизації їх юридичних складів.

У другому питанні слід визначити злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатацію всіх видів транспорту та проаналізувати їх:

- пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; поняття «руйнування» та «пошкодження» шляхів сполучення і транспортних засобів; характер діяння; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (ст. 279 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків (ст. 280 КК): основний безпосередній об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; поняття примушування; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- порушення чинних на транспорті правил: (ст. 291 КК): об'єкт; потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

Третє питання передбачає розгляд юридичних складів таких злочинів як:

- порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276 КК): поняття «залізничний», «повітряний» та «водний» транспорт; безпосередній об'єкт; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; причинний зв'язок; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст. 278 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття угон; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- порушення правил повітряних польотів (ст. 281 КК): об'єкт; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

За аналогічною схемою слід розглянути такі злочини як: порушення правил використання повітряного простору (ст. 282), самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда (ст. 283), ненадання допомоги судну та

особам, що зазнали лиха (ст. 284), неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден (ст. 285), пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів (ст. 292).

Четверте питання передбачає розгляд юридичних складів таких злочинів як:

- порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК): об'єкт; транспортні засоби, на яких може бути вчинений цей злочин; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; причинний зв'язок; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації (ст. 287 КК): об'єкт; транспортні засоби, на яких може бути вчинений цей злочин; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; причинний зв'язок; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху (ст. 288 КК): об'єкт; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; причинний зв'язок; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК): об'єкт; поняття незаконного заволодіння транспортним засобом; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; відмежування від інших злочинів; кваліфікація за сукупністю злочинів.

- знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу (ст. 290 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

Тема 10: Злочини проти громадського порядку та моральності (4 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти громадського порядку та моральності.

2. Злочини проти громадського порядку.

3. Злочини проти суспільної моральності.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р.

3. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р.

4. Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" від 16.11.1992 р.

5. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 21.12.1993 р.

6. Закон України "Про кінематографію" від 13.01.1998 р.

7. Закон України "Про охорону культурної спадщини" 08.06.2000 р.

8. Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку духовності,

захисту моралі та формування здорового способу життя громадян" від 27 квітня 1999 р. № 456/99.

9. Постанова ПВС України "Про судову практику в справах про хуліганство" №3 від 28 червня 1991 р. (з наступними змінами та доповненнями).

10. Гацелюк В. Трансформація кваліфікуючих ознак складу злочину, передбаченого ст. 301 кримінального кодексу України// Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №4. – С.28-32.

11. Дудоров О., Данилевський А., Письменський Є. Порушення правил утримання тварин: кримінально-правовий аспект проблеми// Юридичний вісник України. – 2010. - №20. – С. 6-7.

12. Дудоров О. Порнографія і кримінальний закон: питання кваліфікації, проблеми вдосконалення законодавства // Юридичний вісник України. – 2000. - №49 (7-13 грудня). – С.9.

13. Иванов Н. Хулиганство: проблемы квалификации // Российская юстиция. – 1996. - №8. - С. 267 - 292.

14. Наклович М.Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством. - Львів: Вища школа, 1974. - 112 с.

15. Піщенко Г. Громадський порядок як об'єкт посягання хуліганських дій // Право України. – 1997. - №8. – С. 24-27.

16. Шишков С. Об ответственности за незаконные действия с порнографическими предметами // Российская юстиция. – 1996. - №5. С. 5-8.

17. Яценко С.С. Ответственность за преступления против общественного порядка. - К.-1976. – 189 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно визначити сукупність відносин, що становлять родовий об'єкт злочинів проти громадського порядку та моральності. Дати загальну характеристику злочинів проти громадського порядку і моральності та виділити їх види. Визначити поняття «громадський порядок» та «успільна мораль».

Друге питання передбачає оволодіння студентами знаннями щодо складів злочинів проти громадського порядку, серед яких виділяють:

- групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; відмежування від суміжних злочинів.

- масові заворушення (ст. 294 КК): безпосередній об'єкт; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «насильство», «погроми», «знищення майна», «збройний опір» та ін.; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295 КК): безпосередній об'єкт; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «розповсюдження», «виготовлення» і «збереження» матеріалів; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- хуліганство (ст. 296 КК): основний та додатковий безпосередній

об'єкт; об'єктивна сторона; характер та форми хуліганських дій; поняття «особлива зухвалість», «винятковий цинізм»; наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування від суміжних злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

У третьому питанні слід проаналізувати злочини та такі елементи їх юридичних складів:

- наруга над могилою (ст. 297 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «наруга», «викрадення»; момент закінчення злочину; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- знищення, руйнування або пошкодження пам'яток - об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці (ст. 298 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «знищення», «руйнування», «пошкодження»; наслідки; суб'єктивна сторона; мотиви; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду (ст. 298-1 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «знищення», «пошкодження», «приховування»; наслідки; суб'єктивна сторона; мотиви; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «знущання» та «нацьковування»; наслідки; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості (ст. 300 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття «ввезення», «виготовлення», «зберігання», «перевезення або інше переміщення», «збут»; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- створення або утримання місць розпусти і звідництво (ст. 302 КК): безпосередній об'єкт; місце злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; поняття створення та утримання місць розпусти, «звідництво»; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК): безпосередній об'єкт; об'єктивна сторона; способи втягнення в заняття проституцією; поняття «шантаж», «обман», «уразливий стан особи»; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304 КК):

безпосередній об'єкт; потерпілий від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; втягнення у пияцтво; втягнення у жебрацтво; азартні ігри; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

Тема 11: Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (4 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

2. Злочини проти дотримання правил обігу наркотичних засобів, їх аналогів або прекурсорів.

3. Злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням, призначеним для їх виготовлення.

4. Злочини, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу.

5. Злочини проти здоров'я населення.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори" від 15.02.1995 р.

3. Закон України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними" від 15.02.1995 р.

4. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р..

5. "Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів" Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 року, №770.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. N 299 "Про затвердження Порядку знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, визнаних непридатними для подальшого використання або переробки, а також відходів, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини".

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. N 106 "Про затвердження порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у лікувально-профілактичних закладах та установах". Із змінами і доповненнями.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 1997 р. N 146 "Про затвердження Порядку видач сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення з України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів". Із змінами і доповненнями.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 1999 р. N 786 "Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, з обігом яких пов'язана діяльність, що підлягає ліцензуванню".

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 1996 р. N 6 "Про затвердження Положення про порядок здійснення діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів".

11. "Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу": Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 року N 188.

12. Інструкція про порядок виробництва, зберігання, перевезення і реалізації прекурсорів: Затверджена Міністерством промисловості України №104 від 19 червня 1997 р.

13. "Про затвердження переліків комбінованих лікарських засобів, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів, які контролюються у сфері ввезення в Україну та вивезення з України": наказ Комітету з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України від 16 лютого 2001 року №8.

14. Постанова ПВС України від 26 лютого 1999 р. №2 "Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил".

15. Постанова ПВС України від 26 квітня 2002 №4 "Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів".

16. Глушков В.А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. – К.:Вища школа, 1987.

17. Запорощенко Н. Класифікація місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів // Підприємництво, господарство і право. – 2010.- №4 . – С.118-120.

18. Запорощенко Н. Спосіб вчинення злочину, передбаченого статтею 317 КК України // Право України. – 2011. – №1. – С.281-286.

19. Музика А. Об'єкт злочинів, пов'язаних з наркоманією // Право України. – 1997. - №12. – С. 90.

20. Музика А.А. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів. - К.: Логос, 1998. - 324 с.

21. Селиванов М.П., Хруппа М.С. Антинаркотичне законодавство України. Історія. Теорія. Коментар. - К.: Юрінком, 1997.-352 с.

Методичні рекомендації

Спершу необхідно визначити поняття та види злочинів проти здоров'я населення Особливості механізму кримінально-правової охорони здоров'я населення. Визначити поняття предметів, що становлять підвищену небезпеку для здоров'я людей (наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсорів, отруйні і сильнодіючі речовини та інші).

У другому питанні слід визначити юридичні склади злочинів, що посягають на встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, зокрема:

- контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК);
- використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306 КК);
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.
- посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК);
- злочини, передбачені статтями 311, 320, 321, 321-1, 321-2 КК.

В рамках третього питання слід розглянути злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням, призначеним для їх виготовлення, зокрема:

- викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 312 КК);
- незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318 КК);
- незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК).
- викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК).

Четверте питання слід присвятити аналізу злочинів та їх складів, пов'язаних з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу:

- незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 КК): аналіз юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК): особливості юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- незаконне публічне вживання наркотичних засобів (ст. 316): об'єкт; об'єктивна сторона; місце вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- інші злочини (організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК); незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів (ст. 322 КК); спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323 КК); схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324 КК).

Останнє питання передбачає розгляд студентом інших злочинів проти здоров'я населення та аналіз їх юридичних складів:

- порушення правил боротьби з епідеміями (ст. 325 КК);

- порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами (ст. 326 КК);

- заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції (ст. 327 КК).

Тема 12: Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.(2 год).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

2. Злочини, що порушують правила охорони та зберігання державної чи службової таємниці.

3. Злочини проти порядку перетинання державного кордону та переміщення через нього предметів.

4. Злочини, що порушують встановлений порядок комплектування Збройних Сил України.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України "Про державну таємницю" від 21 січня 1994 р.

3. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991 р.

4. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р.

5. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. // ВВР. - 1992. - № 27. - Ст. 385.

6. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р.

7. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами

товарів військового призначення та подвійного використання» від 20.02.2003 р.

8. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р.

9. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р.

10. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 р.

11. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р..

12. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р..

13. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» 22.09.2011.

14. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 06.04.2000 р.

15. Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2002 р. № 352 // ОВУ. — 2002. - № 13. - Ст. 656.

16. Звід відомостей, що становлять державну таємницю України (ЗВДТ): Затверджений наказом Голови Служби безпеки України від 1 березня 2001 р. № 52 // ОВУ. - 2001. - № 13. - Ст. 580; № 48. - Ст. 2166; 2002. - № 46. - Ст. 2111; 2003. - № 16. - Ст. 732; № 29. - Ст. 1506; 2004. - № 24. - Ст. 1623.

Методичні рекомендації

Перше питання слід присвятити загальній характеристиці злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації, визначити їх родовий об'єкт та види.

У другому питанні необхідно розкрити злочини, що порушують правила охорони та зберігання державної чи службової таємниці та проаналізувати особливості їх юридичних складів:

- розголошення державної таємниці (ст. 328 КК);

- втрата документів, що містять державну таємницю (ст. 329 КК): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину, відмежування від розголошення державної таємниці.

- передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави (ст. 330 КК): особливості предмета злочину, відмежування від державної зради та шпигунства.

У третьому питанні студент повинен розглянути злочини, що порушують встановлений порядок перетинання державного кордону України та правила переміщення через її митний кордон окремих предметів, зокрема:

- незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК): особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу злочину.

- порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333 КК): відмежування від контрабанди; кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- порушення правил міжнародних польотів (ст. 334 КК): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину; відмежування

від інших злочинів.

Злочини, що порушують встановлений порядок комплектування Збройних Сил України передбачає аналіз таких статей Кримінального кодексу, як 335-337: ухилення від призову на строкову військову службу; ухилення від призову за мобілізацією; ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

Тема 13: Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.
2. Злочини у сфері використання державних символів.
3. Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян.
4. Злочини проти представників влади, працівників правоохоронних органів, членів громадських формувань.
5. Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації.
6. Інші злочини проти авторитету держави і діяльності об'єднань громадян.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 3.23.12.1993 р.
4. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р.
5. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р.
6. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. зі змінами і доповненнями.
7. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р..
8. Правове регулювання інформаційної діяльності в Україні / Відп. ред. С. П. Павлюк. — К.: Юрінком Інтер, 2001. - С. 6-20.
9. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. В ред. від 07.05.2009 р..
10. Правила охорони ліній зв'язку: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 1996 р. № 135 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. - 2001. - № 10. - С. 229-238.
11. Правила користування телеграфним зв'язком: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 1997 р. № 208 // ОВУ. - 1997. - Число 18. – С. 37-68.

12. Правила користування проводим мовленням: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1997 р. № 484 // ОВУ. - 1997. - Число 21. – С. 42-53.

13. Постанова ПВС України від 26 червня 1992 р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів».

14. Андрушко П.П. Коментар до статті 357 КК України // ЮВУ. - 2001. - 10-16 листопада.

15. Андрушко П. Коментар до статті 358 Кримінального кодексу України // Нотаріат для Вас. - 2002. - № 3. – С. 10-15.

16. Возний В. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 ККУ) та відмінність цього злочину від суміжних злочинів // Юридична Україна. – 2011. - №2. – С. 92-98.

17. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. - К.: Атіка, 2004. - 336 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні слід розкрити конституційні принципи управління в державі. Особливості механізму кримінально-правової охорони управлінської діяльності в Україні та основні напрями його вдосконалення на сучасному етапі. Дати поняття та загальну характеристику злочинам проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, розкрити систему та види цих злочинів.

У другому питанні студент повинен проаналізувати норми Конституції України про шанування її державних символів. Охарактеризувати склад такого злочину як наруга над державними символами (ст. 338 КК), зокрема, розкрити: предмет злочину; об'єктивну сторону; характер діяння; публічність як ознака об'єктивної сторони злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивну сторону та суб'єкт. Проаналізувати відповідальність за наругу над державними символами іноземної держави, показати предмет злочину; характеристику діяння; публічність як ознаку об'єктивної сторони.

Незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні (ст. 339 КК) передбачає визначення предмету злочину; об'єктивної сторони; характеру дій; місця вчинення злочину; моменту закінчення злочину; суб'єктивної сторони та суб'єкта.

Третє питання присвячено аналізу таких злочинів як незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 340 КК) та захоплення державних або громадських будівель чи споруд (ст. 341 КК). Студенту необхідно розкрити положення Конституції України про право громадян проводити мітинги, походи і демонстрації. Визначити поняття зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій; об'єктивну сторону; поняття перешкоджання, його способи; момент закінчення злочину; суб'єктивну сторону, суб'єкта злочину та його види. В

рамках аналізу статті 341 КК доцільно висвітлити предмет злочину, його види; об'єктивну сторону; поняття та способи захоплення; момент закінчення злочину; суб'єктивну сторону; мету та суб'єкта злочину.

У четвертому питанні слід розглянути наступні злочини та такі елементи їх юридичних складів:

- опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Поняття опору. Час вчинення злочину. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування даного злочину від злочинів проти особи та злісної непокори як адміністративного правопорушення.

- втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Види дій. Поняття втручання. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Суб'єкт. Кваліфікуючі ознаки.

- втручання у діяльність державного діяча (ст. 344 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Види дій. Поняття втручання. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Суб'єкт. Кваліфікуючі ознаки.

- погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Види дій. Зміст погрози. Характер насильства. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мотив злочину. Суб'єкт. Кваліфікуючі ознаки.

- погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча (ст. 346 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Види дій, їх зв'язок із державною чи громадською діяльністю потерпілого. Зміст погрози. Характер насильства. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мотив злочину. Суб'єкт.

- умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347 КК). Потерпілий від цього злочину, його види. Предмет злочину. Об'єктивна сторона. Поняття знищення або пошкодження майна. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мотив злочину. Суб'єкт. Кваліфікуючі ознаки.

- посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК). Потерпілий від цього злочину. Об'єктивна сторона. Поняття посягання на життя. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мотив злочину. Суб'єкт. Відмінність цього злочину від умисного вбивства у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку.

- захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349 КК). Потерпілий від цього злочину. Поняття заручника. Об'єктивна сторона. Види дій. Момент закінчення злочину.

Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Суб'єкт.

- погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350 КК). Потерпілий від злочину. Поняття громадського обов'язку. Об'єктивна сторона. Види дій. Зміст погрози. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Кваліфікуючі ознаки.

- перешкоджання діяльності народного депутата України і депутата місцевої ради (ст. 351 КК). Об'єктивна сторона. Види діянь. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки.

- умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 352 КК). Предмет злочину. Потерпілий від злочину. Об'єктивна сторона. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт злочину. Поняття знищення і пошкодження. Мотив злочину. Кваліфікуючі ознаки. Характеристика способу як однієї з цих ознак. Вина щодо тяжких наслідків.

- самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи (ст. 353 КК). Об'єктивна сторона. Поняття суспільне небезпечної дії, з якою поєднане самовільне присвоєння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона.

У п'ятому питанні слід розглянути наступні злочини та такі елементи їх юридичних складів:

- викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем чи їх пошкодження (ст. 357 КК). Предмет злочину, його види. Суб'єктивна сторона. Види дій. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт злочину. Мотив злочину. Кваліфікуючі ознаки.

- підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК). Предмет злочину та його види. Об'єктивна сторона. Види дій. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Особливості суб'єкта. Кваліфікуючі ознаки.

- незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, (ст. 359 КК). Предмет злочину. Об'єктивна сторона злочину, його засоби. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Мета злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від порушення таємниці листування, телеграфної або іншої кореспонденції.

- умисне пошкодження ліній зв'язку (ст. 360 КК). Предмет злочину. Об'єктивна сторона. Характеристика наслідків. Суб'єктивна сторона злочину. Суб'єкт. Відмежування даного злочину від диверсії.

Шосте питання передбачає аналіз інших злочинів проти авторитету держави, органів місцевого самоврядування і діяльності об'єднань громадян, в рамках яких слід розглянути наступні злочини та такі елементи їх юридичних складів:

- одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК). Предмет злочину. Розмір незаконної винагороди. Об'єктивна сторона злочину. Спосіб як одна з ознак об'єктивної сторони. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт злочину. Відмежування даного злочину від одержання хабара.

- примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК). Об'єктивна сторона. Характеристика дій. Спосіб їх вчинення. Поняття цивільно-правового зобов'язання. Момент закінчення злочину. Суб'єктивна сторона злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність даного злочину від вимагання.

- самоправство (ст. 356 КК). Особливості об'єктивної сторони. Характеристика наслідків. Суб'єктивна сторона. Суб'єкт злочину.

Змістовний модуль IV.

Тема 14.: Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

2. Види злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 31.05.2005 р. // ВВР. – 2005. - № 26. - ст.347

3. Азаров Д.С. Злочини у сфері комп'ютерної інформації: Монографія. – К.: Атіка, 2007. – 304 с.

4. Андрушко П. Коментар до статей 361—363 КК України // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні: Наук.-техн. збірник. - Вип. 4. - К.: Нац. техн. ун-т України «КПІ», МОН України, Департамент спец. телекомунікаційних систем та захисту інформації СБУ, 2002. — С. 23-29.

5. Біленчук П. Д., Романюк Б. В., Цимбалюк В. С. та ін. Комп'ютерна злочинність: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2002. - 240 с.

6. Бутузов В.М., Остапеч С.П., Шеломенцев В.П. злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку: Науково-практичний коментар. – К.: Друкарня МВС України, 2005. – 86 с.

7. Лащук Є. Інформація з обмеженим доступом як предмет злочину // Право України. - 2001. - № 3. – С. 75-78.

8. Лісовий В. «Комп'ютерні» злочини: питання кваліфікації// Право України. - 2002. - № 2. – С. 86-88.

9. Музыка А.А., Азаров Д.С. Законодавство України про кримінальну відповідальність за «комп'ютерні злочини»: Науково-практичний коментар і шляхи вдосконалення. – К.: Вид. Палівода А. П. В., 2005. – 120 с.

10. Федотов О.А. Щодо поняття злочинів у сфері комп'ютерних технологій // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – №10. – С. 37-39.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно дати загальну характеристику злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Визначити родовий об'єкт цих злочинів, особливості предмету злочину (комп'ютер, автоматизовані системи, комп'ютерні мережі, мережі електрозв'язку, комп'ютерна інформація, інформація, що передається мережами електрозв'язку).

У другому питанні слід розглянути такі злочини, як:

- несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 361 КК): об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; особливості діяння; наслідки (виток, втрата, підробка, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або порушення встановленого порядку її маршрутизації); причинний зв'язок; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут (ст. 361-1 КК): об'єкт; предмет злочину; поняття комп'ютерного вірусу; об'єктивна сторона; особливості діяння; злочин з формальним складом; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації (ст. 361-2 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; особливості діяння; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї (ст. 362 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; особливості діяння; суб'єктивна сторона; спеціальний суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється (ст. 363 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; особливості діяння; наслідки; причинний зв'язок; суб'єктивна

сторона; суб'єкт злочину.

- перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку (ст. 363-1 КК): безпосередній об'єкт; предмет злочину; об'єктивна сторона; особливості діяння; наслідки; причинний зв'язок; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

Тема 15: Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (2 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

2. Зловживання владою або службовим становищем. Перевищення влади або службових повноважень. Службове підроблення. Службова недбалість.

3. Злочини, пов'язані з одержання неправомірної вигоди службовою особою, неправомірним збагаченням та підкупом (хабарем).

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 р.

3. Постанова ПВС України від 26 грудня 2003 р. № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень».

4. Постанова ПВС України від 26 квітня 2002 р. № 5 «Про судову практику в справах про хабарництво».

5. Андрушко П. Коментар до статті 358 Кримінального кодексу України // Нотаріат для Вас. - 2002. - № 3. - С. 10-15.

6. Бантишев О.Ф. Злочини у сфері службової діяльності (питання кваліфікації): Навч. посібник. - К.: МАУП, 2002. - 128 с.

7. Дудоров О.О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: Навч. посібник / За ред. М. І. Хавронюка. - К.: Атіка, 2001. – С. 328-426.

8. Жук В.Г. Деякі проблемні питання застосування судами законодавства про відповідальність за посадові злочини // Вісник ВСУ. - 2000. - № 5. – С. 46-50.

9. Зейкан І. Поняття посадової особи в кримінальному законодавстві: порівняльний аналіз // Право України. - 2002. - № 3. – С. 118-120.

10. Застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за окремі посадові злочини // Вісник ВСУ. - 1997. - № 1. – С. 30-35.

11. Клименко В.А., Мельник Н.И., Хавронюк Н.И. Уголовная ответственность за должностные преступления. - К.: Блиц-Информ, 1996. - С. 3-162.

12. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: Навч. посібник. - К.: Атіка,

2002. - С. 545-593.

13. Маляренко В. Деякі питання перевищення влади або посадових повноважень: Коментар судової практики з кримінальних справ // Бюл. законодавства і юрид. практики України. - 1996. - № 6. – С. 64-68.

14. Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. - К.: Парламентське вид-во, 2000. - 256 с.

15. Мельник М., Хавронюк М. Розмежування складів злочинів «зловживання владою або посадовим становищем» та «перевищення влади або посадових повноважень» // Право України.- 1997. - № 2. – С. 31-33.

16. Мельник М.І., Редька А.І., Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар Закону України «Про боротьбу з корупцією» / За ред. М. І. Мельника. - К.: Атіка, 2003. - 320 с.

17. Михайленко Д. Концепція співвідношення давання та одержання хабара// Право України. – 2010. - №5. – С. 123 – 128.

18. Про стан законодавства щодо боротьби з корупцією і організованою злочинністю та пропонувані зміни і доповнення до нього // Питання боротьби зі злочинністю: 36. наук, праць. — Вип. 1. — Харків: Право, 1997. – С. 69-86.

19. Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. - К.: Наук, думка, 1978. - 252 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно висвітлити поняття та ознаки злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття службової особи та службового злочину. Проблеми систематизації юридичних складів означених злочинів.

У другому питанні доцільно розкрити окремі види злочинів та проаналізувати особливості їх юридичних складів:

- зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК): аналіз юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, суб'єктом яких є службова особа;

- зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК): особливості юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК): особливості основного юридичного складу злочину; кваліфіковані види злочину; кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами;

- перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 365-1 КК), зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів злочину.

- службове підроблення (ст. 366 КК): особливості юридичних складів злочину, відмежування від інших злочинів, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- службова недбалість (ст. 367 КК): особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів злочину.

Третє питання розкриває хабарництво як родове поняття окремої групи службових злочинів. Серед них треба виділити:

прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК): аналіз юридичних складів злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

- незаконне збагачення (ст. 368-2 КК): особливості юридичних складів злочину;

- підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК): особливості юридичних складів злочину;

- підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК): особливості юридичних складів злочину;

- пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК): особливості юридичних складів злочину; підстави звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка дала хабар;

- зловживання впливом (ст. 369-2 КК): особливості об'єктивних та суб'єктивних ознак складу злочину;

- провокація підкупу (ст. 370 КК): особливості об'єктивних та суб'єктивних ознак складу злочину.

Тема 16: Злочини проти правосуддя (4 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти правосуддя.
2. Злочини проти конституційних прав особи, щодо якої здійснюється правосуддя.
3. Злочини проти встановлення істини при здійсненні правосуддя.
4. Злочини проти реалізації права на захист.
5. Злочини проти діяльності суддів.
6. Злочини проти реалізації заходів безпеки.
7. Злочини проти виконання рішення суду.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - ст.88.
3. Закон України «Про попереднє ув'язнення» 30.06.1993 р. В ред. від 11.06.2009 р. // ВВР. - 1993. - № 35. - Ст. 360.
4. Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» 01.12.1994 р. В ред. від 28.01.2005 р. // ВВР. - 1994. -

№ 52. - Ст. 455.

5. Постанова ПВС України від 26 березня 1993 р. № 2 «Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі».

6. Постанова ПВС України від 12 квітня 1996 р. № 4 «Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів».

7. Постанова ПВС України від 18 червня 1999 р. № 10 «Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві».

8. Постанова ПВС України від 26 червня 1992 р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів».

9. Берзін П.С. Кримінальна відповідальність за постановлення завідомо неправосудних постанови і ухвали у цивільних та кримінальних справах // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. - 2003. - № 7. - С. 19-25.

10. Клименко В. Забезпечення безпеки засуджених, які брали або беруть участь у кримінальному судочинстві // ЮВУ. — 2000. — 26 жовтня — 1 листопада.

11. Маляренко В. Окремі питання відповідальності свідків за дачу завідомо неправдивих показань: Коментар судової практики з кримінальних справ // Бюл. законодавства і юридичної практики України. - 1996. - № 6. - С. 68-72.

12. Трубников В.М. Научно-практический комментарий к Закону Украины «Об административном надзоре за лицами, освобожденными из мест лишения свободы». — Харьков: Рубикон, 1998. — 112 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні слід розглянути правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони, проаналізувати положення Конституції України про принципи та порядок здійснення правосуддя в Україні. Зробити загальну характеристику злочинів проти правосуддя за чинним кримінальним законодавством України, визначити проблеми систематизації юридичних складів злочинів проти правосуддя.

У другому питанні слід розглянути наступні злочини та такі елементи їх юридичних складів:

- завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК): об'єктивна сторона злочину; види діянь; поняття незаконного затримання, приводу, арешту, тримання під вартою; суб'єктивна сторона; завідомість як ознака злочину; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; відмінність цього злочину від злочинів проти особистої волі особи.

- притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК): об'єктивна сторона злочину; характеристика діяння; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; поняття завідомості; суб'єкт

злочину; кваліфікуючі ознаки.

- постановляння суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 375 КК): об'єктивна сторона; види діянь; поняття неправосудного вироку; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; поняття завідомості; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування цього злочину від суміжних (службового зловживання, службового підроблення, завідомо незаконних затримання, приводу або арешту, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності).

У третьому питанні необхідно проаналізувати наступні злочини та елементи їх юридичних складів:

- примушування давати показання (ст. 373 КК): основний і додатковий об'єкти; об'єктивна сторона; спосіб і час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; поняття завідомості; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК): поняття неправдивого повідомлення, його зміст; коло органів і службових осіб до яких може бути направлено неправдиве повідомлення про злочин; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; поняття завідомості; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК): об'єктивна сторона; види дій; час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; поняття завідомості; суб'єкт, його види; кваліфікуючі ознаки.

- відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК): об'єктивна сторона; характер діяння; час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину, його види; умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

- перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК): потерпілі від злочину; об'єктивна сторона; характер діяння та його види; способи вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину.

У четвертому питанні слід звернути увагу на аналіз злочинів, що посягають на реалізацію права на захист та елементи їх юридичних складів:

- порушення права на захист (ст. 374 КК): об'єктивна сторона злочину; види діянь; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397 КК): об'єктивна сторона; поняття та види втручання; момент закінчення; кваліфікація втручання в діяльність захисника чи представника особи, яке здійснюється шляхом вчинення інших злочинних дій (погроз, насильства, знищення майна тощо); суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- погроза або насильство щодо захисника чи представника особи (ст. 398

КК): потерпілі від злочину; зміст погрози; види насильства; зв'язок між погрозою та діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; кваліфікуючі ознаки; суб'єкт злочину; відмежування цього злочину від суміжних діянь.

- умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи (ст. 399 КК): предмет злочину; потерпілі від цього злочину; поняття знищення та пошкодження майна; спосіб вчинення злочину; зв'язок між знищенням або пошкодженням майна та діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги; кваліфікуючі ознаки складу злочину; відмежування цього злочину від суміжних.

- посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400 КК): потерпілі від злочину; поняття посягання на життя; момент закінчення злочину; зв'язок між посяганням на життя й діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; відмежування цього злочину від інших суміжних діянь, пов'язаних із посяганням на життя особи.

У п'ятому питанні студенту слід розглянути такі злочини та елементи їх юридичних складів, як:

- втручання в діяльність судових органів (ст. 376 КК): об'єктивна сторона; поняття втручання, його способи; момент закінчення злочину; кваліфікація втручання в діяльність судових органів, яке здійснюється шляхом вчинення інших злочинних дій (погроз, насильства, знищення майна, давання хабара тощо); суб'єктивна сторона; мета втручання; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки;

- незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду (ст. 376-1 КК): об'єктивна сторона; поняття втручання, його способи; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета втручання; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки;

- погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 377 КК): потерпілі від злочину; зміст погрози; види насильства; зв'язок між погрозою або насильством та діяльністю по здійсненню правосуддя як обов'язкова ознака злочину. Момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування цього злочину від суміжних діянь.

- умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 378 КК): предмет злочину; потерпілі від цього злочину; поняття знищення та пошкодження майна; спосіб вчинення злочину; зв'язок між знищенням або пошкодженням майна та діяльністю по здійсненню правосуддя; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; відмінність цього злочину від суміжних; кваліфікуючі ознаки складу злочину.

- посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст. 379 КК): потерпілі від злочину; поняття посягання на життя; момент закінчення злочину; зв'язок між посяганням на життя й діяльністю, пов'язаною із

здійсненням правосуддя; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; відмежування цього злочину від інших суміжних діянь, пов'язаних із посяганням на життя особи.

Шосте питання передбачає аналіз злочинів проти реалізації заходів безпеки:

- нежиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380 КК): потерпілі від цього злочину; об'єктивна сторона; характер діяння, його види; наслідки злочину; момент закінчення; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК): об'єктивна сторона; характер діяння; поняття розголошення; наслідки злочину; Момент закінчення; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки злочину.

- невиконання слідчим вказівок прокурора (ст. 381-1 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

Сьоме питання передбачає характеристику злочинів проти виконання рішення суду та їх юридичних складів, зокрема:

- невиконання судового рішення (ст. 382 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; умови кримінальної відповідальності за невиконання рішення Європейського суду з прав людини.

- ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК): види покарань, ухилення від яких містить склад цього злочину; поняття та ознаки ухилення від покарання; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; характер діяння; час вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст. 390 КК): об'єктивна сторона; види та характер діянь; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391 КК): об'єктивна сторона; види та діянь та їх характеристика; поняття злісної непокори; умови притягнення до кримінальної відповідальності; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК): форми вчинення цього злочину та їх характеристика; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона та суб'єкт злочину.

- втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК): об'єктивна сторона; поняття та ознаки втечі; місце вчинення злочину; момент його закінчення; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; умови кваліфікації цього злочину за сукупністю з іншими злочинами.

- втеча із спеціалізованого лікувального закладу (ст. 394 КК): об'єктивна сторона; характер діяння; місце вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона.

- порушення правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК): поняття адміністративного нагляду та коло осіб, за якими він може бути встановлений; об'єктивна сторона; характер діяння, його види; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину.

Тема 17: Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) (4 год.).

План

1. Загальна характеристика злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів).
2. Злочини проти порядку підлеглості і військової честі.
3. Злочини проти порядку проходження військової служби.
4. Злочини проти порядку користування військовим майном та експлуатації військової техніки.
5. Злочини проти порядку несення спеціальних видів військової служби.
6. Злочини проти порядку збереження військової таємниці.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.
2. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. // ВВР. - 1992. - № 27. - Ст. 385.
3. Закон України "Про оборону України" від 06.12.1991 р.; // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №9 – ст. 106..
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 06.04.2000 р.; // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - №28– ст.224.
5. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 р. // ВВР. - 2000. - № 48. - Ст. 410; ОВУ. - 2003. - № 29. - Ст. 1443; 2004. - № 2. - Ст. 8.
6. Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р.// ОВУ. - № 19. - Ст. 812; ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; ОВУ. - 2004. -№ 8. - Ст. 464.
7. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р.// ОВУ. - 1999. - № 19. - Ст. 809; ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; ОВУ. -2004. - № 8. - Ст. 464.
8. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р. // ОВУ. - 1999. - № 19. - Ст. 809. ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; № 29. - Ст. 234; ОВУ. - 2004. - № 8. - Ст. 464.
9. Бодаєвський В. Деякі аспекти розмежування злочину, передбаченого ст. 410 Кримінального кодексу України, із суміжними злочинами // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 10. – С.148-152.
10. Карпенко М. Кримінальна відповідальність за нестатутні

взаємовідносини // Право України. - 2002. - № 3. – С. 147-150.

11. Майоров І. Питання гармонізації кримінального законодавства України з правом збройних конфліктів // Правл України. -1999. - № 2. – С. 79-80.

12. Хавронюк М.І., Дячук С.І., Мельник М.І. Військові злочини: Коментар законодавства // Відп. ред. М. Д. Дрига, В. І. Кравченко. - К: А.С.К., 2002. - 272 с.

Методичні рекомендації

Перше питання вимагає від студента знання понять військового злочину, спеціального суб'єкта військового злочину. Особливу увагу слід приділити питанню відповідальності за співучасть у військових злочинах осіб, які не є суб'єктами цих злочинів. Дати загальну характеристику, визначити систему та види злочинів проти встановленого порядку несення військової служби. Визначити об'єкт цих злочинів, загальні ознаки об'єктивної та суб'єктивної сторін, а також відмежування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби від військових проступків.

У другому питанні студенту слід розглянути такі злочини та елементи їх юридичних складів, як:

- непокора (ст. 402 КК): об'єктивна сторона; види діянь; момент закінчення злочину; кваліфікуючі ознаки.

- невиконання наказу (ст. 403 КК): об'єктивна сторона; характер діяння; момент закінчення злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування цього злочину від непокори.

- опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків (ст. 404 КК): об'єктивна сторона; види дій і момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета та мотив; кваліфікуючі ознаки; відмежування опору, пов'язаного з умисним вбивством потерпілого, від злочинів проти життя.

- погроза або насильство щодо начальника (ст. 405 КК): зміст погрози; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мотив вчинення злочину; кваліфікуючі ознаки злочину.

- порушення статутних правил взаємовідносин між, військово-службовцями за відсутності відносин підлеглості, (ст. 406 КК): об'єктивна сторона; види порушення статутних правил; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки; характер насильства та його значення для кваліфікації.

У третьому питанні слід розглянути злочини проти порядку проходження військової служби, зокрема:

- самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК): види діяння; поняття самовільного залишення; поняття та тривалість нез'явлення на службу; момент закінчення злочину; значення видів служби для кваліфікації злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

- дезертирство (ст. 408 КК): поняття дезертирства; об'єктивна сторона; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета вчинення злочину;

кваліфікуючі ознаки; відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

- ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом (ст. 409 КК): об'єктивна сторона; поняття ухилення від військової служби; значення способу ухилення; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки злочину.

Четверте питання передбачає характеристику наступних військових злочинів проти порядку користування військовим майном та експлуатації військової техніки:

- викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона злочину; види діянь; значення для кваліфікації способу посягання; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки; відмежування від злочинів проти власності та громадської безпеки.

- умисне знищення або пошкодження військового майна (ст. 411 КК): предмет злочину та його значення для кваліфікації; об'єктивна сторона; види діянь; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки; відмежування від злочинів проти власності.

- необережне знищення або пошкодження військового майна (ст. 412 КК): предмет злочину; види діянь; конструкція складу злочину; шкода у великих розмірах як обов'язкові наслідки цих злочинів; момент закінчення злочину; форма вини; кваліфікуючі ознаки; відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та злочинів проти власності.

- марнотратство або втрата військового майна (ст. 413 КК): поняття марнотратства; предмет марнотратства; об'єктивна сторона; види діянь; момент закінчення марнотратства; поняття втрати або зіпсування військового майна; характер діяння; момент закінчення втрати або зіпсування; цільове призначення користування майном; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки.

- порушення правил поведіння зі зброєю, а також: із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; види діянь; наслідки; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки злочину; відмежування злочину від суміжних.

- порушення правил водіння або експлуатації машин (ст. 415 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; види порушень та їх наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона.

- порушення правил польотів або підготовки до них (ст. 416 КК): об'єктивна сторона; види порушень та їх наслідки; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона.

- порушення правил кораблеводіння (ст. 417 КК): об'єктивна сторона; види порушень; наслідки, їх види; момент закінчення злочину; суб'єктивна

сторона.

У п'ятому питанні студенту необхідно дати характеристику юридичних складів таких злочинів як:

- порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання (ст. 418 КК): об'єктивна сторона; види порушень; поняття вартової служби; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; кваліфікуючі ознаки; відмежування злочину від суміжних і проступку.

- порушення правил несення прикордонної служби (ст.419КК): види порушень; момент закінчення злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування злочину від суміжних.

- порушення правил несення бойового чергування, (ст. 420 КК): поняття бойового чергування; види порушень і момент закінчення злочину; кваліфікуючі ознаки злочину; відмежування злочину від суміжних.

- порушення статутних правил внутрішньої служби (ст. 421 КК): об'єктивна сторона; поняття внутрішньої служби; види порушень і момент закінчення злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування злочину від суміжних злочинів і проступків.

У шостому питанні необхідно проаналізувати злочини та елементи їх складів проти встановленого порядку збереження військової таємниці:

- розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості (ст. 422 КК): предмет злочину; поняття відомостей військового характеру; поняття розголошення; об'єктивна сторона; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; відмежування від державної зради.

Тема 18: Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (2 год.)

План

1. Загальна характеристика злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
2. Злочини проти миру.
3. Злочини проти безпеки людства.
4. Злочини проти міжнародного правопорядку.

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» від 08.07.1999 р.

3. Базов В.П. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права. Навч. посібник. - К.: Істина, 2003. – 136 с.

4. Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії: Монографія. – К.: Атіка, 2005. – 264 с.

5. Попович В. Питання імплементації норм міжнародного гуманітарного права в чинне кримінальне законодавство України // Держава і право / Ін-т держави і права НАН України ім. В.М. Корецького. - Вип. 17 - 2002. – С. 382-386.

6. Попович В. Кримінальна відповідальність за злочини проти людяності // Проблеми державотворення в Україні. Матер. X регіон, наук.-практ. конф. (5-6 лютого 2004 р.). - Львів, 2004. – С. 507-509.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно визначити поняття, загальну характеристику та види злочинів проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, а також їх суспільну небезпечність.

Друге питання передбачає аналіз студентом злочинів проти миру, а саме:

- пропаганда війни (ст. 436 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; види дій; поняття публічності; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину.

- планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437 КК): об'єктивна сторона; види дій; поняття змови та агресії; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину.

- порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК): об'єктивна сторона; види діянь; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; співвідношення цього злочину з військовими злочинами.

- найманство (ст. 447 КК): об'єктивна сторона злочину; поняття найманця; види дій; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мотив і мета злочину; суб'єкт злочину.

У третьому питанні слід розглянути злочини проти безпеки людства та проаналізувати елементи їх юридичних складів:

- застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона злочину; характер діяння; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки; співвідношення цього злочину з порушенням законів і звичаїв війни.

- розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК): предмет злочину; об'єктивна сторона; види дій; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину.

- екоцид (ст. 441 КК): поняття екоциду; об'єктивна сторона; види діянь; поняття екологічної катастрофи; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; відмежування цього злочину від злочинів проти довкілля.

- геноцид (ст. 442 КК): поняття геноциду; об'єктивна сторона; види діянь; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; співвідношення цього злочину із злочинами проти особи.

Четверте питання передбачає характеристику злочинів проти

міжнародного правопорядку та їх складів, зокрема:

- посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443 КК): потерпілі від цього злочину; об'єктивна сторона; поняття посягання на життя; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; вік відповідальності; співвідношення цього злочину із злочинами проти життя.

- злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444 КК): потерпілі від цього злочину; об'єктивна сторона; види дій; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; співвідношення цього злочину зі злочинами проти особи та власності.

- незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (ст. 445 КК): поняття символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала; об'єктивна сторона; момент закінчення злочину; умови відповідальності за цією статтею; суб'єктивна сторона; суб'єкт злочину; співвідношення цього злочину з військовими злочинами та порушенням законів і звичаїв війни.

- піратство (ст. 446 КК): основний і додаткові об'єкти; потерпілі від піратства; об'єктивна сторона; види дій; місце вчинення злочину; момент закінчення злочину; суб'єктивна сторона; мета злочину; суб'єкт злочину; кваліфікуючі ознаки.

Тема 19: Основні питання особливої частини кримінального права зарубіжних країн (2 год.)

План

1. Загальна характеристика Особливої частини кримінального права зарубіжних держав.

2. Особливості систематизації норм Особливої частини кримінального права в окремих іноземних державах (Російській Федерації, Франції, Англії, ФРН, США та ін.)

3. Загальна характеристика злочинів проти особи за кримінальним правом окремих зарубіжних держав.

4. Особливості відповідальності за злочини проти власності за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії).

5. Відповідальність за посягання на публічний порядок за кримінальним правом Франції, ФРН, США. Акт про публічний порядок 1986 р. (Англія).

6. Загальна характеристика злочинів проти держави та посадових злочинів за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії, США).

Джерела та література

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доп. – К.: Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 188 с.

2. Уголовный кодекс Австрии. - М.: Зерцало, 2001. — 134 с.

3. Уголовный кодекс Голландии. - СПб.: Юридический центр Пресс,

2000. - 253 с.

4. Уголовный кодекс Грузии. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 409 с.
5. Уголовный кодекс Испании. - М.: Зерцало, 1998. - 218 с.
6. Уголовный кодекс Республики Беларусь. - Минск, 2001. - 230 с.
7. Уголовный кодекс Республики Болгария. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. - 298 с
8. Уголовный кодекс Республики Польша. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. - 234 с.
9. Уголовный кодекс Российской Федерации. - М.: Омега - Л., 2004.-168 с.
10. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. - 524 с.
11. Уголовный кодекс Франции. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 648 с.
12. Уголовный кодекс Швейцарии. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 350 с.
13. Уголовный кодекс Швеции. - М.: Изд. МГУ, 2000. - 167 с.
14. Уголовный кодекс Японии. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 226 с.
15. Бойцов А. И. Преступления против собственности. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 775 с.
16. Бородин С. В. Преступления против жизни. - М.: Юристь, 1999. - 356 с.
17. Волженкин Б. В. Преступления в сфере экономической деятельности (экономические преступления). - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 312 с.
18. Волженкин Б. В. Служебные преступления. — М.: Юристь, 2000. - 368 с.
19. Гаухман М. Д., Максимов С. В. Ответственность за преступления против собственности. - М.: АО «ЦентрЮрИнфоР», 2001. — 310 с.
20. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Отв. ред. В. М. Лебедев. 3-е изд., доп. и испр. - М.: Юрайт-Издат, 2004.-С. 284-891.
21. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации с постановочными материалами и судебной практикой / Под общей ред. С. И. Никулина. - М.: Изд-во «Менеджер» совместно с изд-вом «Юрайт», 2001. - С. 309-1120.
22. Крылова Н. Е. Новый Уголовный кодекс Франции: Особенная часть // Вестник Московского университета. Серия 11. Право. - 1995.- №2. -С. 69-75.
23. Крылова Н. Е. Основные черты нового Уголовного кодекса Франции. - М.: Спарк, 1996. - С. 4 - 19; 80 - 120.
24. Кузнецова Я., Вельцель Л. Уголовное право ФРГ. - Изд. Московского ун-та, 1980. - С. 139-170.
25. Курс уголовного права: Особенная часть: Учебник для вузов / Под ред. Г. Н. Борзенкова, В. С. Комиссарова. — М.: ИКД «Зерца-ло-М», 2002. - Т. 3. -

468 с; Т. 4. - 672 с; Т. 5. - 512 с.

26. Лановенко К. Досвід зарубіжних країн щодо використання оціночних понять у кримінальному законодавстві // Міліція України. – 2011. – №7-8. – С. 29-31.

27. Лейленд П. Кримінальне право: Злочин, покарання, судочинство (англійський підхід). - К.: Основи, 1996. - С. 98-127.

28. Лопашенко Н. А. Экологические преступления: Комментарий к главе 26 УК РФ. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 802 с.

29. Навроцький В. О, Кримінальне законодавство зарубіжних держав: питання Особливої частини. — Львів, 1999. — 56 с

30. Никифоров А. С. Ответственность за убийство в современном уголовном праве: Комментарий. - М.: Учеб.-консульт. центр «ЮрИнфоР», 2000. - 60 с.

31. Никифоров Б. С, Решетников Ф. М. Современное американское уголовное право. - М.: Наука, 1990. - С. 106-192, 209-237.

32. Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах. - М.: Юрид. лит., 1994. - 77 с.

33. Постатейный комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Под ред. А. И. Чучаева. - М.: ИНФРА-М; КОНТРАКТ, 2004. - С. 248-795.

34. Российское уголовное право: В 2 т. / Под ред. А. И. Рарога. — М.: Профобразование, 2001. — Т. 2. Особенная часть. - 872 с.

35. Серебренникова А. В. Преступные деяния против жизни по УК ФРГ// Вест. Московского ун-та. Серия 11. Право. - 1997. - № 3. - С. 57-62.

36. Соединенные штаты Америки: Конституция и законодательные акты. — М.: Прогресс, Универс, 1993. - С. 557-701.

37. Уголовное право Республики Казахстан: Особенная часть: Учебник. — Алматы: Жеті жарғы, 2003. - 792 с.

38. Уголовное право России: Особенная часть: Учебник / Под ред. В. Н. Кудрявцева, А. В. Наумова. - М.: Юристъ, 2003 - 496 с.

39. Яценко С. С. Антропологічна школа // Юрид. енциклопедія. - Т. 1: А-Г. - К.: Укр. енциклопедія, 1998. - С. 124.

40. Яценко С. С. Відповідальність за злочини проти публічного порядку за законодавством США // Вісн. Київського ун-ту. Юрид. науки. - 1984. - Вип. 25. - С. 81-91.

41. Яценко С. С. Уголовно-правовая охрана общественного порядка (сравнительно-правовой аспект). - Изд-во при Киевском гос. ун-те, 1986.-С. 78-116.

42. Яценко С. С. Уголовно-правовая охрана общественного порядка по законодательству Финляндии // Пробл. правоведения. — 1985. - Вып. 46. - С. 76-85.

43. Яценко С. С. Уголовно-правовая охрана публичного порядка по общему праву Англии // Пробл. правоведения. - 1986. - Вып. 47. - С. 107-114.

Методичні рекомендації

У першому питанні слід зробити загальну характеристику Особливої частини кримінального права іноземних держав.

Друге питання присвятити висвітленню особливостей систематизації норм Особливої частини кримінального права в окремих іноземних державах, зокрема: Російській Федерації, Франції, Англії, ФРН, США та ін.

У третьому питанні проаналізувати злочини проти особи за кримінальним правом окремих зарубіжних держав, зупинившись на їх загальній характеристиці. Крім того, слід висвітлити особливості кримінальної відповідальності за вбивства, завдання шкоди здоров'ю, злочини в сексуальній сфері за кримінальним правом Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії, США. Порівняти норми Кримінального кодексу України з відповідними нормами у згаданій сфері іноземних держав.

Четверте питання слід присвятити розгляду особливостей відповідальності за злочини проти власності за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії).

У п'ятому питанні студент повинен оволодіти знаннями щодо відповідальності за посягання на публічний порядок за кримінальним правом Франції, ФРН, США. Окремо розглянути слід Акт про публічний порядок 1986 р. (Англія).

Останнє питання передбачає загальну характеристику злочинів проти держави та посадових злочинів за кримінальним правом окремих іноземних держав (Російської Федерації, Франції, ФРН, Англії, США).

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовний модуль I

Тема 1: Поняття, значення і система особливої частини кримінального права (6 год.)

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Поняття, система та норми Особливої частини кримінального права.
2. Значення Особливої частини кримінального права.
3. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.
4. Криміналізація і декриміналізація, диференціація та індивідуалізація кримінальної відповідальності за окремі злочини.
5. Поняття і види кримінально - правової кваліфікації.
6. Принципи кримінально-правової кваліфікації.
7. Значення правильної кримінально-правової кваліфікації.

Тема 2: Злочини проти основ національної безпеки України (6 год.)

Задачі:

1. Робітниця заводууправління Кулініч, вирішила помститися директорові заводу Петриченку за те, що той не дав згоди на її роботу за сумісництвом. Вона підпалила заводууправління, а потім сама взяла участь у гасінні пожежі, доставши при цьому опіки. Вогнем було спричинено велику матеріальну шкоду підприємству.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Кулініч.

2. Пархоменко, член української місії при ООН, встановив зв'язки зі співробітником іноземної розвідки Джеком Рідом, і передавав йому відомості про характер діяльності дипломатів, про шифрувальників та про самі шифри.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Пархоменка.

Варіант: дайте кримінально-правову характеристику діям Пархоменка, якщо він під час перебування в Україні лише добував відомості про захворювання рису, пшениці, кукурудзи і передавав їх Джеку.

3. Кравченко встановив вибуховий пристрій на військовому заводі, на якому він працював інженером. Його метою було ослабити оборонний потенціал держави. Даний пристрій знайшла та знешкодила служба охорони заводу.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Кравченка.

4. У Харкові, в тайниках мікроавтобуса іноземних туристів подружжя Ван, що прибуло в Україну, виявлено 80 брошур і кілька тисяч листівок, в яких містилися заклики до вчинення злочинів проти державної влади. При цьому було встановлено, що кілька пачок брошур та листівок Ван передали громадянину Афанасьєву для поширення їх серед громадян України. В них йшлося про методи насильницької зміни державної влади.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Сан Вана і його дружини Али Ван, а також діям Афанасьєва.

5. Оперуповноваженому МВС УБОЗ України в м. Києві Фролов при виконанні оперативно-розшукових заходів по відношенню до особи яка займає одну з керуючу посаду одного зі спеціалізованих закритих підприємств міністерства оборони України, стала відома секретна інформація відносно технології виготовлення систем наведення ракет малого радіусу дії. Цю інформацію Фролов запропонував представникові однієї іноземної фірми, що займається аналогічною діяльністю за значну валютну винагороду та сприяння в отриманні статусу політичного біженця. Отримавши згоду, Фролов домовився з представником фірми про місце передачі інформації. Під час зустрічі та передачі інформації Фролов та представник фірми були затримані співробітниками СБУ. На першому допиті Фролов заявив, що передати інформацію за винагороду спонукав незадовільний фінансовий стан його сім'ї. А представник іноземної фірми заявив, що він отримав цю інформацію для використання в комерційних цілях.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Фролова та представника іноземної фірми.

6. Виступаючи по каналу місцевого телебачення, член регіонального відділення однієї із політичних партій АР Крим Іванцов відмітив досягнення Російської Федерації у вирішенні політичних, економічних та соціальних питань. При цьому він додав, що якби АР Крим відокремилася від України і увійшла до складу Російської Федерації, то це дозволило б значно підвищити рівень життя населення автономії. Також Іванцов засудив рішення від 1954 р. про переділ територій республік колишнього СРСР і передання Криму Українській РСР.

Чи є в діях Іванцова ознаки складу злочину?

7. Влітку, з території однієї із сусідніх держав на територію України до АР Крим проникла група з трьох осіб: Савченко, Лобода та Авраменко. Метою їх діяльності було здійснення підпалів лісних масивів, що повинні спричинити паніку серед населення та відпочиваючих, зірвати курортний сезон в Україні та завдати значні збитки економіці держави. Збитки, які були завдані цими діями, державі склали суму понад 1млн. грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Авраменка, Лободи та Савченка..

Варіант: у результаті дій Авраменка, Лободи та Савченка в лісній пожежі загинуло троє людей.

Як у цьому разі необхідно вирішити справу?

8. У підданого іноземної держави Джеймса Габрієля під шкіряною обкладинкою альбома та в подвійному дні сумки було виявлено літературу, привезену ним із-за кордону для розповсюдження серед громадян України. Література містила вказівки щодо насильницького повалення конституційного ладу.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Джеймса Габрієля.

9. Працівник одного з районних відділів УМВС в Кіровоградській області Тараненко таємно від керівництва управління зробив світлокопію службового наказу, що стосувався форм та методів оперативно-розшукової діяльності. Пізніше він передав цю світлокопію своєму знайомому Шапталі – агенту британської розвідки. Після перевірки порядку ведення документації було встановлено відсутність оригіналу у відділі УМВС у Кіровоградській області.

Дайте кримінально-праву характеристику діям Тараненка та Шапталі.

10. За державну зраду Петра Джулая було засуджено до позбавлення волі строком на 15 років. Розслідування по справі вів слідчий Довбиш. Брат Джулая, Василь, вирішив помститися слідчому. За 1800 доларів він підмовив односельця Гопку вбити Довбиша. Знаючи, з яких мотивів діяв Василь Джулай, останній убив Довбиша.

Чи можуть бути Василь Джулай і Гопка притягнуті до відповідальності за посягання на життя державного діяча? Обґрунтуйте своє рішення.

Тема 3: Злочини проти життя та здоров'я особи (6 год.)

1. Складіть схему видів злочинів проти життя особи.
2. Складіть схему видів злочинів проти здоров'я особи.
3. Випишіть принаймні 5 статей, що містяться у розділах I, III-XX Особливої частини КК України, які передбачають умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження іншій особі і 5, які передбачають заподіяння тяжкого тілесного ушкодження через необережність.

Задачі:

4. 16 травня, перебуваючи в нетверезому стані, Абакумов зайшов у будинок Ляліна. Упевнившись, у тому що в будинку господаря немає, він, з метою крадіжки, зламав замки на шафі, витяг валізу, з якої викрав 4 пачки цигарок «Ватра», а також 5 пляшок горілки.

У цей час Лялін повернувся додому і спробував затримати Абакумова, проте той, намагаючись утримати викрадене, вбив потерпілого, завдавши йому сім ударів по голові підбраною на веранді сокирою.

Визначте відповідальність Абакумова. Чи змінилась би кваліфікація, якби Абакумов вбив Ляліна, щоб не бути впізнаним?

5. Герасимови перебували у шлюбі 8 років, мали трьох дітей, але між ними склалися неприязні стосунки. Яюсь, на ґрунті виниклої сварки, Герасимова вирішила вбити чоловіка. До цього вона залучила Цибу, що ніде не працював та зловживав спиртними напоями, пообіцявши йому 400 грн. Він вбив Герасимова, коли той спав. Після вбивства Циба і Герасимова винесли труп на подвір'я, відтягнули на спеціально приготованому кориті до річки та скинули у воду.

Кваліфікуйте дії Циби й Герасимової.

6. У вечірній час оперуповноважений кримінального розшуку РВУМВС Мухін разом з товаришами по службі був у ресторані з нагоди дня народження.

Перебуваючи у нетверезому стані, він із хуліганських мотивів пристав до одного з відвідувачів ресторану. Намагаючись покласти край таким діям Мухіна, адміністратор ресторану Стогов зробив йому зауваження і утримав від продовження неправомірних дій. Тоді Мухін, діставши табельну зброю, з близької відстані почав стріляти у Стогова. Коли потерпілий почав тікати крізь натовп, Мухін не припинив стрілянини і поранив його в живіт, груди, праве стегно та ліве передпліччя, від чого той помер.

Кваліфікуйте дії Мухіна.

7. Увечері на вулиці Шляхов і Крикун зустріли незнайомих їм Прохорова й Силаєва. Шляхов, без жодного приводу, ударом кулака в обличчя, збив Силаєва з ніг, а потім став переслідувати Прохорова, але останній зміг втекти. Повернувшись до Силаєва, який ще лежав на землі, Шляхов і Крикун перетягли його з проїжджої частини дороги і почали бити ногами. Від отриманих ушкоджень Силаєв через кілька днів помер у лікарні.

З висновку судово-медичної експертизи видно, що Силаєв від отриманих тілесних ушкоджень зазнавав особливо сильних больових відчуттів.

Визначте відповідальність Шляхова й Крикуна.

8. Проценко й Вергун придбали 3 пляшки горілки і, зустрівши Куценка, запросили його випити. Випивши горілку, вони стали вимагати, щоб і Куценко «виставив півлітри». Але оскільки в Куценка не було грошей, він пообіцяв пригостити Проценка й Вергуна наступного разу. З цим вони, вже перебуваючи у стані сильного сп'яніння, не погодились. Накинувшись на Куценка, Проценко й Вергун збили його з ніг і почали наносити удари ногами, в живіт, голову, груди.

Помітивши, що Куценко не подає ознак життя, і вирішивши, що він мертвий, Проценко й Вергун перенесли тіло на дорогу і покляли на проїжджій частині, розраховуючи, що Куценка переїде машина, і смерть тоді можна буде представити як наслідок дорожньо-транспортної події. Однак Куценка підібрав і доставив до лікарні водій легкової машини.

Унаслідок спричинених тілесних ушкоджень Куценко знаходився в лікарні більше місяця.

Визначте відповідальність Проценка й Вергуна.

9. Буханова зі своїм малолітнім сином прийшла в гості до Гончаренка, щоб разом зустріти Новий Рік. Після розлиття спиртних напоїв між Гончаренком і Бухановою виникла сварка, під час якої Гончаренко, викрикуючи погрози вбити, схопив металеву трубу і в присутності її сина став наносити їй численні удари по голові й тулубу. На очах у дитини Гончаренко витягнув Буханову, яка втратила можливість пересуватися, на двір у двадцяти

градусний мороз.

Від отриманих унаслідок ударів ушкоджень та переохолодження Буханова через три дні померла у лікарні.

Визначте відповідальність Гончаренка.

10. Семенова, помилково вважаючи, що її чоловік невдоволений народженням сина, вивезла двомісячну дитину в ліс, де залишила її, загорнутою в ковдру. Унаслідок перебування в лісі на холоді і під дощем дитина захворіла, але її знайшов місцевий житель і приніс до лікарні, де її було врятовано. Семенову було засуджено за ст. 15 та п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України (замах на вбивство з особливою жорстокістю).

Чи вірно дана кваліфікація?

Тема 4: Злочини проти волі, честі та гідності особи. (4 год)

1. Законспекуйте коротко одне із джерел спеціальної літератури.

2. Запишіть, скільки простих, кваліфікованих та особливо кваліфікованих складів злочинів містять ст.146, 147, 149, 150 КК України.

3. Розкрийте зміст хоча б трьох кваліфікуючих та двох особливо кваліфікуючих ознак складів злочинів, що містяться у розділі III КК України (в зошиті).

Задачі:

4. Для того, щоб сусідський хлопець Семен не крав яблука із присадибної ділянки, Панас заманив його у льох і, зв'язавши, закрив там. Пробувши там без їжі та води п'ять діб Семен був знайдений дільничним міліціонером. Дайте кримінально-правову оцінку діянням Панаса.

Варіант 1: на третій день після зникнення Семена в його матері через переживання за сина стався серцевий напад, від якого вона померла.

Варіант 2: намагаючись вибратися із льоху, Семен зачепився шнурком, яким він був зв'язаний, за драбину і задушився.

5. Іван та Петро прийняли мусульманство, і, оголосивши "Священну війну", захопили сільську школу, в якій в той час перебувало двадцять три учні. Захопловачі поставили вимогу перед сільською радою перетворити церкву на мечеть, погрожуючи, у разі відмови, підірвати дітей. Кваліфікуйте діяння Івана та Петра.

Варіант: не отримавши у встановлений термін відповіді, Іван та Петро підірвали саморобний вибуховий пристрій, від чого загинула одна дитина.

6. Юрій неодноразово виступав на зборах з критикою на адресу директора заводу Віталія. Останній розповів про це своїй сестрі Оксані, яка працювала лікарем психоневрологічного диспансеру. Оксана викликала Юрія для обстеження і, незважаючи на те, що Юрій був цілком психічно здоровий, скерувала його для стаціонарного лікування в психіатричну лікарню, фальсифікувавши історію хвороби. Однак головний лікар психіатричної лікарні виявив фальсифікацію і відмовився госпіталізувати Юрія. Дайте

кримінально-правову оцінку діянням Оксани.

7. Директор туристичної фірми Дем'ян пропонував деяким молодим дівчатам, які відкривали робочу візу в країні Євросоюзу, допомогу по працевлаштуванню. Коли дівчата потрапляли в дану країну, їх зустрічав Леонсіо, який, отримавши від них документи, примушував працювати у порнобізнесі, обіцяючи повернути їх документи лише після відпрацювання ними 100 євро, які він платив за кожну дівчину Дем'яну та отримання ним 100 євро прибутку. Кваліфікуйте діяння Дем'яна.

Варіант: внаслідок заняття порнобізнесом одна з дівчат захворіла на СНІД.

Тема 5: Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи (6 год)

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
2. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
3. Злочини проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.

4. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Зґвалтування (ст. 152 КК України) і Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України)		
Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст.155 КК України) і Розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК України)		
Зґвалтування (ст. 152 КК України) і Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст.155 КК України)		

Задачі:

5. У вихідний день Пахомов і Антонов виїхали з Гаріною й Сизовою до лісу. У лісі Антонов, на прохання Пахомова, відвів Сизову в бік, а Пахомов, залишившись із Гаріною, запропонував їй вступити з ним у статевий зв'язок. Коли Гаріна відмовилась, Пахомов, загрожуючи їй биттям, накинувся на неї і,

зломивши опір, почав гвалтувати. На крики Гаріної Антонов не відгукнувся і не відпустив від себе Сизову. Коли ж Сизова почала кликати на допомогу, Антонов затулив їй рота рукою.

Визначте відповідальність Пахомова й Антонова. Чи змінилася би кваліфікація дій Пахомова й Антонова, якби вони, змовившись згвалтувати жінок, вчинили цей злочин кожний щодо однієї жінки?

6. Бурцев зі своїми друзями познайомився з дівчатами, серед яких була Мухіна, та повідомила, що їй скоро виповниться 18 років. Усі вони почали розпивати спиртні напої. Мухіна сп'яніла. Бурцев пішов проводити до станції, але дорогою завів у ліс, повалив на землю і, скориставшись безпорадним станом дівчини, вступив з нею у статевий зв'язок. За цим із-за кущів спостерігав Копитов, який не був знайомий із Бурцевим. Він підійшов і спитав у Бурцева дозволу здійснити з Мухіною статевий акт. Бурцев не заперечував і Копитов здійснив свій намір. Потім Белкін, який підійшов до цього місця, на прохання Бурцева, відвів Мухіну до станції, а Бурцев і Копитов пішли.

Кваліфікуйте дії Бурцева й Копитова.

7. Бобренко у своїй квартирі, перебуваючи в нетверезому стані, згвалтував свою 10-ти річну доньку Ірину, використавши її безпорадний стан. З того часу Бобренко, користуючись відсутністю дружини, здійснював з нею статеві акти протягом 6 років, погрожуючи, що все розповість її друзям.

Визначте відповідальність Бобренка.

8. Бондарчук близько четвертої години ранку, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, проник у будинок Іванішиної, де, із застосуванням фізичного насильства, здійснив з нею статевий акт, заподіявши їй при цьому легких тілесних ушкоджень з короткочасним розладом здоров'я.

Під впливом здійсненого по відношенню до неї злочину потерпіла Іванішина покінчила життя самогубством, повисившись у своєму дворі.

Визначте відповідальність Бондарчука.

9. Пізно увечері Бутенко й Пашков зустріли на вулиці Базарову, яка поверталася з роботи, і завели її у під'їзд будинку. Бутенко запропонував здійснити з ним статевий акт, попередивши, що у випадку відмови, статевий акт здійснить не тільки він, але й Пашков. Базарова погодилась. Пашков знаходився поруч.

Визначте відповідальність Пашкова й Бутенка.

10. 30 жовтня Зосімов, перебуваючи в нетверезому стані, на вулиці зустрів незнайому йому неповнолітню Зубко (стосовно віку якої помилявся, вважаючи, що їй не менше 18-ти років), відвів її в бік дороги, повалив на землю і, застосовуючи фізичне та психічне насильство, намагався згвалтувати. При цьому він розірвав на ній одяг, затулив рота рукою, бив, завдавши тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

У зв'язку з активним опором потерпілої, довести свій злочинний намір до кінця Зосімов не зміг. Унаслідок замаху на зґвалтування у Зубко стався розлад нервової діяльності.

Визначте відповідальність Зосімова.

Змістовний модуль II

Тема 6: Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав та свобод людини і громадянина (6 год.).

1. Законспекуйте коротко одне із джерел спеціальної літератури.
2. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Перешкоджання здійсненню виборчого права (ч.1 ст.157 КК України) і Порушення законодавства про референдум (ч.1 ст. 160 КК України)		
Перешкоджання здійсненню виборчого права (ч.1 ст.157 КК України) і Порушення таємниці голосування (ст.159 КК України)		

3. Визначте, які злочини, передбачені статтями розділу V Особливої частини КК України, вчиняються спеціальним суб'єктом. Заповніть таблицю.

Стаття, частина статті	Назва злочину	Слова з диспозиції статті, які вказують на спеціального суб'єкта злочину

4. Голова виборчого округу П. під час виборів до Парламенту, за вказівкою голови райдержадміністрації, не забезпечив достатню кількість кабін для голосування. Це призвело до того, що значна кількість виборців не проголосувала за свого кандидата і результати виборів були визнані судом недійсними. Дайте кримінально-правову оцінку діям П.

5. Під час голосування виборців на дільниці представник кандидата в народні депутати України Маланко постійно заважав виборцям, намагаючись дізнатися, за кого вони віддали свій голос. Дайте кримінально-правову оцінку діям винної особи.

6. Міська рада призначила референдум з питання про доцільність збереження у місті районного поділу.З метою перешкоджання проведенню

голова однієї з районних в місті рад Роман організував в день референдуму проведення народних гулянь, кожному присутньому видали 1 кг цукру, за умови, що він проголосує за збереження районного поділу. Кваліфікуйте діяння Романа.

7. Ткачов, голова районної виборчої комісії на вибори кандидатів у депутати до районної ради не зареєстрував свого сусіда гр. Петлюру, так як був з ним у неприязних стосунках. Ткачов, аргументуючи Петлюрі пояснив, що в останнього не всі зібрані документи, а, насправді, Петлюра подав до районної ради всі документи.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Ткачова.

8. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Порушення таємниці листування (ч.2 ст.163 КК України) – Незаконне використання спеціальних засобів негласного отримання інформації (ч.1 ст.359 КК України)		
Грубе порушення законодавства про працю (ст.172 КК України) - Грубе порушення угоди про працю (ст.173 КК України)		
Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК України) – Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною...(ст.166 КК України)		

9. Директор заводу Волков не дозволяв керівникам профспілкової організації заводу перевіряти роботу їдальні заводу, відвідувати гуртожиток, де проживали працівники заводу, відмовився надати приміщення для проведення профспілкових зборів.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Волкова.

10. Максименко опублікував у журналі статтю. Пізніше з'ясувалось, що вона була опублікована 15 років назад у другому журналі гр. Кузнєцовим. За опубліковану статтю Максименко отримав 1250 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Максименко.

Тема 7: Злочини проти власності (4 год.).

1. Законспекуйте коротко хоча б одне із джерел спеціальної літератури.
2. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Крадіжка (ч.1 ст. 185 КК України) – Грабіж (ч.1 ст.186)		
Грабіж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого (ч.2 ст.186 КК України) – Розбій (ч.1 ст.187 КК України)		
Розбій (ст.187 КК України) – Вимагання (ст.189 КК України)		
Шахрайство (ст.190 КК України) – Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст.192 КК України)		
Умисне знищення або пошкодження майна (ст.194 КК України) – Умисне знищення або пошкодження майна захисника або представника особи (ст.399 КК України)		
Шахрайство (ст.190 КК України) – Шахрайство з фінансовими ресурсами (ст.222 КК України)		

3. Москаленка було засуджено за ч. 4 ст. 191 КК України. Його було визнано винним у тому, що він, працюючи завідуючим підсобними промислами АТ «Жовтень», протягом 4-х років у себе вдома виготовляв декоративні свічки й здавав їх на склад АТ «Жовтень». При цьому Москаленко завищував розцінки на виробництво однієї свічки й незаконно одержав на своє ім'я та на ім'я деяких працівників 590 грн. і привласнив їх.

Постановою колегії обласного суду в діях Москаленка було встановлено лише зловживання посадовим становищем та посадовий підлог, що виявилось в грубому порушенні ним системи оплати праці. Його дії було перекваліфіковано на ч. 1 ст. 364 і ст. 366 КК.

Дайте кримінально-правову характеристику вчиненого.

4. Заступник Генерального прокурора України виніс протест, в якому порушив питання про скасування всіх постановлених раніше судових рішень і закриття справи за відсутністю в діях Москаленка складу злочину.

Як слід вирішити питання?

5. Оператори маслоекстракційного заводу Опришка й Дудкін викрали зі сховища готової продукції, до якого мали доступ у зв'язку з виконанням службових обов'язків, близько 200 літрів соняшникової олії, відпускна ціна якої становила 1.25 грн. за літр. 150 л., вони вивезли з території заводу та, за попередньою домовленістю, реалізували Попову за 350 грн.

При спробі вивезти 50 л, що залишилися, Опришка затримали працівники охорони заводу.

Дайте кваліфікацію дій Опришка, Дудкіна й Попова. Як визначається розмір збитків від розкрадання матеріальних цінностей?

6. Воронов, знаходячись в їдальні одного з Вузів, скористався відсутністю гардеробниці й зайшов до приміщення гардеробу. Знявши з гачків дві шкіряні куртки, він намагався зникнути, але його помітив адміністратор їдальні Васюк. Той зупинив Воронова й намагався відняти у нього вкрадене, але злочинець відштовхнув Васюка та з викраденими речами зник.

Як кваліфікувати дії Воронова? Чи змінилася б кваліфікація, якби Воронов кинув куртки й втік? Чи змінилася б кваліфікація, якби від поштовху Васюк впав би й, ударившись об кам'яну підлогу, зламав руку?

7. Федоренко й Терещук, рибалки об'єднання «Азовриба», перевозячи виловлену ними рибу, продали невстановленим особам 100 кг риби за 140 грн.

Слідчий кваліфікував дії Федоренка й Терещука як крадіжка майна.

Чи вірно дана кваліфікація? Дайте визначення та ознаки предмета розкрадання.

8. Арсланова зайшла до квартири сусідів Токаревих зателефонувати. Побачивши, що в квартирі знаходиться лише 8-річний Володя, вона сказала хлопчику, щоб він скоріше біг до гастроному на сусідній вулиці, бо там його мати попала під автомобіль. Коли Володя вибіг з квартири, Арсланова, зібравши в квартирі одяг і золоті вироби на суму 700 грн., зникла. Після затримання, Арсланова пояснила, що Токареви винні їй гроші за ремонт квартири, який вона їм робила.

Кваліфікуйте вчинене Арслановою.

Варіант: Як слід кваліфікувати вчинене, якщо Арсланова повідомила Володю, що його мати просила передати їй 100 грн. і хлопчик, знаючи де в батьків лежать гроші, віддав їх?

9. Луценко й Ішханов, який раніше був засуджений за ст. 190 КК України, знаючи, що Левкевич займається незаконним скуповуванням коштовних металів, перевдягнулися в формений одяг працівників міліції, який вони позичили в Ревуна, приїхали до батьків Левкевича й повідомили, що їх сина затримано за вчинення незаконних валютних операцій і він знаходиться в слідчому ізоляторі. За його звільнення злочинці пропонували виплатити 3 тис. доларів США й додали, що інакше „вони побачать сина років через п'ять”.

Левкевичі передали Ішханову 2,5 тис доларів США.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненого.

Варіант: Чи змінилася б кваліфікація, якби злочинці погрожували тим, що Левкевичі „не побачать сина живим”?

10. Говоров, працюючи інспектором відділу кадрів Управління геологорозвідувальних робіт, у фінансовій частині викрав кілька незаповнених бланків про процентні надбавки за роботу на Крайній Півночі, а у відділі кадрів – незаповнену трудову книжку.

Через деякий час Говоров виготовив відповідні документи на власне ім'я й подав їх за новим місцем роботи. Унаслідок цього протягом року він незаконно отримав 1300 грн.

Кваліфікуйте дії Говорова

Тема 8: Злочини у сфері господарської діяльності (6 год)

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Злочини проти встановленого порядку переміщення предметів через митний кордон України.

2. Злочини проти встановленого порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю.

3. Злочини проти прав і законних інтересів кредиторів.

4. Злочини проти добросовісної конкуренції.

5. Злочини проти прав і законних інтересів споживачів.

6. Злочини проти приватизації.

Задачі:

1. В аеропорту, під час митного контролю пасажирів рейсу Бориспіль – Берлін, у Цуркана було знайдено три дорогоцінні історичні ікони, а також 5 кг. опію.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Цуркана.

Варіант: дані речі було виявлено у Цуркана під час огляду рейсу Берлін – Бориспіль, тобто під час ввозу на територію України.

2. Панчук, маючи в себе вдома комп'ютер, а також сканер і фотопринтер, сканувала грошові купюри номіналом 50 грн. і друкувала на фотопринтері. Під час купівлі товару у магазині Панчук розраховувалась „своїми” купюрами. Одного разу вона була затримана працівниками міліції під час розрахунку за товар. Панчук встигла збути виготовлених купюр на загальну суму 10 тис. грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Панчук.

3. Білоус, керівник фірми „Експерт”, що займалася проведенням криміналістичних експертиз у м. Кіровограді без ліцензії.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Білоус.

4. Вакуленко, продаючи м'ясо на базарі, переробила свої ваги. Підклавши металеву пластину на ту сторону, де завжди вона кладе м'ясо, тим самим не доважуючи кожного разу по 150 г.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Вакуленко.

5. Ромашко, продавав телевізори „SONY”. Насправді ці телевізори були зібрані за технологією невідомої фірми, в якій Ромашко і купував телевізори, а потім збував їх у себе в магазині. Про те, що ці телевізори не належали до фірми „SONY”, Ромашко знав. Загалом він продав такі телевізорів на загальну суму в 20000 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Ромашко.

6. Савченко, Лукаш та Осипов виготовляли та збували диски для комп'ютерів на те без законних підстав, тобто не маючи ліцензії. На час затримання Савченка, Лукаша та Осипова вони продали дисків на загальну суму понад 100 тис. грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Савченка, Лукаша та Осипова.

Варіант: Савченко, Лукаш та Осипов на момент їх затримання збули дисків на загальну суму 50 тис. грн.

7. Різьбяр по дереву Євтушенко, у вільний від роботи на комбінаті декоративного мистецтва час, вдома, займався на замовлення клієнтів виготовленням з їхніх матеріалів виробів із золота, срібла. Протягом року він одержав від своїх клієнтів 100 тис. грн. Свою діяльність Євтушенко не реєстрував і податків не платив.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Євтушенка.

8. Михайличенко, доставши 30 шт. автоматів Калашникова, вирішив продати їх своєму знайомому з Чечні, Абу Саману. Він на своєму авто через поля пересік кордон і в'їхав на територію Росії для зустрічі з Абу Саманом.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Михайличенка.

9. Ілляшенко, працюючи завідуючою буфетом ресторану залізничного вокзалу, з метою наживи купувала у свого знайомого Самсонова самогон, забарвлювала його розчинною кавою, змішувала з коньяком і продавала громадянам на розлив під виглядом коньяку. Одного разу Ілляшенко продала партію такого напою Величко, одержавши таким чином прибуток у розмірі 2000 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Ілляшенко.

10. Даценко придбав автомобіль „BMW-535”, який був завідомо для нього викрадений.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Даценка.

Тема 9: Злочини проти довкілля (2 год.)

Дайте письмово відповідь на питання:

1. Злочини проти збереження рослинного світу.
2. Злочини проти збереження тваринного світу.
3. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Порушення правил екологічної безпеки (ст.236 КК України) – Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст.253 КК України)		
Порушення правил охорони вод (ст.242 КК України) – Забруднення моря (ст.243 КК України)		
Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ст.252 КК України) – Порушення правил охорони надр (ч.2 ст.240 КК України)		
Знищення або пошкодження лісових масивів (ст.245 КК України) – Незаконна порубка лісу (ст.246 КК України)		

Задачі:

4. Кумилко в останній декаді грудня зрубав у лісі на території заповідника три п'ятирічні ялини, одну з яких залишив у себе, а дві намагався продати. При затриманні він у всьому зізнався, але заперечував свою обізнаність щодо того, що ліс був заповідний.

Кваліфікуйте дії Кумилко.

5. Ануфрієв і Саприка в ніч на 22 грудня зрубали ялину біля міського готелю, яку віднесли в дім до Саприки. Спричинена міському господарству шкода з урахуванням коефіцієнта 2,0 дорівнювала 5,3 тис. грн. Вони були засуджені за ч. 2 ст. 185 КК України. У принесеному на вирок суду поданні до апеляційного суду прокурор поставив питання про неправильність кваліфікації дій засуджених за ч. 2 ст. 185 і про відсутність у їхніх діях складу злочину, передбаченого ст. 246 КК України, у зв'язку з чим просив закрити провадження у справі.

Чи правильний висновок прокурора.

6. Напередодні нового року Хутрянйй та Очкуренко вирішили збагатитись за рахунок продажу ялинок. Домовившись з власником вантажного автомобіля Чухонцевим, якому пообіцяли заплатити 20 відсотків від суми виторгу, вони поїхали в державний ліс, де зрубали 115 ялинок. Чухонцев участі в цьому не брав. При в'їзді в місто його автомобіль був затриманий.

Кваліфікуйте дії Хутрянного, Очкуренка та Чухонцева.

Варіант: Ялинки були зрубані на території заповідника.

7. Марченко й Пікуль на човні з підвісним мотором під'їхали до острова „Березова грива”, де помітили лося, що стояв у воді. Вони почали його переслідувати. Коли лось знесилів, накинули на нього петлю і човном підтягли до берега, де сокирою відрубали й забрали задню частину лося, а решту залишили.

Кваліфікуйте дії Марченка й Пікуля.

8. Не маючи ліцензії на відстріл, Бишевський, під час полювання, у жовтні застрелив козулю і дикого кабана, туші яких на своєму автомобілі відвіз додому.

Кваліфікуйте дії Бишевського.

Варіант: Відстріл кабана мав місце на території природно-заповідного фонду.

9. Арагвін, Деркач і Петрухно на автомобілі останнього у жовтні полювали на зайців з-під фар. Вони забили п'ять зайців.

Кваліфікуйте дії Арагвіна, Деркача і Петрухно.

10. Лісничий Супоненко, не маючи відповідного дозволу, застрелив на закріпленій за ним території трьох лосів. М'ясо він використав для споживання, а шкури вичинив і продав.

Кваліфікуйте дії Супоненко.

Тема 10: Злочини проти громадської безпеки (6 год).

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.
2. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.
3. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.
4. Злочини, які порушують правила поведження з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
5. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.
6. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні	Розмежувальні
----------------------------	---------	---------------

	ознаки таких злочинів	ознаки
Терористичний акт (ч.1 ст. 258 КК України) – Диверсія (ст. 113 КК України)		
Бандитизм (ст. 257 КК України) – Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ч.4 ст. 260 КК України)		
Терористичний акт (ч.1 ст. 258 КК України) – Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст.. 261 КК України)		

Задачі:

1. Лісовий, застав вибухівку в залі очікування автовокзалу м. Кіровограда. Він скоїв це з метою порушення громадської безпеки. Після вибуху загинуло 5 осіб та 10 отримали тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Лісового.

2. Слідчий СВ міського відділу міліції Пасюк, самовільно за місцем роботи взяв із сейфа пістолет Макарова, протягом дня носив його при собі, а пізно ввечері, із застосуванням цього пістолета, на ґрунті ревнощів заподіяв дружині середньої тяжкості тілесне ушкодження, вистреливши їй у ногу.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Пасюка.

3. Ручніков, та ще 10 осіб, організував зустріч для розроблення планів по вчиненню цими особами „замовних” вбивств, розбоїв та вимагань. Після зустрічі Ручніков пішов в міліцію і все розповів слідчому.

Чи звільняється Ручніков від кримінальної відповідальності? Якщо ні то дайте кримінально-правову характеристику діям Ручнікова.

4. Рогов, маючи в оренді 10 гектарів землі домовився зі своїм знайомим з Білорусії Гогідзе, що останній завезе 500 кг азбесту і вони проведуть „захоронення” на цих 10 гектарах. За дану послугу Рогов отримав від Гогідзе 5 млн. доларів США.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Рогова.

5. Пілот повітряного судна „РУСЛАН” Яценко, без належного дозволу, домовився перевезти своєму знайомому з Львова в Харків велику партію сірки. Під час польоту сталось само-загорання сірки, і внаслідок цього загинуло 10 пасажирів.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Яценка.

Іван Сидорчук зберігав мисливську рушницю у шафі в кімнаті. Одного разу коли його не було вдома, його 10-річний син Павло взяв рушницю, зарядив патроном і, вийшовши на вулицю, вистрілив в свого приятеля Василька, заподіявши останньому тяжке тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Павла та його батька Івана Сидорчука.

6. 16-ти річний Марченко та 15-ти річний Романій вирішили „погратися”. Вони зателефонували до облдержадміністрації м. Кіровограда і повідомили, що в одному з кабінетів закладено вибуховий пристрій.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Марченка та Романія.

Варіант: якщо вони вибуховий пристрій дійсно заклали і після евакуації громадян за допомогою дистанційного управління підірвали її, чим зруйнували більшу частину приміщень облдержадміністрації та заподіяли значну матеріальну шкоду.

Харін, маючи на меті зірвати виступ керівника однієї з партій заклад вибуховий пристрій в клубі селища. Внаслідок вибуху загинуло 2 особи, в тому числі і керівник партії, та 4 особи отримали тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Харіна

7. Тараскін, фермер одного із підприємств, дізнався, що врожай буде набагато більший, якщо уран-233 розпилити на полі, що він і зробив. Через декілька годин після розпилення урану, повз його поле проходив Пашкін, і отруївся парами урану. Через два дні Пашкін помер.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Тараскіна.

Змістовний модуль III.

Тема 11: Злочини проти безпеки виробництва (2 год)

1. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Грубе порушення законодавства про працю (ст. 172 КК України) – Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст.271 КК України)		
Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами (ст. 265 КК України) – Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України)		
Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст.		

253 КК України) – Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд (ст.275 КК України)		
--	--	--

Задачі:

2. Капітан катера Ампілов та його помічник Дяченко визнані винуватими в тому, що всупереч правилам техніки безпеки на судах флоту рибної промисловості України намагались ривком зняти з мілини сейнер „Вогник”. Внаслідок цього буксирний трос обірвався і кінцем ударив матроса Панова, який від заподіяних йому тілесних ушкоджень помер.

Кваліфікуйте дії Ампілов та Дяченко.

3. Комендант будинку Уткін не забезпечив необхідної безпеки, під час скидання снігу з даху будинку, внаслідок чого скинутою крижиною було смертельно травмовано Саніну. Скидав сніг Чебак, який, виконуючи цю роботу, не виявив належної уваги.

Кваліфікуйте дії Уткіна та Чабака.

4. Начальник транспортного цеху Фрумкін без технічної документації і необхідних креслень переобладнав машину ЗИЛ-164 на смоловозку та дозволив її експлуатацію без приймання спеціальною комісією і дозволу головного інженера заводу. Не забезпечений спецодягом і необхідними захисними засобами шофер Гура, зливаючи відходи через недосконалу трубу смоловозки, дістав опіки другого ступеня.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

5. Як інженер-електрик промислового об'єкта Карпов був зобов'язаний контролювати дотримання правил техніки безпеки працівниками бригади електромонтерів, що забезпечують роботу трансформаторної будки, розташованої поблизу житлового масиву. 6-літній Боря Маїлов, граючись біля трансформаторної будки, закинув іграшковий пістолет на дах, де розташовані біля задньої стінки статичні конденсатори. Він виліз на огорожу, встановлену навколо будки, намагаючись палицею з вбитим у неї цвяхом дістати іграшку, пробивши при цьому ізоляцію. Боря Маїлов був смертельно уражений електрострумом.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

6. Під час бурі вітер зірвав електричний провід, який провис біля заводської огорожі. Проїшло п'ять годин. Робітник Кушнір після закінчення роботи, щоб скоротити шлях додому, намагався перелізти через огорожу. В темряві він доторкнувся до проводу і був смертельно уражений електрострумом.

Чи повинен відповідати за смерть Кушніра начальник дільниці

електричної мережі й підстанції Борисов?

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

7. Начальник зміни електроцеху заводу Роман направив монтера для ремонту вимикача високої напруги. Всупереч правилам техніки безпеки він не вимкнув струм на лінії вимикача. Монтер, впевнений у тому, що струму в мережі немає, доторкнувся до проводу й дістав тяжку травму. Роман пояснив, що хоч він і забув вимкнути струм, але і сам монтер виявив грубу необережність.

За що і як повинен відповідати Роман? Чи зміниться кваліфікація його дій, коли у справі буде встановлено, що монтер відповідно до правил техніки безпеки повинен був, перш ніж почати ремонтні роботи, перевірити, чи не перебуває провід під струмом?

8. Начальник цеху Кремінь не контролював роботу з охорони праці, нерідко сам грубо порушував вимоги техніки безпеки. Майстер Приймак з відома Кременя часто запізнювалася на роботу, внаслідок чого робітники залишалися без технічного керівництва. Створилася така обстановка, коли кожен робітник мав доступ у будь-яке приміщення цеху. Учень електрослюсаря Араковський без виробничої потреби зайшов до пункту управління електроплавильної печі. Не маючи необхідних знань і досвіду роботи на цій ділянці, він доторкнувся до шин під високою напругою і був смертельно уражений струмом.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

9. Черговий по депо Распопов одержав повідомлення про те, що в штабелі, де набирають пісок, утворився підкоп з навислим козирком, небезпечним для роботи. Він не звернув на це уваги і не заборонив роботу. Від струсу ґрунту, викликаного проїздом потяга, стався обвал. Робітницю Степанову засипало піском, вона загинула.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

10. Майстер-підривник вугільної шахти „Червоноармійська” Болюбаш, працюючи в третю зміну, виконував вибухові роботи при відсутності води в місткостях водяного заслону, а також осіб технічного нагляду, чим порушив вимоги § 164 і 292 Єдиних правил безпеки при вибухових роботах. Шахта "Червоноармійська" належить до розряду категорійних по безпеці вибуху газу і вугільного пилу.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

Варіант: Внаслідок дій Балюбаша виникла загроза вибуху метану.

Тема 12: Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (2 год.).

1. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276 КК України) – Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст.286 КК України)		
Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху (ст.288 КК України) - Порушення чинних на транспорті правил (ст.291 КК України).		

Задачі:

2. Чалий і Сафронов викрали вночі автомобіль ВАЗ – 2109, 2004 року випуску вартістю в 3000 доларів США, який знаходився на подвір'ї приватного будинку. Покатавшись на ньому, вони виїхали за межі міста, забрали з автомобіля магнітолу, ключі й інші речі, а його спалили.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Чалого та Сафронова.

3. Авіамеханік Чорненко неякісно виконав ремонт шасі літака, а інженер Ігнат'єв, в обов'язки якого входила перевірка якості ремонту, не зробив цього, довірившись авіамеханіку. Під час посадки літака шасі вийшло з ладу, що спричинило аварію літака, в якому загинули його екіпаж і пасажери.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Чорненка та Ігнат'єва.

4. Легковий автомобіль під керуванням Стеценка 20 лютого 2002 р. на великій швидкості виїхав на тротуар і збив пішохода, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження. Як було встановлено слідством, Стеценко втратив управління автомобілем внаслідок попадання колеса у вибоїну. Відповідний попереджувальний знак був відсутній, і автомобіль Стеценка рухався на дозволеній швидкості.

Чи підлягає Стеценко кримінальній відповідальності? Чи містяться в його діях ознаки злочину проти безпеки руху та експлуатації транспорту?

5. Механік таксомоторного парку Резнік випустив на лінію автомашину, в якій протектор шин був повністю зношений. На мокрій дорозі автомашину занесло, внаслідок чого троє пасажирів та водій одержали середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Резніка.

6. Даниленко, працюючи на комбайні під час жнив, переїжджаючи з одного поля на інше, наїхав на Ніколаєнка, який спав на смузі, що розподіляла два поля. Ніколаєнку було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Даниленка.

7. Віхров та Рязанов, повертаючись приміським поїздом додому, шуткували. На прохання Ларцева, Рязанов зірвав стоп-кран, наслідком чого залізниці було заподіяно значної матеріальної шкоди.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Віхрова, Рязанова та Ларцева.

8. Євдокімов, бажаючи покататися на автомобілі, який був припаркований біля супермаркету “Фуршет”, підійшовши до нього та намагався завести двигун, однак йому це не вдалося. У Євдокімова було ще три таких спроби, й лише п'ятий автомобіль вдалося завести, на якому він й зник з місця події.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Євдокімова.

9. Скопенко та Шацький у м. Олександрівка зупинили автомобіль і попросилися у водія доїхати разом з ним до м. Кіровограда, на що водій погодився. В полі Шацький дістав ніж і наказав водієві зупинитися, та щоб той вийшов із автомобіля. Скопенко сів за кермо авто і разом із Шацьким вони поїхали з місця події.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Скопенка та Шацького.

10. Тихонов працював у м. Сміла в ПМК №4 водієм КАМАЗА. Він самовільно взяв закріплений за ним автомобіль і поїхав на ньому до лікарні, де лікувались його дружина й діти.

Варіант: Тихонов взяв інший автомобіль, оскільки закріплений за ним перебував на ремонті.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Тихонова.

Тема 13: Злочини проти громадського порядку та моральності (2 год.).

1. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Групове порушення громадського порядку (ст.293 КК України) – Масові заворушення (ст.294 КК України)		

Групове порушення громадського порядку (ст.293 КК України) – Хуліганство, вчинене групою осіб (ч.2 ст.296 КК України)		
Збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру (ч.2 ст.301 КК України) – Розбещення неповнолітніх (ст.156 КК України)		

Задачі:

2. Роман, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вчинив уночі у будинку свого тестя сварку, нецензурно лявся, погрожував розправою дружині, побив посуд, шибки у вікнах, а потім кочергою переламав тестеві руку у зап'ясті та кілька пальців на руці, від чого той лікувався 23 дні. Для того, щоб його приборкати, мешканці села викликали працівника міліції Василя, який зажадав від Романа припинити дебош. Проте Роман вирвався із рук Василя, коли той намагався відібрати в нього кочергу. Роман вдарив кочергою Василя по руці, заподіявши легкі тілесні ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я.

Визначте відповідальність Романа.

3. Василь з самого ранку пиячив у кафе "Ватра". О 12 год дня він вийшов із кафе на вулицю і почав чіплятися до перехожих жінок. Коли Василь схопив за руку Оксану, яка в цей час проходила по вулиці з чоловіком, останній зробив йому зауваження щоб той до них не чіплявся. У відповідь Василь вийняв з кишені складаний ніж, розкрив його і вдарив чоловіка Оксани ручкою ножа. Після цього з допомогою перехожих був обеззброєний та затриманий.

Визначте відповідальність Василя

4. Віктор у відповідь на справедливе зауваження знайомої Людмили про його нетверезий стан, зайшов до неї у двір, став штовхати її, нецензурно лятися, витяг ніж і став лякати ним Людмилу, не маючи наміру його застосовувати. Захищаючись, потерпіла схопилася рукою за лезо ножа і одержала легкі тілесні ушкодження.

Андроненко й Власенко купували у крамниці та на лотках піротехнічні засоби (петарди) й кидали їх під ноги громадян. 78 річна Новікова, від несподіваного вибуху петарди біля її ніг перелякалась, упала та зламала собі руку.

Варіант: петарду було кинуто в обличчя міліціонерові.

Визначте відповідальність Андроненка й Власенка.

5. Іванцов, знаходячись у тролейбусі, відмовився купити проїзний квиток. Кондуктор Суркова, отримавши відмову, стала наполягати на тому,

щоб Іванцов вийшов із тролейбуса або все-таки купив квиток. Після цього Іванцов почав лаятись, виражатись нецензурно висловлюватись на адресу Суркової, погрожувати їй заповіданням тілесних ушкоджень. Пасажир Калашник втрутився й став вимагати від Іванцова вибачення перед Сурковою та припинення лайки. За це Іванцов вдарив Калашникова в обличчя, заповдявши йому легких тілесних ушкоджень, які спричинили короткочасний розлад здоров'я останнього.

Варіант: Іванцов дістав складний ніж і почав ним погрожувати Калашнику.

Визначте відповідальність Іванцова.

6. Вийшовши на ганок свого будинку й бажаючи побешкетувати, Пугальцев із мисливської рушниці на очах у сусідів зробив постріл у собаку, який бігав по двору. Дії Пугальцева були кваліфіковані за ч. 4 ст. 296 КК України, як особливо злісне хуліганство із застосуванням вогнепальної зброї. У касаційній скарзі адвокат Пугальцева зазначив, що постріл із рушниці не створював загрози для громадян, тому підсудний не може відповідати за ч. 4 ст. 296 КК України.

Визначте, чи підлягає касаційна скарга адвоката Пугальцева задоволенню?

7. Котенко й Самохвалов поверталися з футбольного матчу, в якому їхня улюблена команда програла, на приміській електричці. На кінцевій станції вони почали бити скло у вагонах, різати ножем спинки сидінь, спеціальним барвником зробили непристойні написи в тамбурі вагону. Під час цього їх затримали працівники міліції.

Кваліфікуйте дії Котенка й Самохвалова.

Як змінилася б кваліфікація дій Котенка, якби під час руху він зірвав стоп-кран і внаслідок цього двоє пасажирів отримали б травми.

8. П'яний Томенко десь біля третьої години ночі зайшов до під'їзду одного з будинків і намагався ключем відімкнути двері квартири Бочарової, просив, щоб йому відчинили. Коли йому ніхто не відповів, Томенко почав стукати ногами у двері і пошкодив їх. Від шуму прокинулись мешканці квартири Бочарової і сусідніх квартир, вийшли на площадку сходів. Томенко, побачивши що переплутав будинки, попросив пробачення за порушений спокій.

Чи підлягає відповідальності Томенко?

Яке значення для притягнення до відповідальності має стан сп'яніння?

9. Отримавши незадовільну оцінку на екзамені та образившись на викладача, студент другого курсу педагогічного університету Кравцов, зателефонував у райвідділ міліції й повідомив, що в приміщенні університету встановлено вибуховий пристрій. У зв'язку з цим заняття в університеті було припинено, студентів та викладачів було евакуйовано з приміщення, але після

ретьельної перевірки вибухового пристрою виявлено не було.

Визначте відповідальність Кравцова.

Чи змінилась би кваліфікація дій Кравцова, якби він дійсно заклав вибуховий пристрій в одній з аудиторій університету?

10. 25 вересня 1997 року, 16-річний Авдеев і 14-річний Кокін, знаходячись на дитячому майданчику, спіймали кішку, яку почали підвішувати за хвіст на дереві, підпалювали шерсть, а потім прив'язали за лапи до куща шипшини. Згодом на майданчик прийшов вигулювати свого ротвейлера 30-річний Порфіленко, який 19 травня 1997 року притягнувся до адміністративної відповідальності за ст. 89 КАП України. Знявши з собаки ошейник, він надав команду „Фас!“. Собака розірвав кішку.

Як треба вирішити справу?

Тема 14: Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (2 год.).

1. Законспекуйте коротко одне із джерел спеціальної літератури.
2. Проведіть розмежування злочинів (заповніть таблицю):

Злочини, що розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки
Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання, чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст.307 КК України) – Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст.309 КК України)		
Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК України) – Контрабанда (ст.201 КК України)		
Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст.320 КК України) – Посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст.310 КК України)		

<p>Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст.317 КК України) – Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів (ст.322 КК України)</p>		
<p>Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, вчинене щодо неповнолітнього (ч.3 ст.314 КК України) – Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, вчинене щодо неповнолітнього (ч.2 ст.315 КК України) – Схиляння неповнолітніх до вживання допінгу (ст.323 КК України) – Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст.324 КК України)</p>		

Задачі:

3. Афанасьєв, прямував з Москви до Києва на автомобілі. Під час митного огляду на українській митниці в автомобілі Афанасьєва було виявлено та вилучено тримепередин, у кількості 1 кг та кокаїн у кількості 0,5 кг.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Афанасьєва.

4. Савченко на базарі купив у не встановленої слідством особи 2,4 кг висушеної макової соломи, яку приніс додому, подрібнив і шляхом хімічної обробки одержав екстракційний опій, який потім вживав.

Варіант. Савченко зробив це для збуту.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Савченка.

5. Вуйко розмістив на своєму валютному рахунку в банку АВАЛЬ 2 млн. гривень для отримання процентів. Дані кошти він отримав від незаконного обігу наркотичних засобів.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Вуйка.

6. Данильцев разом із своїм приятелем Романенком, які мешкали на території АР Крим, у себе на полі виростили та зібрали 1000 рослин снотворного маку. Потім вони виготовили макову соломку (невисушена) загальною вагою 50 кг, поклали в автомобіль та вирішили її відвезти на територію Білорусії для збуту. Під час митного контролю, який розміщено на

краю Чернігівської області, у них було знайдено та вилучено 50 кг не висушеної макової соломки.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Данильцева та Романенка.

7. Яновський, який був наркоманом, купував у своїх знайомих по 2 г героїну та приходив до своєї знайомої Кукушкіної у квартиру. Кукушкіна дозволяла Яновському вживати наркотичні засоби в себе у квартирі з тією умовою, що останній буде за кожен раз вживання наркотичних засобів у неї в квартирі платити по 50 грн. Загалом таких дій було скоєно близько 15.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Яновського та Кукушкіної.

8. Завідувач відділення лікувально-медичного закладу Пасюк видав рецепт гр. Денисюку, який страждав на наркоманію, на отримання 5 грам морфіна.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Пасюка та Денисюка.

9. Панін у невстановленої слідством особи придбав на базарі 0,1 г ацетильованого опію, привіз додому і вживав.

Варіант 1. Топчій увів дозу ацетильованого опію своїй дружині, яка спала.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Паніна.

10. Любомиров придбав у невстановленої слідством особи 7 кг висушеної макової соломки, потім прийшовши додому, він виготовив з неї опій екстракційний у загальній кількості 240 г для особистого вживання.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Любомирова.

Тема 15: Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (2 год).

Задачі:

1. Порушуючи інструкцію щодо забезпечення державної таємниці, конструктор заводу Совченко брав документи, що містили державну таємницю, для роботи з ними вдома. Одного разу, перебуваючи в стані сп'яніння, він загубив папку з такими документами. Кларова підбрала папку і показала своєму синові. Ознайомившись зі змістом документів, останній відніс знахідку до райуправління внутрішніх справ.

Кваліфікуйте діяння.

2. Аспірант Лазарев, вихваляючись перед своїм колишнім шкільним товаришем Суховим успіхами в науці, пояснив йому принцип роботи і накреслив схему побудови приладу, що було державною таємницею. Відомості невдовзі використала на шкоду інтересам України одна з іноземних фірм. Виявилось, що Сухов був її агентом. Лазарев цього не знав.

Дайте кримінально-правову характеристику діяння.

3. Головний інженер одного з військового заводів Климов, не встигнувши на роботі вивчити матеріали, пов'язані з виробництвом нових видів зброї, узяв їх додому. Коли він ознайомився з матеріалами, до його кімнати зайшов співробітник інституту Калачов. Климов залишив матеріали на столі, прикривши їх газетою. Під час бесіди йому зателефонували, і він вийшов з кімнати. Калачов зазирнув у документи, що лежали під газетою, та, дізнавшись про новий вид зброї, „по секрету” розповів про це своїй дружині.

Кваліфікуйте дії Климова та Калачова.

4. В одному з чорноморських портів стояло іноземне судно, матрос якого Гостано познайомився з Кравченко. Бажаючи виїхати з України, вона передала Гостано свої документи та частину речей. Уночі Кравченко вплав намагалася добратися до судна, але була затримана.

Кваліфікуйте діяння.

5. Мешканець Прилук Ярмиш був виявлений на території межуючої з державним кордоном зі Словаччиною сільради Закарпатської області. Його паспорт був прострочений. Він проник на територію прикордонної сільради, щоб непомітно перейти кордон і продати в сусідній країні скуплені на території України золоті вироби, поштові марки, ордени та медалі колишнього СРСР.

Кваліфікуйте діяння.

6. Пілоти пасажирського літака, виконуючи рейс поблизу державного кордону, відхилились від курсу, пересікли кордон і заглибились у повітряний простір суміжної держави на 10 кілометрів. Літак був збитий, а коли розшифрували зміст „чорної скриньки”, то з'ясувалося, що головна причина того, що трапилось, — необачність пілотів.

Варіант: На вимогу ППО літак здійснив посадку на території суміжної держави.

Кваліфікуйте діяння.

7. Посилаючись на свої релігійні переконання, Козлинський ухилився від чергового призову на дійсну військову службу, за що був засуджений. В апеляції він просив скасувати вирок суду, оскільки його релігійні переконання не дозволяють володіти зброєю.

Кваліфікуйте дії Козлинського.

8. Струля відмовився від призову на строкову службу. Три роки тому він був судимий за такі самі дії до позбавлення волі на строк один рік і відбув покарання.

Кваліфікуйте дії Струля.

9. Яговий, ігноруючи наказ райвійськома про приписку осіб чоловічої статі, які досягли 17 років, не з'являвся до військкомату на неодноразові виклики повістками. Пізніше він відмовився від проходження медкомісії, щоб мати змогу ухилитися від строкової служби.

Кваліфікуйте дії Ягового.

10. Військовозобов'язаний Пархоменко одержав повідомлення від райвійськкомату про явку на збірний пункт для відправлення до військової частини на навчальні збори. Пархоменко прийшов до контори сільськогосподарського кооперативу, щоб разом з іншими військовозобов'язаними їхати машиною до райцентру. Тут він дізнався, що інші були повідомлені про збори за тиждень, а він того дня. Односельці почали сміятись, що його не було в списках, а він іде за когось іншого. Пархоменко вирішив не їхати і пішов додому. Автомашина з іншими військовозобов'язаними поїхала до райвійськкомату без Пархоменка.

Кваліфікуйте дії Пархоменка.

Тема 16: Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (2 год.).

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Злочини проти волевиявлення громадян.
2. Злочини проти інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Задачі:

3. Терновий позичив 2 тисячі гривень підприємцю Нечипайлу, оформивши угоду займу відповідно до чинного законодавства. В установленний термін Нечипайло гроші не повернув. Неодноразові нагадування повернути борг Нечипайло ігнорував, говорив, що ці гроші вклав у справу. Зневірившись у такий спосіб повернути свої гроші і бажаючи їх отримати, Терновий попередив Нечипайла, що, в разі неповернення грошей через три дні він його вб'є.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Тернового.

4. Дудніков підійшовши до райдержадміністрації в м. Знамянці Кіровоградської області, та вирвавши державний прапор України з штативу, у якому він був закріплений прапор, публічно почав його топтати ногами на дорозі, а потім використавши запальничку спалив прапор України. Всі ці дії він скоїв у зв'язку з неспроможністю районної влади відремонтувати дороги в м. Знамянці.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Дуднікова.

5. Рудніков слідчий СВ Кіровоградського обласного УМВС розслідував кримінальну справу по факту розбійного нападу на інкасаторів. Один із підозрюваних Черненко, під час допиту повідомив Руднікова, щоб останній не проводив очної ставки між Черненком і одним із інкасаторів, а якщо Рудніков

проведе очну ставку, то Черненко розповість його дружині про те, що Рудніков перебував у інтимних стосунках із Романовою. Рудніков бажав дану інформацію зберегти в таємниці.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Черненка.

6. Жуков у стані алкогольного сп'яніння стояв на автомобільній зупинці о 22.30 год. Працівники ППС Лакеев та Уткін ішли по своєму затвердженому маршруту, а саме повз автомобільну зупинку, де стояв Жуков. Побачивши працівників міліції Жуков почав тікати, але Лакеев та Уткін наздогнали Жукова. На законні дії працівників міліції Жуков не реагував та під час конвоювання до райвідділу чинив опір і наніс Лакееву та Уткіну легкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Жукова.

7. Пупкін та Митрофанов, які неодноразово порушували закон та зневажали працівників міліції, вирішили дільничному їхнього ж селища, інспектору міліції Антонову, підпалити його автомобіль ВАЗ-2101. Під час вибуху автомобіля Антонову було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Пупкіна та Митрофанова.

8. Березняк підключився до лінії телефонного зв'язку та незаконно прослуховував телефонні розмови громадянина Волкова.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Березняка.

9. Фоменко незаконно виготовив накладну КСП „Кіровоградолія”.

Варіант: за допомогою підробленої накладної він отримав 200 літер олії, яку потім продав своєму знайомому Савчуку.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Фоменка.

10. Гаркулін на законних підставах отримав ордер на квартиру. Але в цій квартирі мешкала сім'я Петрових, і, не дочекавшись поки родина Петрових виїде, Гаркулін самовільно займає квартиру.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Гаркуліна.

Змістовний модуль IV.

Тема 17: . Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (6 год.).

Задачі:

1. 15-річний Серьогін, „скачавши” з мережі Internet програмний вірус-відмичку у вигляді прикріплення до електронного листа, надіслав його електронною поштою на адресу одного з банків. Надісланим вірусом було інфіковано комп'ютерну систему банку, внаслідок чого пінк-коди дебетних карток клієнтів та інша секретна інформація були розповсюджені в мережі

Іпієгпеі і набули загального доступу.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Серьогін?

2. Ятченко, попереджений про звільнення з посади програміста АЕС за порушення трудової дисципліни, з мотивів помсти підмовив свого колишнього співробітника Бурого закласти в контрольно-захисну комп'ютерну систему АЕС шкідливу комп'ютерну програму, яка повинна була вимкнути систему в день звільнення Ятченка. Закладка програми була виявлена адміністратором комп'ютерної мережі АЕС і зупинку системи захисту було попереджено.

Кваліфікуйте дії Ятченка і Бурого.

Варіант: Захисник Бурого в процесі досудового слідства довів, що шкідлива комп'ютерна програма не є комп'ютерним вірусом.

Чи підлягають кримінальній відповідальності у такому випадку Ятченко та Бурий?

3. Безробітний програміст Бучма протягом року тричі намагався зламати захисні системи окремих банків. Його було затримано під час чергової спроби підбору паролю доступу до комп'ютерної системи.

Кваліфікуйте дії Бучми.

4. З метою наживи, голова правління комерційного банку Юрченко лобіював установку в своєму банку неякісної захисної системи. Внаслідок несправності цієї системи Романюк, який був найнятий Юрченком, з власного комп'ютера отримав доступ до рахунків банку і здійснив перерахунок 50 тис. доларів США на рахунок зятя Юрченка в швейцарський банк. Отримані кошти Романюк поділив зі своїм зятем.

Кваліфікуйте дії цих осіб.

5. Внаслідок необережного порушення правил експлуатації комп'ютерної мережі аеропорту адміністратором Оніщенком, в диспетчерську систему аеропорту потрапив комп'ютерний вірус, який викликав блокування системи керування польотами. У результаті один з пасажирських літаків потерпів аварію при посадці, під час якої загинуло 156 пасажирів та 5 членів екіпажу літака.

Варіант: Оніщенко умисно не вжив належних заходів безпеки, які регламентовані правилами експлуатації комп'ютерної мережі аеропорту.

Кваліфікуйте дії Оніщенка.

6. Викладач факультету радіоелекторники та програмування політехнічного університету Самолов, під час виконання студентом випускного курсу Макаренком дипломної роботи, дав завдання розробити комп'ютерну програму, яка б могла втручатись та блокувати роботу його комп'ютера. Макаренко успішно виконав завдання Самойлова. Розроблену програму Самойлов продав Червоненко, власнику ПП „ОРІОН”, за 2 тис.

американських доларів.

Кваліфікуйте дії Самолова, Макаренка та Червоненка.

7. Працівник Департаменту інформаційних технологій МВС України Хроленко використовуючи бази даних про наявність засуджених за окремими видами злочинів, що зберігались в автоматизованих системах Департаменту, збував інформацію Яровому. Яровий, використовуючи комп'ютерну техніку у себе вдома, записував цю інформацію на диски та розповсюджував на ринках м. Києва.

Кваліфікуйте дії Хроленка та Ярового.

8. Керівник служби безпеки банку Головченко, використовуючи право доступу до захищеної комп'ютерної мережі банку, скопіював на дискету клієнтську базу даних банку, в якій містився перелік номерів кредитних карток фізичних осіб – клієнтів банку, зметою подальшого використання у власних інтересах.

Варіант 1: Головченко, зателефонувавши в банк і погрожуючи оприлюднити відомі йому номери кредитних карток, вимагав виплатити йому 5 тис. доларів США.

Варіант 2: Головченко за винагороду передав скопійовану інформацію відомому йому раніше програмісту Швачку, який запровадив вказану базу даних у мережу Internet.

Кваліфікуйте дії Головченка та Швачка.

Тема 18: Злочини у сфері службової діяльності (2 год).

Задачі:

1. Литовченко будучи директором школи №45, погодився відпустити у відпустку влітку свою підлеглу Сарочан з тією умовою, якщо остання вступить з ним у статевий зв'язок. Сарочан виконала прохання Литовченко і їй була надана відпустка влітку.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Литовченка.

2. Працівник ППС Дудар під час патрулювання затримав Жукова та Романенка які вчинили крадіжку мобільного телефону у гр. Щукіна. Дудар запропонував Жукову та Романенку угоду, якщо останні віддадуть працівнику ППС мобільний телефон та ще заплатять 300 грн., то він їх відпустить та приховає факт викрадення ними мобільного телефону. Так і було вчинено.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Дудара.

3. Сидоренко бажаючи не йти на роботу, прийшов до свого знайомого головного лікаря Кіровоградської міської поліклініки Якімова та попрохав його, щоб той видав йому довідку про те, що Сидоренко нібито хворів інфекційною хворобою. Якимов погодився та поставив перед Сидоренком умову, щоб останній придбав йому комп'ютерний стіл за свої кошти.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Сидоренка та Якімова.

4. Начальник міськжилуправління Євтушенко за винагороду й різні послуги допомагала окремим громадянам одержувати жилу площу поза чергою. Від Любомирової вона одержала 700 грн., від Савчука — три чайних сервізи, від Щолкіної — 900 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Євтушенко.

5. Контролери облenerго Чорненко і Лукашенко виявили в будинку Фірсової електроприлади, підключені не через електролічильники. Одержавши від Фірсової 500 грн., вони знищили складений акт про накладення штрафу.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Чорненка та Лукашенка.

6. Лікар-хірург Васильєв видав довідку гр. Овалову про те, що він хворів. Насправді Овалов не хворів, а Васильєв видав довідку після того, як Овалов дав лікарю-хірургу 100 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Васильєва.

7. Слідчий СВ Говорун домовився з обвинуваченим по справі Дудніковим, про її закриття, та не притягнення останнього до кримінальної відповідальності, не маючих на те підстав. За такий вчинок Говорун отримав від Дуднікова 2000 грн.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Говоруна та Дуднікова.

8. Дільничний лікар Шаріков видав своїй дочці фіктивну довідку про наявність у неї хронічного захворювання, що дало їй можливість одержати в інституті звільнення від занять фізичною культурою.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Шарікова.

9. Лісник Говорухін незаконно дозволив Джамалу зрубати два дерева, за що одержав від нього 2 кг меду, а шести громадянам зрубати 14 дубів, одержавши від них 1000 гривень. Діями Говорухіна лісгоспу було завдано значних збитків.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Говорухіна.

10. Лікар Бабкін за винагороду в сумі від 80 до 150 грн. видавав лікарняні листки громадянам, які не мали на це права. Це він вчинив декілька разів.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Бабкіна.

Тема 19: Злочини проти правосуддя (2 год.).

Задачі:

1. Катков, і родич притягнутого до відповідальності за хуліганство Іванова, у день проведення судового розгляду справи шляхом обману заманив потерпілого Ігнатенка у свою квартиру та закрив там, погрожуючи розправою у випадку, якщо останній буде кликати на допомогу. Через неявку потерпілого

слухання справи було відкладено. Незважаючи на постійні погрози з боку Каткова, Ігнатенко з'явився на наступне засідання суду і повідомив про те, що з ним трапилося.

Вирішіть питання про відповідальність Каткова.

2. Оперуповноважений карного розшуку Тимоня, провадячи дізнання за фактом розкрадання запасних частин зі складу графітного комбінату, допустив перевищення влади. Він незаконно, без відповідного оформлення документів затримав Мусіяку за підозрою в розкраданні запасних частин, а через день при допиті застосував до нього насильство. Тимоню було засуджено за ч. 2 ст. 365 КК України.

Чи правильно кваліфіковані дії Тимоні?

3. Зайчук подала в прокуратуру заяву про те, що Пишний вступив у статеві зносини з її 13-річною дочкою Катрею. Прокурор порушив кримінальну справу проти Пишного за ч. 1 ст. 155 КК України. Слідчий Москалюк, якому було передано справу для розслідування, відчуваючи особисту неприязнь до Пишного, умовив потерпілу дати показання про те, що Пишний її звалтував. Одержавши такі показання, Москалюк пред'явив Пишному обвинувачення у вчиненні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 152 КК України.

Дайте кримінально-правову оцінку дій Пишного, Зайчук Катрі та Москалюка.

4. Адамович був притягнутий до відповідальності за ч. 2 ст. 383 КК України за те, що направив в прокуратуру завідомо неправдиве повідомлення про одержання хабарів Дорофеевим, який був службовою особою одного з центральних відомств. На судовому слідстві було встановлено, що Адамович повідомляв про факти хабарництва, які стали йому відомі від інших осіб, прізвища яких він назвав. Ці особи, допитані судом, підтвердили, що дійсно серед певної групи людей йшли розмови про те, що Дорофеев бере хабарі та що Адамович знав про ці розмови. На підставі таких даних суд виніс Адамовичу виправдувальний вирок.

Чи правильно вирішив суд?

5. При розгляді кримінальної справи по обвинуваченню Петрова суддя Антонов прийшов до обгрунтованого висновку, що слідчий припустився помилки і кваліфікував умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, як тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Оскільки підсудний був охарактеризований свідками тільки з негативного боку, суддя Антонов вирішив, що засудження Петрова на більш тривалий термін, ніж той, який передбачений у санкції статті за вчинений ним злочин, буде доцільним. Із цих міркувань він приховав свою обізнаність щодо неправильної кваліфікації від інших членів суду і призначив Петрову покарання у вигляді позбавлення волі на вісім років У той же день Петров покінчив життя самогубством.

Вирішіть питання про відповідальність Антонова.

6. Самойлов, відбуваючи покарання в місцях позбавлення волі за раніше вчинений злочин, систематично порушував режим тримання у виправно-трудовій колонії, за що неодноразово переводився в приміщення камерного типу й штрафного ізолятора.

15 березня 2000 року Самойлов зайшов до санчастини колонії і став вимагати у днювального Руденка, щоб той видав йому медичну картку для особистих цілей. Коли днювальний відмовився виконати цю вимогу, Самойлов вдарив його кулаком по голові, заподіявши легких тілесних ушкоджень без розладу здоров'я.

Вироком суду Самойлова засуджено за ст. 391 КК України.

Чи вірно кваліфікував дії Самойлова суд? Обґрунтуйте своє рішення.

Якщо дії Самойлова кваліфіковано невірно, дайте правильну кримінально-правову кваліфікацію вчиненому Самойловим.

7. Бобров і Маслов за попередньою змовою вчинили крадіжку індивідуального майна Лисенко, яке навантажили на автомашину й привезли в гараж, власником якого є Петрушин.

Петрушин допоміг своїм знайомим Боброву й Маслову вивантажити викрадене, а декілька речей привласнив собі. Безпосередньої участі у крадіжці Петрушин не приймав.

Проаналізуйте ситуацію. Проведіть відмежування заздалегідь не об'яченого приховування злочину від співучасті в злочині. Дайте кримінально-правову кваліфікацію дій Петрушина, Боброва й Маслова.

8. Засуджені за хуліганство за ч. 2 ст. 296 КК України Григор'єв і Капустін побили члена ради колективу ув'язненого Гасанова за його активну роботу за зміцнення дисципліни. Крім того, вони неодноразово погрожували розправитися з іншими членами ради колективу колонії за участь у діяльності по підтриманні порядку серед ув'язнених.

Вирішіть питання про відповідальність Григор'єва і Капустіна.

9. Суд у складі судді Семененка і народних засідателів Дементьєва і Солової розглянув справу по звинуваченню Гришина у вчиненні грабежу за ч. 2 ст. 186 КК України. Незважаючи на те, що Гришин вже був раніше судимий за крадіжку, суддя Семененко запропонував призначити міру покарання у виді п'яти років позбавлення волі умовно, з іспитовим строком два роки. Народні засідателі, які були необізнані щодо порядку засудження з випробуванням, погодилися з думкою судді. Вирок був опротестований районним прокурором і пізніше скасований. Як виявилось, дружина Гришина через свою знайому Котову дала Семененку хабара в сумі 5000 грн. за те, щоб її чоловікові була обрана міра покарання, не пов'язана з позбавленням волі.

Вирішіть питання про відповідальність Семененка, Дементьєвої, Сопової, дружини Гришина та Котової.

10. За заявою дружини Паршина, працівниками органів внутрішніх справ на квартирі Паршина було проведено обшук. Під час обшуку під матрацом був знайдений пістолет системи „Парабелум”. У ході розслідування Паршин заперечував проти належності йому пістолета. При цьому він стверджував, що цю зброю підкинула йому його дружина, діючи з метою порушити проти нього кримінальну справу. Паршина на допиті зізналася, що купила пістолет на ринку у незнайомого і, бажаючи помститися своєму чоловікові, поклала зброю під матрац, а потім зробила відповідну заяву в районні органи внутрішніх справ про те, що Паршин має зброю.

Вирішіть питання про відповідальність Паршиної.

Тема 20: Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) (8 год.).

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Злочини проти порядку виконання службових обов'язків.
2. Злочини проти порядку ведення бойових дій, законів і звичаїв війни.

Задачі:

3. Офіцер ЗС України, Шеремет, під час військових дій здався в полон ворогу, через боягузтво.

Варіант: Шеремет здався у полон, і потім розповів таємну інформацію ворогу.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Шеремета.

4. Закутній, капітан третього рангу, на військово-морському кораблі „АКУЛА” під час керування кораблем допустив необачність та направив корабель на міліну, цим самим заподіяв тяжкі наслідки для ЗС України.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Закутнього.

5. Чабан прапорщик ЗС України протягом семи днів чотири рази самовільно відлучався з військової частини. За весь цей час він був відсутній у частині 15 годин.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Чабана.

6. Після зміни караулу розвідний сержант Щеглов дав наказ Іванову бути готовим заступити в караул через годину. Іванов заявив, що він у наступні дві зміни в караул не піде, оскільки дуже хоче спати, і назвав сержанта "стукачем" та "жлобом".

Дайте кримінально-правову характеристику діям Іванова.

7. Начальник караулу Луков при перевірці караульних постів встановив, що Авраменко спить на посту. Луков побив Авраменка і замінив вартового.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Лукова.

8. Завідувач військової техніки Литовченко незаконно використовував автомашини й іншу техніку, що була в його розпорядженні, для робіт у колективних організаціях. Отриману за це платню привласнював.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Литовченка.

9. Сержант Шинкаренко водій бронетранспортера під час руху по вулиці одного із селищ Кіровоградської області передав керування машиною рядовому Рибіну. Той перевищив швидкість, наїхав на пішохода і заподіяв йому тяжке тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Шинкаренка та Рибіна.

10. Сидоренко вислухав наказ командира заступити в добове чергування по військовому підрозділу. Він повторив наказ, але виконувати його не став, заявивши наступного дня, що він забув про те, що одержав наказ.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Сидоренка.

11. Під час польоту літака, військовий пілот Кукушкін почав знижувати літак на посадку з висоти, меншої, ніж дозволено. Машина врізалася в земляний насип і загорілася. Пілот залишився живий.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Кукушкіна.

12. Сержант Дудніков у караульному приміщенні порушив правила поведінки зі зброєю, внаслідок чого стався постріл, яким був смертельно травмований інший солдат.

Дайте кримінально-правову характеристику діям Дуднікова.

Тема 21: Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (6 год.).

Задачі:

1. Капітан іноземного корабля, що наблизився до кордону виключної економічної зони України, віддав наказ про захоронення відходів хімічного виробництва. Внаслідок розгерметизації контейнерів сталося масове отруєння морських тварин, птахів, а також загибель промислових та інших видів морських рослин, що знаходилися у відкритому морі та у виключній економічній зоні України.

Дайте кримінально-правову характеристику дій капітана іноземного корабля.

2. Комісар військкомату, домовившись з представником однієї із сторін, що брали участь у збройному конфлікті, організував підготовку осіб для участі в бойових діях цієї сторони. Для цього він повістками викликав молодих людей віком від 18 до 22 років і з числа бажаючих утворював групи для проходження навчання прийомам ведення бойових диверсійних операцій.

Навчання відбувалися в тренувальному таборі під керівництвом військовослужбовців, які перебували в запасі й мали досвід ведення бойових дій. Всі витрати, у тому числі й грошова винагорода, виплачувались представником зацікавленої сторони через комісара військкомату.

Кваліфікуйте діяння.

3. Ніколаєв, член релігійної секти, з метою зараження місцевості, на якій компактно проживало кримськотатарське населення, використовуючи шантаж, придбав у працівників хімкомбінату компоненти трьохосновної хімічної бінарної речовини.

Кваліфікуйте дії Ніколаєва.

4. Під час бойових дій у районі збройного конфлікту між урядовими військами і незаконними збройними формуваннями, підрозділ урядових військ зайняв опорний населений пункт сепаратистів. Командир підрозділу наказав взяти як заручників мешканців населеного пункту. Ним було висунуто вимогу про здачу зброї протягом 12 годин, у противному випадку він погрожував зруйнувати населений пункт, а його мешканців депортувати.

Дайте кримінально-правову характеристику дій командиру підрозділу.

5. Під час боїв між урядовими військами і сепаратистами командир одного із спеціальних підрозділів внутрішніх військ, зупинивши три машини Червоного Хреста, змусив персонал міжнародної організації покинути їх. Потім бійці спецпідрозділу на відібраному транспорті проникли на територію опорного пункту. Сепаратисти, вважаючи, що під'їхали лікарі Червоного Хреста, стали приводити поранених, але в цей час із машин по ним був відкритий вогонь. У результаті таких дій опорний пункт було ліквідовано.

6. Громадянин України Кальченко на мітингу в м. Одесі закликав уряд держави для вирішення питання про належність острова Зміїний у Чорному морі, ввести на територію Румунії бригаду з числа Збройних Сил України. Листи з такою самою пропозицією він надіслав Президенту України та Прем'єр-міністру України. Проведеною судово-психіатричною експертизою встановлено, що Кальченко є обмежено осудним.

7. Уявімо, що воєначальник під час збройного конфлікту міжнародного характеру допустив щодо цивільного населення держави-учасниці конфлікту примушування до проституції. Як треба кваліфікувати його дії?

Варіант: Такий факт мав місце під час збройного конфлікту не міжнародного характеру.

8. Уявімо, що воєначальник під час збройного нападу на Україну віддав наказ для відбиття нападу використати хімічну зброю.

Застосуванням останньої було виведено з ладу військовий підрозділ нападаючої сторони.

9. Уявімо, що громадянин України викрав посла іноземної держави з помешкання, де той жив, вимагаючи повернути сина, який після розлучення батьків за рішенням іноземного суду залишився проживати з матір'ю в державі, яку представляє в Україні потерпілий.

Варіант: Громадянин України зажадав, щоб держава, яку представляє посол, припинила демпінгові розслідування щодо поставок ряду товарів з України.

10. Уявімо, що екіпаж шхуни у складі п'яти осіб — громадян України у відкритому морі підплив до маломірного судна іноземної держави і, погрожуючи застосуванням зброї (автомата і пістолетів), заволодів вантажем, цінним обладнанням та судовими документами, а також вивів з ладу радіонавігаційне обладнання судна. Після здійсненого нападу шхуна повернула в територіальні води України.

Тема 22: Основні питання особливої частини кримінального права зарубіжних країн (2 год.).

Дайте письмову відповідь на питання:

1. Особлива частина кримінального права зарубіжних держав.
2. Джерела Особливої частини кримінального законодавства держав - сусідів України - Беларусі, Росії, Молдови, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі.
3. Джерела Особливої частини кримінального законодавства держав інших держав - США, Англії, Франції, Німеччини, Австрії, Італії.
4. Загальна характеристика Особливої частини кримінального права зарубіжних держав: відповідальність за окремі види злочинів.

Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань

Вирішуючи задачі, студенти повинні, спираючись на теоретичні положення теми, що розглядається, набути певні практичні навички, знання та уміння. При цьому вони повинні дати вірну відповідь на питання, які стоять в умовах задачі.

При розв'язанні конкретного завдання потрібно дотримуватися певної послідовності, а саме:

- визначити місце виду (складу) злочину в системі Особливої частини КК України, наприклад, умисне вбивство, що належить до злочинів, передбачених II розділом Особливої частини КК України „Злочини проти життя та здоров'я особи” (ст. 115 КК України);
- з'ясувати визначення цього злочину відповідно до закону про кримінальну відповідальність. Так, убивство – це умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ч. 1 ст. 115 КК України);
- зробити аналіз ознак складу цього злочину (об'єкта, предмета (за

наявністю), об'єктивної та суб'єктивної сторін, суб'єкта);

- з'ясувати (за наявністю) кваліфікуючі обставини злочину, що розглядається (наприклад, при умисному вбивстві з корисливих мотивів, повторно, за попереднім зговором групою осіб та ін.);

- у необхідних випадках слід провести відмежування злочину від суміжних (наприклад, умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України) від тяжкого умисного тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України).

Рішення задач за окремими темами виконуються у письмовій формі (у зошиті) і мають відповідати таким вимогам:

1) необхідно встановити наявність або відсутність складу злочину в діянні особи (осіб), характеристика якого надана в завданні. Якщо вчинене не містить складу злочину, треба точно вказати, які саме ознаки (елементи) складу злочину відсутні;

2) за наявності ознак складу злочину слід навести юридичну кваліфікацію, тобто вказати частину (пункт) і статтю Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню у цьому конкретному випадку. При кваліфікації готування до злочину чи замаху на злочин та при співучасті потрібні відповідні посилання на статті Загальної частини КК України. Якщо з питань кваліфікації злочину є роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, в рішенні необхідно зробити розгорнуте посилання на ці роз'яснення;

3) кваліфікація злочину має бути детально мотивована шляхом юридичного аналізу складу злочину, тобто характеристики об'єкта, предмета (за наявністю), об'єктивної та суб'єктивної сторін, суб'єкта злочину. Такий аналіз передбачає обов'язкове встановлення відповідності фактичних ознак суспільно небезпечного діяння, яке описане в завданні, всім ознакам (елементам) складу злочину, що передбачений законом про кримінальну відповідальність. Визначаючи об'єкт, потрібно вказати розділ Особливої частини, що передбачає статтю, за якою кваліфікується діяння, та визначити зміст родового і безпосереднього (безпосередніх) об'єкта, а також ознаки предмета злочину, якщо він є. Виходячи з ознак об'єктивної сторони, опис яких містить закон про кримінальну відповідальність, слід вказати, в чому конкретно відбилася об'єктивна сторона в даному випадку, дати характеристику її ознак, показати їх значення. З урахуванням конструкції складу злочину важливо визначити момент його закінчення. На підставі вимог ст. 24 і 25 КК України та законодавчого опису суб'єктивної сторони злочину необхідно вказати форму і вид вини особи в злочинному діянні, яке аналізується, розкрити зміст її інтелектуального та вольового моментів. Треба розглянути питання про факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину. Характеризуючи суб'єкт злочину, слід відповідно до ст. 18 КК назвати три обов'язкові його ознаки, а також ознаки спеціального суб'єкта, якщо вони передбачені статтею Особливої частини КК України;

4) якщо встановлено кваліфікуючі ознаки, необхідно розкрити їх зміст;

5) при сукупності злочинів, вчинення самостійних злочинів декількома особами та злочину у співучасті, доцільно кваліфікувати кожний зі злочинів окремо, мотивуючи відповідним чином.

8. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття, система та норми Особливої частини кримінального права.
2. Значення Особливої частини кримінального права.
3. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.
4. Наукові основи кримінально-правової кваліфікації.
5. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
6. Злочини проти внутрішньої безпеки України.
7. Злочини проти зовнішньої безпеки України.
8. Поняття злочинів проти життя особи. Поняття вбивства та його види.
9. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст.116).
10. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. (ст.117).
11. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. (ст. 118).
12. Вбивство через необережність. (ст. 119).
13. Доведення до самогубства (ст. 120).
14. Погроза вбивством (ст. 129).
15. Поняття і види тілесних ушкоджень.
16. Злочини проти здоров'я особи, передбачені ст. 121-128 ККУ.
17. Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері мед. обслуговування (ст. 131-132, 138-145).
18. Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини.
19. Поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи.
20. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад.
21. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.
22. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
23. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
24. Злочини проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.
25. Загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина, їх види.
26. Злочини проти виборчих прав громадян.
27. Злочини проти трудових прав громадян.
28. Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом.
29. Злочини, що посягають на інші особисті права громадян

30. Злочини в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності
31. Злочини проти сім'ї.
32. Злочини проти свободи совісті.
33. Загальна характеристика злочинів проти власності, їх види.
34. Корисливі злочини, пов'язані з незаконним обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.
35. Корисливі злочини проти власності, не пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб.
36. Некорисливі злочини проти власності.
37. Загальна характеристика, поняття та види злочинів у сфері господарської діяльності.
38. Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.
39. Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
40. Злочини у сфері банкрутства.
41. Злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів.
42. Злочини у сфері обслуговування споживачів та захисту їх прав.
43. Злочини у сфері приватизації державного та комунального майна.
44. Загальна характеристика злочинів проти довкілля.
45. Злочини проти екологічної безпеки.
46. Злочини у сфері земле використання , охорони надр, атмосферного повітря.
47. Злочини у сфері водних ресурсів.
48. Злочини у сфері лісокористування, захисту рослинного та тваринного світу.
49. Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.
50. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.
51. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.
52. Злочини, які порушують правила поводження з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
53. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття, система та норми Особливої частини кримінального права.
2. Значення Особливої частини кримінального права.
3. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права.
4. Наукові основи кримінально-правової кваліфікації.
5. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
6. Злочини проти внутрішньої безпеки України.
7. Злочини проти зовнішньої безпеки України.

8. Поняття злочинів проти життя особи. Поняття вбивства та його види.
9. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст.116).
10. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. (ст.117).
11. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. (ст. 118).
12. Вбивство через необережність. (ст. 119).
13. Доведення до самогубства (ст. 120).
14. Погроза вбивством (ст. 129).
15. Поняття і види тілесних ушкоджень.
16. Злочини проти здоров'я особи, передбачені ст. 121-128 ККУ.
17. Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері мед. обслуговування (ст. 131-132, 138-145).
18. Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини.
19. Поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи.
20. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад.
21. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.
22. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
23. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
24. Злочини проти нормального фізіологічного і духовного розвитку неповнолітніх.
25. Загальна характеристика злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав людини і громадянина, їх види.
26. Злочини проти виборчих прав громадян.
27. Злочини проти трудових прав громадян.
28. Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом.
29. Злочини, що посягають на інші особисті права громадян
30. Злочини в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності
31. Злочини проти сім'ї.
32. Злочини проти свободи совісті.
33. Загальна характеристика злочинів проти власності, їх види.
34. Корисливі злочини, пов'язані з незаконним обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.
35. Корисливі злочини проти власності, не пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб.
36. Некорисливі злочини проти власності.
37. Загальна характеристика, поняття та види злочинів у сфері господарської діяльності.
38. Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України.

39. Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.
40. Злочини у сфері банкрутства.
41. Злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів.
42. Злочини у сфері обслуговування споживачів та захисту їх прав.
43. Злочини у сфері приватизації державного та комунального майна.
44. Загальна характеристика злочинів проти довкілля.
45. Злочини проти екологічної безпеки.
46. Злочини у сфері земле використання , охорони надр, атмосферного повітря.
47. Злочини у сфері водних ресурсів.
48. Злочини у сфері лісокористування, захисту рослинного та тваринного світу.
49. Загальна характеристика злочинів проти громадської безпеки.
50. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з діяльністю злочинних організацій.
51. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з тероризмом.
52. Злочини, які порушують правила поведінки з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
53. Злочини проти громадської безпеки, пов'язані з порушенням спеціальних правил.
54. Загальна характеристика злочинів проти безпеки виробництва.
55. Злочини у сфері безпеки праці.
56. Інші злочини у сфері безпеки виробництва.
57. Загальна характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
58. Злочини проти дотримання загальних правил безпеки руху та експлуатації транспорту.
59. Злочини проти правил безпеки руху та експлуатації окремих видів транспорту.
60. Загальна характеристика злочинів проти громадського порядку та моральності.
61. Злочини проти громадського порядку.
62. Злочини проти суспільної моральності.
63. Загальна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.
64. Злочини проти дотримання правил обігу наркотичних засобів, їх аналогів або прекурсорів.
65. Злочини проти здоров'я населення.
66. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.
67. Злочини проти обороноздатності України.

68. Злочини проти порядку перетинання державного кордону та переміщення через нього предметів.
69. Загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.
70. Злочини у сфері використання державних символів.
71. Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян.
72. Злочини проти представників влади, працівників правоохоронних органів, членів громадських формувань.
73. Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації.
74. Інші злочини проти авторитету держави і діяльності об'єднань громадян.
75. Загальна характеристика злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.
76. Види злочинів у сфері використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.
77. Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності.
78. Класифікація злочинів у сфері службової діяльності.
79. Зловживання владою або службовим становищем. Перевищення влади або службових повноважень. Службове підроблення. Службова недбалість.
80. Одержання хабара. Давання хабара. Провокація хабара. Загальна характеристика злочинів проти правосуддя та їх види.
81. Злочини проти конституційних прав особи, щодо якої здійснюється правосуддя.
82. Злочини проти встановлення істини при здійсненні правосуддя.
83. Злочини проти реалізації права на захист.
84. Злочини проти діяльності суддів.
85. Злочини проти реалізації заходів безпеки.
86. Злочини проти виконання рішення суду.
87. Загальна характеристика злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів).
88. Злочини проти порядку підлеглості і військової честі.
89. Злочини проти порядку проходження військової служби.
90. Злочини проти порядку користування військовим майном та експлуатації військової техніки.
91. Злочини проти порядку несення спеціальних видів військової служби.
92. Злочини проти порядку збереження військової таємниці.
93. Загальна характеристика злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
94. Злочини проти миру.
95. Злочини проти безпеки людства.
96. Злочини проти міжнародного правопорядку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Курсова робота з курсу «Кримінальне право України: Особлива частина» повинна являти собою системне та повне висвітлення обраної теми на основі наукових, нормативних джерел та вивченої правозастосовчої практики.

При написанні курсової роботи студенти повинні вміти правильно користуватися юридичною термінологією, робити самостійні висновки, демонструвати логічність і послідовність в побудові плану роботи.

Після обрання теми курсової роботи необхідно ознайомитись з відповідними джерелами та літературою, що включає вивчення та аналіз навчальної літератури, наукових монографічних робіт, нормативних матеріалів, матеріалів правозастосовчої практики та судової статистики. Рекомендується використовувати при написанні курсової роботи матеріали, розміщені в наукових журналах, збірниках, юридичній пресі тощо.

При написанні курсової роботи загальною вимогою є глибоке засвоєння та правильне використання чинного кримінального законодавства. Основою тут є чинний Кримінальний кодекс України. Кримінальний закон треба використовувати в його останній редакції. Положення кримінального закону України, які вже втратили чинність, проекти кримінальних законів України та кримінальне законодавство зарубіжних країн необхідно використовувати в історичному та порівняльному аспектах. Серед основних вимог, які ставляться до студентів при написанні курсових робіт з кримінального права, є обов'язкове вивчення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах та ознайомлення з матеріалами судової практики в кримінальних справах. Крім того, в курсовій роботі студентам необхідно навести декілька прикладів судової практики в кримінальних справах відповідної категорії.

Після опрацювання основних теоретичних джерел з теми курсової роботи студент повинен визначити і сформулювати питання, які становлять основний зміст курсової роботи і потребують дослідження. При цьому студент повинен проконсультуватися з викладачем (керівником) і погодити з ним коло питань.

При висвітленні питань теми курсової роботи студент викладає основні науково-теоретичні положення, наводить окремі наукові позиції стосовно спірних проблем з того чи іншого питання, формулює власну точку зору на ці проблеми, проводить аналіз нормативних джерел, матеріалів правозастосовчої практики тощо.

Курсова робота має визначену форму і при її написанні треба дотримуватися певних вимог.

Кожна курсова робота повинна мати план, який складається з трьох частин – вступу, основної частини та висновків. У вступі студент зазначає актуальність та наукову значимість обраної теми; в основній частині досліджуються включені до плану питання теми. Висновки, отримані в

результаті дослідження та аналізу цих питань, зазначаються в останній частині курсової роботи – висновках.

У всіх випадках використання нормативних матеріалів, теоретичних джерел, матеріалів судової практики та статистичних даних обов'язковими є посилання на відповідні джерела. При цьому в роботі повинні отримати відображення тільки фактично використані студентом джерела.

Оформлювати посилання на джерела треба за певними правилами. Всі цитати необхідно звірити з першоджерелом, взяти в лапки. В тому місці тексту, яке потребує приміток, ставиться цифра, які пишуться на півінтервала вище рядка тексту. Розділові знаки ставляться після цифри.

Посилання на джерела (зноски) розміщуються в кінці сторінки і відділяється від основного тексту курсової роботи підкреслюючою лінією. Текст зносок пишеться через один інтервал (при написанні від руки відстань між рядками тексту зносок – не менше 10 мм). При написанні двох чи більше зносок між ними робиться інтервал.

Всі тексти посилань на джерела розміщуються на тій сторінці, якої вони стосуються. Не рекомендується розривати зноски чи переносити на іншу сторінку.

Список використаних джерел наводиться з дотриманням певних вимог по систематизації нормативних та теоретичних джерел. Спочатку у переліку зазначаються нормативні матеріали (як правило, за їх юридичною силою), далі вказується спеціальна література – монографії, підручники, коментарі, збірники статей тощо (як правило, в алфавітному порядку). Останніми зазначаються практичні матеріали – роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, узагальнення Верховного Суду України в кримінальних справах, архівні кримінальні справи та статистичні дані. Використані джерела в списку, а також в текстових посиланнях (зносках) вказуються мовою оригіналу. Список використаних джерел розміщується в кінці курсової роботи.

Титульна сторінка курсової роботи повинна відобразити таку інформацію:

- Міністерство освіти і науки України;
- назва Університету;
- назва кафедри;
- назва теми курсової роботи;
- прізвище ім'я, по батькові студента, курс, факультет та номер групи;
- відомості про керівника (посада, науковий ступінь, прізвище, ім'я, по батькові
- місто та рік виконання роботи.

Курсова робота виконується державною мовою. Сторінки тексту необхідно пронумерувати, при чому: титульна сторінка є першою, але не нумерується, план – це сторінка 2, вступ – це сторінка 3 і т. д.

Курсова робота виконується на аркушах формату А-4 власноручно або може бути надрукована з дотриманням певних технічних вимог щодо розміщення тексту. Текст курсової роботи розміщується лише на одному боці аркуша. Текст друкується через півтора інтервали. Ліве поле повинно бути 35

мм, верхнє – не менше 10 мм, праве та нижнє – не менше 8 мм.

Об'єм курсової роботи – 25-30 аркушів в залежності від обраної форми виконання – рукописної чи друкованої.

Після написання курсової роботи студент підписує її та зазначає дату виконання.

КЕРІВНИЦТВО КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

Керівництво курсовою роботою здійснюють викладачі кафедри правознавства. Основні форми керівництва включають попередні консультації, погодження плану курсової роботи, поточні консультації та перевірку курсової роботи.

Керівник до початку безпосереднього написання студентом курсової роботи повинен проконсультувати студента про вимоги, які ставляться до курсових робіт, про методика їх написання, порядок подання до захисту; надати поради щодо бібліографії та рекомендації щодо використання в курсовій роботі матеріалів судової практики та статистичних даних.

При ознайомленні із запропонованим студентом планом курсової роботи керівник дає оцінку плану роботи, формулює зауваження та пропозиції щодо плану і обговорює їх з студентом, дає рекомендації щодо опрацювання необхідних джерел.

Поточні консультації проводяться під час безпосереднього написання курсової роботи.

При поданні студентом закінченої курсової роботи керівник може повернути роботу на доопрацювання, якщо ця робота має суттєві недоліки змістовного чи редакційного характеру.

ЗАХИСТ КУРСОВИХ РОБІТ

Після реєстрації курсової роботи на кафедрі вона передається на рецензування. В рецензії зазначаються позитивні сторони роботи на її недоліки. Рецензія повинна містити попередню оцінку роботи, яка може бути уточнена при захисті.

Якщо курсова робота визнана незадовільною, рецензент повинен вказати, на що треба звернути увагу при її доопрацюванні чи повторному написанні, які матеріали студенту необхідно вивчити додатково.

Студент повинен ознайомитись із зауваженнями рецензента, а потім з їх урахуванням підготуватися до захисту курсової роботи.

Захист курсових робіт проводиться на кафедрі правознавства відповідно до встановленого графіка. При захисті студенту можуть ставитися запитання з теми курсової роботи. Відповіді на них можуть впливати на остаточну оцінку.

Курсова робота оцінюється за п'ятибальною системою після рецензування та з урахуванням захисту. Оцінка виставляється в залежності від повноти викладу і розкриття теми, правильності висвітлення питань теми, ступеню використання необхідних джерел, грамотності, дотримання вимог по оформленню роботи, а також з урахуванням захисту курсової роботи.

Захищені курсові роботи студентам не повертаються.

У випадку незадовільної оцінки курсової роботи за результатами захисту робота повертається студенту для повторного написання і захисту. Повторне написання і захист здійснюються в терміні, які встановлені для складання академічної заборгованості з дисциплін поточного семестру.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Кримінальна відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча.
2. Державна зрада.
3. Відповідальність за бандитизм.
4. Відповідальність за зґвалтування.
5. Відповідальність за умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.
6. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.
7. Особливості кримінальної відповідальності за вбивство через необережність.
8. Кримінальна відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження.
9. Відповідальність за крадіжку.
10. Відповідальність за розбій.
11. Відповідальність за вимагання.
12. Кримінальна відповідальність за заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство).
13. Відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.
14. Кримінальна відповідальність за контрабанду.
15. Відповідальність за хуліганство.
16. Кримінальна відповідальність за терористичний акт.
17. Відповідальність за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.
18. Кримінальна відповідальність за незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.
19. Відповідальність за посів або вирощування снотворного маку чи конопель.
20. Відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу.
21. Відповідальність за одержання хабара.
22. Кримінальна відповідальність за дачу хабара.
23. Відповідальність за погрозу або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного.
24. Кримінальна відповідальність за порушення права на захист.

25. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері інтелектуальної власності.
26. Відповідальність за дезертирство.
27. Відповідальність за порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.
28. Відповідальність за мародерство.
29. Відповідальність за торгівлю людьми або іншої незаконної угоди щодо людини.
30. Особливості кримінальної відповідальності за геноцид.
31. Відповідальність за піратство.
32. Кримінальна відповідальність за найманство.
33. Відповідальність за захоплення заручників.
34. Відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.
35. Кримінальна відповідальність за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією.
36. Відповідальність за злочини проти свободи совісті.
37. Кримінальна відповідальність за некорисливі злочини проти власності.
38. Відповідальність за обман покупців та замовників.
39. Кримінальна відповідальність за порушення авторського і суміжних прав.
40. Кримінальна відповідальність за грубе порушення законодавства про працю.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ: тематичне опитування, перевірка виконання самостійних завдань, підготовка реферативних повідомлень, виконання модульних контрольних робіт інші.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

10.1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль - це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння,

висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на *семінарському занятті - 4 бали:*

- **3,5-4 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **2,5-3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **1,5-2 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **0,5-1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

До 3-х балів студент може отримати за виконанні завдання *самостійної роботи* з певної теми модуля, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 2-х балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

До 2-х балів ставиться студентові, який підготував значний за обсягом та змістом конспект до семінарських занять з певної теми модуля;

1 бал одержує студент, який старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль **0 балів**.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі - роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: *до 5 балів*.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав *поточних оцінок*, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

10.2. МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля. Тривалість виконання модульних контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

Форми проведення модульних контролів під час вивчення дисципліни «Кримінальне право (загальна частина)»:

- комплексна письмова модульна контрольна робота;
- комплексне тестування.

До модульних контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Чотири МКР у формі тривірневих завдань передбачено за результатами вивчення тем модулів 1-4. Для проведення модульного контролю розроблено модульні контрольні завдання двох варіантів. Варіанти завдань для модульного контролю є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання завдань модульного контролю студент отримує *контрольну модульну оцінку* (кількість балів), яка враховується в процесі розрахунків модульної оцінки:

- максимальна кількість балів -9;
- максимальна кількість балів за кожен рівень - 3.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання модульного контролю викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем

балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати перевірки МКР доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання МКР допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

Студент, який не з'явився на модульний контроль (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти модульний контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій.

Підсумкова кількість балів за *модуль* (модульна оцінка) визначається за вибором викладача як:

- *сума балів за усіма поточними формами контролю, передбаченими робочою навчальною програмою дисципліни (поточна модульна оцінка - модульна оцінка);*
- *сума балів за всіма формами контролю плюс оцінка підсумкової модульної контрольної роботи (тестів) (поточна модульна оцінка + контрольна модульна оцінка = модульна оцінка).*

10.3. ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «Кримінальне право (загальна частина)» передбачені такі форми семестрового контролю, як залік, який проводиться у кінці V семестру та екзамен – у кінці VI семестру.

Залік

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано», за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

Екзамен

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю (максимум 60 балів), яка сумується до кількості балів, які отримав студент на екзамені (максимум 40 балів).

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота (V семестр)															Сума (бали)	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2									
Теми					С\Р	мкр 1	Модуль на 1	Теми					С\Р	мкр 2	Модуль на 2	Підсумков а семестров а
1	2	3	4	5			6	7	8	9	10					
4	4	4	4	4	21	9	50	4	4	4	4	4	21	9	50	100

Поточне тестування та самостійна робота (VI семестр)												Екзам ен	Сума (бали)
Змістовий модуль 3						Змістовий модуль 4							

Теми	С Р	м кр 1	Модуль на 1	Теми	С/Р	мк р 2	М оду льн а 2		Підс умко ва семес тров а
11-16				17-22					
15	6	9	30	15	6	9	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання 3
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 3

13. Методичне забезпечення

1. Тексти лекцій (в електронному варіанті).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. зі змінами і доповненнями.
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. зі змінами і доповненнями.
4. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. зі змінами і доповненнями.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. зі змінами і доповненнями.
6. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. зі змінами і доповненнями.
7. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. зі змінами і доповненнями.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. зі змінами і доповненнями.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. зі змінами і доповненнями.
10. Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 08.02.1995 р.
11. Закон України "Про державну таємницю" від 21 січня 1994 р.
12. Закон України "Про дозвільну діяльність у сфері ядерної енергії" від 11.01.2000 р.
13. Закон України "Про дорожній рух" від 30.06.1993 р.
14. Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" від 16.11.1992 р.
15. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24.02.1994 р.
16. Закон України "Про захист населення від інфекційних хвороб" від 06.04.2000 р.
17. Закон України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними" від 15.02.1995 р.
18. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р..
19. Закон України "Про кінематографію" від 13.01.1998 р.
20. Закон України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори" від 15.02.1995 р.
21. Закон України "Про оборону України" від 06.12.1991 р.
22. Закон України "Про охорону культурної спадщини" 08.06.2000 р.
23. Закон України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р.
24. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 21.12.1993 р.
25. Закон України "Про залізничний транспорт" від 04.07.1996 р.
26. Закон України "Про трубопровідний транспорт" від 15.05.1996 р.

27. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р.
28. Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р.
29. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р.
30. Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» 01.12.1994 р.
31. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991 р.
32. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р.
33. Закон України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 10.07.2010 р.
34. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 р.
35. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 р.
36. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. // ВВР. - 1992. - № 27. - Ст. 385.
37. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 р.
38. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р.
39. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р.
40. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20.02.2003 р.
41. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р.
42. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р.
43. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 р.
44. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р.
45. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р.
46. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12.12.1991 р..
47. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р..
48. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р.
49. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 р.
50. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р.
51. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р.
52. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від

21.10.1993 р..

53. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р.

54. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р..

55. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р.

56. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р.

57. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р.

58. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 25.06.1991 р.

59. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р.

60. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 05.11.2001 р.

61. Закон України «Про попереднє ув'язнення» 30.06.1993 р.

62. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 06.04.2000 р.

63. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» 22.09.2011.

64. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 р.

65. Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» від 08.07.1999 р.

66. Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 р.

67. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 р..

68. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р.

69. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р.

70. Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 31.05.2005 р.

71. Звід відомостей, що становлять державну таємницю України (ЗВДТ): Затверджений наказом Голови Служби безпеки України від 1 березня 2001 р. № 52 // ОВУ. - 2001. - № 13. - Ст. 580; № 48. - Ст. 2166; 2002. - № 46. - Ст. 2111; 2003. - № 16. - Ст. 732; № 29. - Ст. 1506; 2004. - № 24. - Ст. 1623.

72. Інструкція про порядок виробництва, зберігання, перевезення і реалізації прекурсорів: Затверджена Міністерством промисловості України №104 від 19 червня 1997 р.

73. Перелік робіт з підвищеною небезпекою: Затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30 листопада 1993 р. №123.

74. Положення про організацію роботи цілителя, який здійснює медичну діяльність в галузі народної та нетрадиційної медицини: Затверджене

наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11 лютого 1998 р. № 36 // ОВУ. - 1999. - № 3. - Ст. 112.

75. Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2002 р. № 352 // ОВУ. — 2002. - № 13. - Ст. 656.

76. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» від 12 листопада 1993 р. № 926 // ЗП України. - 1994. - № 4. - Ст. 75.

77. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 1999 р. N 786 "Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, з обігом яких пов'язана діяльність, що підлягає ліцензуванню".

78. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. N 299 "Про затвердження Порядку знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, визнаних непридатними для подальшого використання або переробки, а також відходів, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини".

79. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 1997 р. N 146 "Про затвердження Порядку видач сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення з України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів". Із змінами і доповненнями.

80. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 1996 р. N 6 "Про затвердження Положення про порядок здійснення діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів".

81. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. N 106 "Про затвердження порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у лікувально профілактичних закладах та установах". Із змінами і доповненнями.

82. Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р.// ОВУ. - 1999. - № 19. - Ст. 812; ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; ОВУ. - 2004. - № 8. - Ст. 464.

83. Загальні положення забезпечення безпеки атомних електростанцій: Затвержені наказом Державної адміністрації ядерного регулювання України від 9 грудня 1999 р. №63.

84. Постанова ПВС України "Про судову практику в справах про хуліганство" №3 від 28 червня 1991 р. (з наступними змінами та доповненнями).

85. Постанова ПВС України №1 від 26 квітня 2002р. "Про судову практику у справах про необхідну оборону".

86. Постанова ПВС України №1 від 26 січня 1990 р. "Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи".

87. Постанова ПВС України №12 від 25 грудня 1992р. "Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності".

88. Постанова ПВС України №2 від 2 березня 1973 р. "Про судову практику в справах про обман покупців".
89. Постанова ПВС України №2 від 7 лютого 2003р. "Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи".
90. Постанова ПВС України №3 від 25 квітня 2003 р. "Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності.
91. Постанова ПВС України №5 від 26 березня 1999 р. "Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів".
92. Постанова ПВС України №6 від 12 квітня 1996 р. "Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів".
93. Постанова ПВС України №7 від 25 вересня 1981р.; в ред. від 03.12.1997 р. "Про практику застосування судами України законодавства у справах про розкрадання державного та колективного майна"
94. Постанова ПВС України від 10 жовтня 1982 р. №6 "Про судову практику в справах, пов'язаних із порушеннями вимог законодавства про охорону праці" із наступними змінами.
95. Постанова ПВС України від 12 квітня 1996 р. № 4 «Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів».
96. Постанова ПВС України від 18 червня 1999 р. № 10 «Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві».
97. Постанова ПВС України від 26 березня 1993 р. № 2 «Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі».
98. Постанова ПВС України від 26 грудня 2003 р. № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень».
99. Постанова ПВС України від 26 квітня 2002 №4 "Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів".
100. Постанова ПВС України від 26 квітня 2002 р. № 5 «Про судову практику в справах про хабарництво».
101. Постанова ПВС України від 26 лютого 1999 р. №2 "Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил".
102. Постанова ПВС України від 26 червня 1992 р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів».
103. Постанова ПВС України від 26 червня 1992 р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів».

104. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів: Затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 9 січня 1998 р. №4.

105. Правила дорожнього руху: Затверджені постановою КМУ від 10.10.2001 р. В ред. від 14.09.2009 р.

106. Правила користування проводимим мовленням: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1997 р. № 484 // ОВУ. - 1997. - Число 21. – С. 42-53.

107. Правила користування телеграфним зв'язком: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 1997 р. № 208 // ОВУ. - 1997. - Число 18. – С. 37-68.

108. Правила медичного огляду з метою виявлення ВІЛ-інфекції, обліку ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД та медичного нагляду за ними: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2026 // ОВУ. - 1998. - № 51. - Ст. 1895.

109. Правила охорони ліній зв'язку: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 1996 р. № 135 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. - 2001. - № 10. - С. 229-238.

110. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р. // ОВУ. - 1999. - № 19. - Ст. 809; ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; № 29. - Ст. 234; ОВУ. - 2004. - № 8. - Ст. 464.

111. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: Затверджений Законом України від 24 березня 1999 року, в ред. від 11.07.2009 р. // ОВУ. - 1999. - № 19. - Ст. 809; ВВР. - 2003. - № 27. - Ст. 209; ОВУ. - 2004. - № 8. - Ст. 464.

112. Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян" від 27 квітня 1999 р. № 456/99.

Рекомендована література до всіх тем:

1. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. / В. М. Попович, П. А. Трачук, А. В. Андрушко, С. В. Логін. - К.: Юрінком Інтер, 2009. - 256 с.

2. Гуторова Н.А. Уголовное право Украины: Особенная часть: Конспект лекций. - Харьков: Одиссей, 2003. 320 с.

3. Дудоров О. О. Вибрані праці з кримінального права / Дудоров О. О.; [Передне слово д-ра юрид. наук, проф. В. О. Навроцького] / МВС України; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. - Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. - 952 с.

4. Кваліфікація злочинів: Навчальний посібник / За ред. О. О. Дудорова,

Є. О. Письменського. - К.: Істина, 2010. - 430 с.

5. Коментар судової практики з кримінальних справ // Бюл. законодавства і юридичної практики України. - 1996. - № 6. - С. 5-89.

6. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: навч. посіб. / М. И. Коржанський. - [Вид. 3-тє доповн. та переробл.]. - К.: Атіка, 2007. - 592 с.

7. Коржанський М.Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України. - К.: ТОВ "Атіка": Академія: Ельга. - Н., 2001. - 654 с.

8. Кримінальне право України. Особлива частина / За ред. М.І.Мельника, В.А.Клименка. - К.: Юридична думка, 2004. - 656 с.

9. Кримінальне право України. Особлива частина. Підручник за ред. проф. П.С.Матишевського, С.С.Яценка, доц. П.П.Андрушка. - К.: Юрінком Інтер. - 1999 р.

10. Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] / [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.]; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. - [Вид. 5-те, переробл. та доповн.]. - К.: Атіка, 2009. - 744 с.

11. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник/ Ю.В.Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; За ред. проф. В.В.Сташиса, В.Я.Тація. - 3-є вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 624 с.

12. Кримінальне право України: Бібліографія. 1991-2005 / [укл. М. В. Галабала, В. О. Навроцький, С. В. Хилюк]. - К.: Алерта; КНТ: Центр учбової літератури, 2008. - 536 с.

13. Кримінальне право України: Особлива частина: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. В. Баулін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - 4-те вид., пере-робл. і допов. - Х.: Право, 2010. - 605 с.

14. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Бабій А. П., Доброход І. С., Кармазин Ю. А., Корнієнко В. О. та ін.; за заг. ред. Стрельцова Є. Л. - [4-є вид.] - Х.: Одиссей, 2009. - 496 с.

15. Кримінальне право України: Практикум: Навч. посібник / Андрушко П.П., Шапченко С.Д. та ін.; За ред. С.С.Яценка. - 2-є вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 592 с.

16. Кримінальне право України: Практикум: навч. посібник / П. П. Андрушко, С. Д. Шапченко, С. С. Яценко, П. С. Берзін та ін.; за ред. С. С. Яценка. - [3-тє вид., перероб. і доповн.]. - К.: Алерта; КНТ; Центр учб. літ-ри, 2010. - 640 с.

17. Кримінальне право України: судові прецеденти (1864-2007 рр.) / За ред. Маляренка В. Т. - К.: Освіта України, 2008. - 1104 с.

18. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.В. Сташиса, В. Я. Тація. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.

19. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. - [4-те вид., перероб. та доповн.] / Баулін Ю. В., Борисов В. І., Гавриш С. Б., Гізімчук С. В. та ін. / За заг. ред. Сташиса В. В., Тація В. Я. - Х.: Одиссей, 2008. - 1208 с.

20. Кримінальний кодекс України: постатейні матеріали та навчально-практичні завдання / І. П. Баглай, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, К. Т. Кравченко, О. М. Литвинов, А. В. Савченко, Ю. Л. Сенін, О. І. Соболю; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. І. Г. Богатирьова. - К.: Атіка, 2011. - 640 с.
21. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / Кудрявцев В. Н. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - М.: Юрист, 1999. - 304 с.
22. Кузнецов В. В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів: [навч. посіб.] / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко; За заг. ред. О. М. Джузи. - К.: КНТ, 2007. - 504 с.
23. Кузнецов В. В. Кримінальне право України: посіб. для підготов. до іспитів / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко / За заг. ред. д.ю.н., проф. О. М. Джузи. - 4-те вид., доповн. та перероб. - К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. - 304 с.
24. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації злочинів: [підручник] / [В. В. Кузнецов, А. В. Савченко]; за заг. ред. проф. Є. М. Моїсєєва та О. М. Джузи; наук. ред. к.ю.н., доц. І. А. Вартилицька. - [2-е вид. перероб.]. - К.: КНТ, 2007. - 300 с.
25. Навроцький В. О. Кримінальне право України: Особлива частина: Курс лекцій. - К.: Т-во «Знання», 2000. - 771 с.
26. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: [навч. посіб.] / Навроцький В. О. - К.: Юрінком Інтер, 2009. - 512 с.
27. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 2-е вид., перероб. та допов. / Відп. ред. С. С. Яценко. - К.: А.С.К., 2002. - 1118 с.
28. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Особлива частина / За заг. ред. В. Г. Гончаренка, М. О. Потебенька. - К.: Форум, 2001. - 942 с.
29. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. - Т. 1 / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. - [3-те вид., перероб. та доп.]. - К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. - 964 с.
30. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. - Т. 2 / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. - [3-те вид., перероб. та доповн.]. - К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. - 624 с.
31. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка - К.: Атіка, 2005.-1064 с.
32. Нове кримінальне законодавство та постанови Пленуму Верховного Суду України (2001-2007 рр.) / [авт. наук. ст. та упоряд. В. В. Кузнецов]. - К.: Паливода А. В., 2007. - 220 с.

33. Осадчий В. І. Кримінальне право України. Тестові завдання з відповідями: [навчальний посібник] / В. І. Осадчий, В. С. Плугатир, В. В. Кузнецов; За заг. ред. В. І. Осадчого. - К.: Атіка, 2002. - 208 с.
34. Полный курс уголовного права: в 5 т. / [Под ред. докт. юрид. наук, проф., заслуж. деятеля науки РФ А. И. Коробеева]. - СПб.: Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2008-2008. - (Учебники и учебные пособия).
35. Практика судів України з кримінальних справ: 2006-2007 рр. / За заг. ред. Сташиса В. В., Тютюгіна В. І. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 880 с.
36. Савченко А. В. Збірник тестів і завдань для практичних занять з кримінального права України: Особлива частина: навч. посіб. / А. В. Савченко. - К.: Знання України, 2002. - 76 с.
37. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: [монографія] / А. В. Савченко. - К.: КНТ, 2007. - 596 с.
38. Селецький С.І. - Кримінальне право України. Особлива частина. К.: ЦУЛ, 2008. – 496 с.
39. Сучасне кримінальне право України: нормативно-правові документи та судово-слідча практика: Хрестоматія / Упоряд. А. В. Савченко та ін.; За заг. ред. В. В. Кузнецова. - К.: ПАЛИВОДА А. В., 2005. - 496 с.
40. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / П. Л. Фріс. - [2-ге вид., доп. і перероб.] - К.: Атіка, 2009. - 512 с.
41. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: [монографія] / М. І. Хавронюк - К.: Юрисконсульт, 2006. - 1048 с.
42. Хряпінський П. В. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посіб. / П. В. Хряпінський. - Суми: Университетская книга, 2009. - 687 с.
43. Энциклопедия уголовного права: в 35 т. / Отв. ред. Б. В. Малинин. - СПб.: Изд. проф. Малинина, 2005. - Т. 1-14.

Підписано до друку 28.11.12 р. Формат 60x84
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 8,2. Наклад 50.
Віддруковано з оригіналів

Надруковано поліграфічною фірмою «ПОЛІМЕД-Сервіс»
25006, м.Кіровоград, вул.Гоголя, 95/46
Тел.: (0522) 32-25-62, 22-54-80